

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΘΕΜΑ : ΟΙ ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ
ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ – ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ
ΜΕΛΕΤΗ

toblogtonkirion.gr

ΤΜΗΜΑ : ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : ΓΛΕΡΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΕΥΓΕΝΙΑ ΚΡΙΤΣΕΛΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για της παρούσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος της Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου με τίτλο '' ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ '', που με τις γνώσεις τους, αλλά κυρίως με τη θετική τους διάθεση για μαθησιακή προσφορά, συνέδραμαν ουσιαστικά στο να εμβαθύνω τις γνώσεις μου στη Νομική Επιστήμη. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τα μέλη της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής, κ. Μιχάλη Μιχόπουλο, κα. Ανδρομάχη Μαρκαντωνάτου Σκαλτσά και ειδικά την Επιβλέπουσα Καθηγήτρια κυρία Κριτσέλη Ευγενία για τη δυνατότητα που μου έδωσε να εκπονήσω την παρούσα πτυχιακή εργασία, και την διάθεση που είχε να με βοηθήσει ανά πάσα στιγμή τη χρειαζόμουν. Καθώς επίσης, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου για την αμέριστη ηθική συμπαράστασή που μου έδειξε..

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ

- 1.1 Η συνταγματική κατοχύρωση της προσωπικής ελευθερίας του ατόμου, σελ.8
- 1.2 Εξαιρέσεις – ασφαλιστικές δικλίδες, σελ. 9.
- 1.3 Η μετεξέλιξη του θεσμού σε νομοθετικό επίπεδο, σελ. 11.
- 1.4 Η προτεραιότητα επιβολής του ηπιότερου μέσου, σελ. 12.
- 1.5 Η σημασία της αιτιολόγησης, σελ. 13.
- 1.6 Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου – Γενικά, σελ. 14.
- 1.7 Η συμβολή του νομικού κόσμου στη μετεξέλιξη του θεσμού, σελ. 14.
- 1.8 Η πρακτική, σελ. 16.
- 1.9 Η επιρροή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου, σελ. 17.
- 1.10 Η επιρροή της Ελληνικής Νομολογίας από την Ευρωπαϊκή έννομη τάξη, σελ. 17.
- 1.11 Σύνοψη, σελ. 18.

Β ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

2 Ο ΝΟΜΟΣ 1128/1981 ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ' '

ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΗ

- 2.1 Η μετονομασία, συγκριτική μελέτη, σελ. 19.
- 2.2 Ο σκοπός της μεταρρύθμισης, σελ. 20.
- 2.3 Η αφορμή που συντέλεσε στην αναμόρφωση του θεσμού, σελ. 21.
- 2.4 Η έννοια της ' ' προποινής ' ', σελ. 21.
- 2.5 Η ουσιαστικές συνέπειες της μετονομασίας, σελ. 23.
- 2.6 Η δυνητική επιβολή του μέτρου της προσωρινής κρατήσεως, σελ. 24.
- 2.7 Η προιοχύσασα μορφή, σελ. 25 .
- 2.8 Η εξαιρετική επιβολή της προσωρινής κράτησης, σελ. 25.
- 2.9 Ο ν. 1128/1981 απέναντι στους αλλοδαπούς, σελ. 26.
- 2.10 Η θετική εξέλιξη, σελ. 27.
- 2.11 Η άρση ή η αντικατάσταση της προσωρινής κρατήσεως, σελ. 28.

2.12 Οι προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κράτησης, σελ. 29.

3 Ο ΝΟΜΟΣ 2207/1994

3.1 Η βαρύτητα της πράξης, σελ. 31.

3.2 Η εξειδίκευση του ' 'κινδύνου φυγής' ', σελ. 31.

3.3 Ο σκοπός της ρύθμισης, σελ. 32.

3.4 Ο κίνδυνος διάπραξης νέων εγκλημάτων, σελ. 32.

3.5 Η προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης του ' 'κινδύνου διάπραξης νέων εγκλημάτων' '
– νομολογιακή απεικόνιση, σελ. 33.

4 Ο ΝΟΜΟΣ 2408/1996

4.1 Οι αλλαγές του νόμου, συγκριτική μελέτη, σελ. 34.

4.2 Οι προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, σελ. 35.

4.3 Οι ειδικότερες ρυθμίσεις- η προσωρινή κράτηση σε σχέση με τους περιοριστικούς
όρους, σελ. 36.

4.4 Η προτεραιότητα επιβολής των περιοριστικών όρων- νομολογιακή απεικόνιση, σελ.
37.

5 Ο ΝΟΜΟΣ 3346/2005

5.1 Οι επελθούσες τροποποιήσεις, σελ. 40.

5.2 Η αιτιολογική έκθεση, σελ. 41.

5.3 Ο σκοπός του νόμου, σελ. 42.

5.4 Η επιρροή της νομολογίας των ελληνικών δικαστηρίων, σελ. 43.

Γ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ

6 ΟΙ ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ο ΝΟΜΟΣ 3811/2009

6.1 Οι τροποποιήσεις του νόμου, σελ. 44.

6.2 Η προτεραιότητα επιβολής των περιοριστικών όρων, σελ. 46.

6.3 Η ανάγκη διπλής αιτιολόγησης, σελ. 48.

6.4 Α) η απροσφορότητα των περιοριστικών όρων, ως προϋπόθεση επιβολής της
προσωρινής κράτησης, σελ. 48,

- Β) η συνδρομή των προϋποθέσεων επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, σελ. 55.
- 6.5 Η ταυτότητα του σκοπού της προσωρινής κρατήσεως και των περιοριστικών όρων σύμφωνα με ο νέο νόμο, σελ. 51.
- 6.6 Νομολογιακή απεικόνιση, σελ.51.

7 ΤΟ ΤΕΚΜΗΡΙΟ ΤΗΣ ΑΘΩΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

- 7.1 Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας και οι δυσβάστακτες συνέπειές της, σελ. 56.
- 7.2 Η συνταγματική κατοχύρωση ης εν λόγω αρχής στην εσωτερική έννομη τάξη, αλλά και στην ευρωπαϊκή, σελ. 57.
- 7.3 Η σημασία της αρχής στην ποινική διαδικασία, σελ. 58.
- 7.4 Η προσωρινή κράτηση ως το έσχατο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, σελ. 59.

8 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑΣ

- 8.1 Η αρχή της αναγκαιότητας στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας, σελ. 60.
- 8.2 Η αρχή της αναγκαιότητας και τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, σελ. 62.
- 8.3 Νομολογιακή προσέγγιση, σελ. 63.

9 Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

- 9.1 Η συνταγματική κατοχύρωση της εν λόγω αρχής, σελ. 67.
- 9.2 Οι τρεις εκφάνσεις της αρχής, σελ. 67.
- 9.3 Η αρχή της αναλογικότητας υπό το κράτος δικαίου, σελ. 68.
- 9.4 Η *stricto sensu* αναλογικότητα, σελ. 69.
- 9.5 Η αρχή της αναλογικότητας στα πλαίσια της ποινικής δίκης, σελ. 71.
- 9.6 Η αρχή της αναλογικότητας σε σχέση με το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, σελ. 73.

10 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΕΡΜΕΤΡΟΥ

- 10.1 Η επιταγή της αρχής, σελ. 74.
- 10.2 Η προτεραιότητα επιλογής των περιοριστικών όρων, σελ. 74.

10.3 Η εφαρμογή του λιγότερου επαχθούς μέτρου, σελ. 75.

10.4 Η αρχή της απαγόρευσης του υπερμέτρου και το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου, σελ. 75.

11 Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΥΠΟΝΟΙΩΝ

11.1 Ερμηνεία της αρχής, σελ. 76.

11.2 Ο βαθμός υπονοιών σε σχέση με τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, σελ. 76.

11.3 Οι ενδείξεις ενοχής σε σχέση με την αρχή της αναλογικότητας, σελ. 77.

12 Η ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ

12.1 Νομοθετική κατοχύρωση, ν. 3811/2009, σελ. 78.

12.2 Η αρχή της αναγκαιότητας σε σχέση με την προτεραιότητα επιβολής των περιοριστικών όρων, σελ. 79.

12.3 Η ειδική αιτιολογία, σελ. 80.

12.4 Νομολογιακή απεικόνιση, σελ. 81.

13 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ

13.1 Οι προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, σελ. 84.

13.2 Η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής και η αρχή της αναλογικότητας, σελ. 85.

13.3 Η αρνητική-περιοριστική λειτουργία των σοβαρών ενδείξεων ενοχής, σελ. 87.

13.4 Η λειτουργία των σοβαρών ενδείξεων ενοχής σε σχέση με το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου, σελ. 87.

13.5 Ο κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου, σελ. 88.

13.6 Η ειδική αιτιολόγηση, σελ. 89.

13.7 Νομολογιακή απεικόνιση, σελ. 90.

13.8 Ο κίνδυνος διάπραξης άλλων εγκλημάτων, σελ. 93.

13.9 Οι προηγούμενες αμετάκλητες καταδίκες, προσδιοριστικές του νέου μοντέλου - Νομολογιακή απεικόνιση, σελ. 95.

14 Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΠΑΡ. 3 ΤΗΣ ΕΣΔΑ

14.1 Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του ανθρώπου, σελ. 98.

14.2 Το άρθρο 5 παρ. 3 της ΕΔΔΑ, σελ. 99.

14.3 Η παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 3 από τα ελληνικά δικαστήρια, σελ. 99.

15 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

15.1 Το ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης, σελ. 101.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ σελ. 103 επ.

Α ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

gestionpublicaperu.com

1.1 Ρητά αναφέρεται στο άρθρο 5 παρ. 3 του Συντάγματος πως **η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη**. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνον όταν και όπως ορίζει ο νόμος.¹ Εν συνεχεία

¹ Πέτρος Ι. Παραράς ΣΥΝΤΑΓΜΑ 2001, παρατηρήσεις '' κατά την ορθότερη γνώμη η παράγραφος 3 καλύπτει, εν όψει της νέας διάταξης του άρθρου 5 παρ. 1 Σ μόνον την υπό στενή έννοια προσωπική ελευθερία, δηλαδή την φυσική ή σωματική ελευθερία. Το δικαίωμα αυτό χαρακτηρίζεται ως απαραβίαστο με την επεξήγηση που το Σύνταγμα δίνει αμέσως ότι δηλαδή απαγορεύεται η κταδίωξη, η σύλληψη κ.τ.λ. παρά μόνον υπό

εξειδικεύει περαιτέρω **με το άρθρο 6, το οποίο και πραγματεύεται ουσιαστικά η παρούσα,** κατά το οποίο ορίζεται πως κανένας δεν συλλαμβάνεται, ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα.² Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, η προσωπική ελευθερία του ανθρώπου **ως ένα πρωταρχικό, θεμελιώδες αγαθό υπέρτατης σπουδαιότητας,** προστατεύεται συνταγματικά, όπως άλλωστε και σε κάθε δημοκρατικό κράτος **και σημαίνει την έλλειψη περιορισμών σε ό,τι αφορά τη φυσική, ψυχοσωματική ύπαρξη και δράση του ατόμου.** Συνεπώς, η ελευθερία του ατόμου η οποία ως προελέχθη προστατεύεται από το Σύνταγμα, είναι από τα σπουδαιότερα αγαθά του και είναι **απαραβίαστη.** Η στέρηση της λοιπόν, έστω και προσωρινά προϋποθέτει την **εξάντληση όλων των προϋποθέσεων εκείνων,** που σε αντίθετη περίπτωση θα οδηγούσαν τουλάχιστον στην επιβολή του **ηπιότερου μέσου** δικονομικού καταναγκασμού, **των περιοριστικών όρων.**

1.2 Εντούτοις όμως σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όταν **θίγονται αγαθά υπέρτερης σπουδαιότητας** θα πρέπει να περιορίζεται σύμφωνα

τις προϋποθέσεις ενός ουσιαστικού νόμου, ήτοι επί τη βάση προυφισταμένου κανόνος δικαίου''.

² Ιδίου, παρατηρήσεις '' Οι διατάξεις του άρθρου 6 αποτελούν την εξειδίκευση της εξαιρέσεως που εισάγει το εδάφιο β' της παρ. 3 του άρθρου 5 από τον κανόνα του απαραβίαστου της προσωπικής ελευθερίας και προσδιορίζουν ποιες είναι οι ειδικότερες εγγυήσεις που πρέπει να συντρέχουν ώστε να θεωρηθεί νόμιμη η στέρηση της σωματικής ή φυσικής ελευθερίας στο πλαίσιο μηχανισμού της ποινικής δίωξης του ατόμου, δηλαδή το άρθρο 6 αναφέρεται στην προσωπική ασφάλεια. Με το άρθρο 6 εισάγονται εγγυήσεις που έχουν ως σκοπό να προστατεύουν το άτομο από αυθαίρετες συλλήψεις και ποινικές δίωξεις που διαπράττονται από τα κρατικά όργανα''.

πάντα με τις προϋποθέσεις που επιτάσσει το Σύνταγμα και οι νόμοι. Για παράδειγμα, όταν διαπράττεται ένα κακούργημα και συντρέχουν παράλληλα, **σωρευτικά όλες οι εκ του νόμου οριζόμενες προϋποθέσεις**, για λόγους ασφάλειας και κοινωνικής ειρήνης, θα πρέπει στον φερόμενο ως ένοχο να επιβληθεί το δυσβάστακτο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, το οποίο θα αναπτυχθεί με την παρούσα, που είναι η προσωρινή κράτηση. **‘‘Η προσωρινή κράτηση αποτελεί μια ειδική ποινική μεταχείριση που επιφυλάσσεται στον κατηγορούμενο, ένα εξαιρετικό, δυνητικό, έσχατο μέτρο που καλούνται να λάβουν εις βάρος του οι αρμόδιες αρχές’’³**. Εύκολα λοιπόν συμπεραίνεται πως ο θεσμός της προσωρινής κρατήσεως έρχεται **σε προφανή αντίθεση** με την κατοχύρωση της προσωπικής ελευθερίας του ανθρώπου, σε όσες περιπτώσεις βέβαια σύμφωνα με το νόμο **κρίνεται αναγκαίο να επιβληθεί**. Παράλληλα, αποτελεί για το φερόμενο ως ‘‘ ύποπτο’’ την **επαχθέστερη ανακριτική πράξη**, και του στερεί ένα από τα σπουδαιότερα αγαθά του και δη την προσωπική του ελευθερία για ορισμένο χρονικό διάστημα⁴ πριν από την εκδίκαση της κατηγορίας εναντίον του και προκειμένου αυτή να είναι **σύννομη**, θα πρέπει να σταθμίζει δύο παραμέτρους και δη, **αφενός μεν το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου** που επιτάσσει η προσωρινή κράτηση, πριν από οιοδήποτε τεκμήριο ενοχής, με την έκδοση μιας οριστικής δικαστικής αποφάσεως, **να μην έχει σε καμία περίπτωση το**

³ Ίδετε, Χρήστος Γ. Μακρής ‘‘ ο θεσμός της προσωρινής κράτησης και η αναγκαιότητα μιας νέας νομοθετικής παρέμβασης ’’, Πειραϊκή Νομολογία – τόμος 26/2004 (389 επ.).

χαρακτήρα της προ-ποινής ⁵όπως συνέβαινε πριν τη μετονομασία του θεσμού με το ν. 1128/1981, αφετέρου δε τον δικονομικό αποκλειστικά χαρακτήρα της που δεν είναι άλλος **από την αποφυγή διάπραξης άλλων εγκλημάτων και τον κίνδυνο φυγής του κατηγορουμένου** όπως άλλωστε άριστα συνυφαίνεται με την υπέρτερη τυπικής ισχύος διάταξη 5 παρ.3γ' της ΕΣΔΑ ⁶, ούτως ώστε να **εξασφαλίζεται ανά πάσα στιγμή η παρουσία του κατηγορουμένου** είτε στον ανακριτή κατά την προδικασία, είτε στο δικαστήριο κατά την δικάσιμο. Με δεδομένη λοιπόν την επικείμενη διατάραξη της ασφάλειας των πολιτών και εν γένει της κοινωνικής ειρήνης, **η προσωρινή κράτηση καθίσταται ένα μέτρο δικονομικού καταναγκασμού,** δυσβάστακτο μεν, **πλην όμως αναγκαίο,** που επιβάλλεται σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να προστατευτούν αγαθά **σπουδαιότερης σημασίας** και να διεξαχθεί απρόσκοπτα και ομαλά η ποινική δίκη.

1.3 Μέχρι σήμερα έχουν γραφτεί και εν γένει έχουν υποστηριχθεί διάφορες απόψεις σχετικά με την αναγκαιότητα και τις προϋποθέσεις επιβολής προσωρινής κρατήσεως. Τα τελευταία τουλάχιστον τριάντα χρόνια ο Έλληνας Νομοθέτης **ευθυγραμμιζόμενος**

⁵ Βλ. Αδάμ Χ. Παπαδαμάκης Ποινική Δικονομία Θεωρία-πράξη-νομολογία, Ανδρουλάκης σελ. 280, Αλεξιάδη'' το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου ''.

Όπως θα αξιολογηθεί κατωτέρω, στις παλαιότερες νομοθετικές ρυθμίσεις και συγκεκριμένα στον ν. 1128/1981, ο ανακριτής όντας υποχρεωμένος να επιβάλλει την '' προφυλάκιση '', στα κακουργήματα, προσέδιδε στην επιβολή της το χαρακτηρισμό της '' προποινής'', βλ. Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας << προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι >>.

⁶ Ιδίου, Ποινική Δικονομία Θεωρία-πράξη-νομολογία, Β' έκδοση, 2004.

σταδιακά με την αδήριτη ανάγκη για σεβασμό και προάσπιση των συνταγματικών δικαιωμάτων, **προσπάθησε να καταστήσει την προσωρινή κράτηση ως το έσχατο μέσο δικονομικού καταναγκασμού.** Έτσι λοιπόν, δεν θα μπορούσε τουλάχιστον να αμφισβητηθεί η άποψη ότι τα τελευταία χρόνια γίνονται μεγάλες προσπάθειες νομοθετικού περιεχομένου **και σε συνάρτηση με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,** να τίθενται **αυστηρότερες προϋποθέσεις** για την επιβολή της. Δεν είναι πάλι λίγες οι φορές που ο Νομοθέτης παρεμβαίνει προκειμένου **να περιορίσει** τις οιοσδήποτε καταχρήσεις λαμβάνουν χώρα από την πλευρά των ανακριτών και εισαγγελέων, στον βαθμό που αναγκαία συμμετέχουν με την γνώμη τους στην επιβολή της προσωρινής κράτησης, πολλές φορές άδικα και αυθαίρετα, **με τροποποιήσεις των όρων και προϋποθέσεων που την επιτρέπουν** ⁷.

1.4 Η προσωρινή κράτηση στο ελληνικό ποινικό δίκαιο θα λέγαμε ότι επιβεβαιώνει τον **'' εξαιρετικό χαρακτήρα ''** της, ως το **επαχθέστατο και ύστατο μέσο** δικονομικού καταναγκασμού και σε **σχέση επικουρικότητας με τους περιοριστικούς όρους** που μπορεί να επιβάλλει ο ανακριτής, **επιβάλλεται μόνο** όταν οι τελευταίοι **δεν αρκούν για την επίτευξη των καταγεγραφομένων στην παράγραφο 3**

⁷ Ιωάννης Θ. Ηρειώτης '' Προσωρινή κράτηση : Δικονομικό μέτρο ή προκαταβολή ποινής ;'', ΝοΒ, τόμος 57, σελ. 1952.

του άρθρου 282 σκοπών της ⁸. Ουσιαστικά λοιπόν, παρατηρώντας κανείς τις νομοθετικές μεταβολές που επήλθαν μέχρι σήμερα, διαπιστώνει ότι αν και ο σκοπός της προσωρινής κρατήσεως και των περιοριστικών όρων είναι ουσιαστικά ο ίδιος και δη η εξασφάλιση της παρουσίας του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη, **υφίσταται μία σχέση επικουρικότητας του επαχθέστερου μέτρου της προσωρινής κρατήσεως έναντι των περιοριστικών όρων, επιτάσσοντας την εφαρμογή της αποκλειστικά στις περιπτώσεις κακουργημάτων** αλλά και της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, στις οποίες βέβαια προβλέπεται ως δυνητική η επιβολή της.

1.5 Επιπρόσθετα δε αξίζει να επισημανθεί **ότι η αιτιολόγηση των προϋποθέσεων** που συντείνουν στο να επιβληθεί το προσωρινό μέτρο της προσωρινής κρατήσεως **αποτελεί τη σημαντικότερη παράμετρο,** βάσει της οποίας **μειώνονται** σε μεγάλο βαθμό οι οιοσδήποτε καταχρήσεις από μέρους των κρατικών οργάνων. Όσο πιο **σαφής, ειδική και εμπεριστατωμένη είναι η αιτιολογία,** τόσο μειώνεται και ο κίνδυνος λανθασμένης επιλογής. Γι αυτό άλλωστε κατά καιρούς παρατηρούμε να γίνονται αξιόλογες προσπάθειες από μέρους του Νομοθέτη, **να συμπεριλάβει με κάθε τρόπο την ' αιτιολογία '** **στις οριζόμενες από το νόμο προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, ούτως ώστε να αποφεύγονται σε μεγάλο βαθμό αντίθετες στο νόμο και καταχρηστικές ενέργειες, οι οποίες**

⁸ Βλ. Νικόλαο Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, Γ' Έκδοσης, σελ. 349, Α. Παπαδαμάκη, Άρση ή αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης στη διάρκεια της ανάκρισης.

ενδέχεται να προσβάλλουν ουσιώδη αγαθά του ατόμου σε βαθμό δυσβάστακτο και υπέρμετρο.

1.6 Παράλληλα δε, μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους, ίσως και η σπουδαιότερη, **το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου** θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη πριν από την επιβολή οιασδήποτε μέτρου δικονομικού καταναγκασμού. Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, με βάση ενδείξεις ενοχής και χωρίς να προηγηθεί η διεξαγωγή μιας δίκης, δύσκολα μπορεί να συμβιβασθεί με το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. Η προσωρινή κράτηση λοιπόν αποτελεί βαριά προσβολή της αξίας του ανθρώπου και η **επιβολή της πρέπει να αποτελεί το τελευταίο και απολύτως αναγκαίο, για την προστασία της κοινωνίας μέτρο.** Γι αυτό άλλωστε το λόγο όλες οι νομοθετικές παρεμβάσεις που συντελέσθησαν μέχρι σήμερα, έχοντας **ως γνώμονα την αρχή του σεβασμού και της αξίας του ανθρώπου,** καθώς επίσης και όλες τις αρχές που απορρέουν από αυτήν, απώτερο σκοπό έχουν στο **να περιορίσουν τυχόν καταστρατήγησή του.**

1.7 Στις νομοθετικές ρυθμίσεις που συντελέσθησαν τα τελευταία είκοσι χρόνια προκειμένου ο θεσμός της προσωρινής κρατήσεως να εκσυγχρονιστεί και να λάβει τις δικλίδες ασφαλείας που έχει σήμερα **συνέβαλαν πληθώρα επιστημόνων** με τις προτεινόμενες λύσεις που κατά καιρούς παρουσίαζαν στις μελέτες που εκπονούσαν ⁹.

⁹Ιδετε, Χρήστος Γ. Μακρής ' ' ο θεσμός της προσωρινής κράτησης και η αναγκαιότητα μιας νέας νομοθετικής παρέμβασης ' ', Πειραϊκή Νομολογία – τόμος 26/2004 (389 επ.) : ' ' Αν ανατρέξουμε στις νομοθεσίες άλλων χωρών, ξεχωρίζουμε

εκείνες ου προβλέπουν μέσα από συγκεκριμένες δικονομικές διατάξεις μία κατ' αρχήν προκαταρκτική κράτηση ολίγων ημερών (μέσα από αυστηρά καθορισμένα χρονικά όρια) με τις ανάλογες δικονομικές εγγυήσεις μόνο και μόνο για να διαπιστωθεί αν συντρέχουν ή όχι οι προϋποθέσεις επιβολής προσωρινής κράτησης. Κατά τη άποψή μου θα μπορούσε μέσω μιας νέας νομοθετικής παρέμβασης να υιοθετηθεί στο δικονομικό μας δίκαιο ο όρος '' προκαταρκτική κράτηση '', υπό την αυστηρή προϋπόθεση ότι θα επιβληθεί για πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (π.χ. τριάντα ημερών) προκειμένου ο ανακριτής να εξασφαλίσει τον επαρκή χρόνο προς διαπίστωση των προϋποθέσεων επιβολής της προσωρινής κράτησης. Ας μη μας διαφεύγει και το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η κοινή γνώμη '' αξιώνει '' την επιβολή ενός τόσο αυστηρού μέτρου και οι κίνδυνοι που περικλείει μία τέτοια '' αξίωση '' είναι πολύ σοβαροί, αφού σε καμιά περίπτωση κοινή γνώμη δεν έχει το δικαίωμα να επιβάλλει αποφάσεις στα όργανα της ποινικής δικαιοσύνης, ως πρωτύτερα ελέχθη. Σε κάθε περίπτωση η προσωρινή κράτηση συγκρούεται με το τεκμήριο της αθωότητας στο μέτρο που επιβάλλεται ως ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΙΚΗ ΤΙΜΩΡΙΑ και άρα η ελαχιστοποίηση του κινδύνου αυτού πρέπει να αναζητηθεί στην νομοθετική διαμόρφωση των προϋποθέσεων επιβολής της προσωρινής κρατήσεως''.

Ίδετε επίσης Γρηγόρης Καλφέλης '' Οι τελευταίες τροποποιήσεις στο καθεστώς της προσωρινής κράτησης – και ιδιαίτερα στο μέγεθος της επικινδυνότητας- με το ν. 3811/2009, Ποιν.Δικ. 12/2009, 1359 επ. : '' Επομένως πρέπει μεθοδολογικά να ανιχνεύσουμε – τουλάχιστον για το μέλλον – κάποιους πιο ευέλικτους δικονομικούς θεσμούς, όπως είναι ο συμβιβασμός στην ποινική δίκη, που θα εξασφαλίζουν τη γρήγορη παραπομπή του κατηγορουμένου στο αρμόδιο δικαστήριο, ώστε να αποφεύγεται η – απαράδεκτα – μεγάλη χρονική διάρκεια της προδικαστικής φάσης στην Ελλάδα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιπλέον δεν θα έχουμε την εσφαλμένη εντύπωση ότι θα επιλύσουμε όλα τα δομικά προβλήματα της ελληνικής ποινικής δικαιοσύνης μέσα από την επικίνδυνη αύξηση του ποσοστού των προσωρινών κρατήσεων.'' Μήπως, δηλαδή, θα πρέπει να μειωθεί ο ανώτατος χρόνος της προσωρινής κράτησης σε 12 μήνες σε όλα τα κακουργήματα, αφού ο ν. 3727/2008 διατήρησε το 18μηνο για τα σοβαρότερα από αυτά, χωρίς να έχει καμία εξειδικευμένη φιλοσοφία ; Από όλα αυτά είναι σαφές ότι ο Νομοθέτης πρέπει να συγκρουστεί με μια ολόκληρη δικαστική κουλτούρα που οδηγεί στη γρήγορη επιβολή του επαχθούς μέτρου της προσωρινής κράτησης. Αν αυτό δεν μεταλλαχθεί φοβάμαι ότι θεντώνουμε κάθε φορά τα όρια μιας νομοθετικής δυναμικής, χωρίς να πετυχαίνουμε πολλά αποτελέσματα. Επιπλέον, οι προοπτικές μιας επιτυχούς νομοθετικής παρέμβασης μειώνονται πολλές φορές,ω γιατί κατά την επιβολή του μέτρου της προσωρινής κράτησης υπεισέρχονται και οι λεγόμενοι <<απόκρυφοι λόγοι>> (π.χ. πίεση της κοινής γνώμης). Δεν είναι τυχαίο κατά συνέπεια το εξής απωθητικό γεγονός : από μελέτη που έγινε παλαιότερα στην

1.8 Δυστυχώς όμως και παρά τις θεσμικές εγγυήσεις **σε θεωρητικό** τουλάχιστον επίπεδο, η πρακτική είχε δείξει ότι το μέτρο της προσωρινής κράτησης **αποτελούσε μέχρι πρόσφατα τον κανόνα** παρά το γεγονός ότι έγινε μία τεράστια προσπάθεια από το έτος 1981 με το ν. 1128/1981 με νομοθετικές παρεμβάσεις προκειμένου η προσωρινή κράτηση να πάρει τη μορφή που έχει σήμερα και όπως αυτή διαμορφώθηκε **με το νόμο 3811/2009 και να καταστεί ως το έσχατο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού.** Με βάση διαθέσιμα στοιχεία είχε υπολογιστεί ότι το 30,3 % των συνολικών κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές, τελούσαν σε καθεστώς προσωρινής κράτησης (πάνω από 3.000 σε απόλυτο αριθμό). Επίσης, μετά από στατιστικές μελέτες κρίθηκε ότι ο μέσος χρόνος προσωρινής κράτησης στην Ελλάδα ανερχόταν περίπου στους 6,5 μήνες ενώ παράλληλα εκτιμώντας κανείς τα στατιστικά δεδομένα των προσωρινώς κρατουμένων και αξιολογώντας τις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα αρμόδια δικαστικά όργανα αποφάσιζαν την επιβολή προσωρινής κρατήσεως **καταλήγει στη θλιβερή διαπίστωση ότι με μεγάλη ευκολία επέβαλαν προσωρινή κράτηση και όταν αρκούσε η επιβολή μόνο περιοριστικών όρων.** Η εκ μέρους των αρμοδίων δικαστικών οργάνων κατάχρηση της διακριτικής ευχέρειάς τους να επιβάλλουν ή μη προσωρινή κράτηση ανάγκασε το

πολιτεία της Ουάσιγκτον αποκαλύφθηκε ότι ένα μεγάλο ποσοστό από τα άτομα εκ των οποίων ενεργοποιείτο το ένταλμα της σύλληψης ήταν έγχρωμοι.''

νομοθέτη να περιορίσει δραστικά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται η επιβολή προσωρινής κρατήσεως ''¹⁰.

1.9 Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε όμως ότι η σημαντικότερη παράμετρος για την πιστή εφαρμογή της διαδικασίας με όλες τις εγγυήσεις των ατομικών δικαιωμάτων **είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.** Αδιαμφισβήτητα από την νομολογία του αποκρυσταλλώνεται η έννοια πολλών όρων **και εξασφαλίζεται η τήρηση του τεκμηρίου της αθωότητας.** Εξάλλου, αξίζει να αναφέρουμε ότι τα τελευταία χρόνια επιχειρείται η ερμηνευτική σύνδεση των διατάξεων του Κ.Π.Δ. με τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για μια ευπρόσδεκτη προσαρμογή των διατάξεων του Κ.Π.Δ. στην ΕΣΔΑ, ''γεγονός που **αποδεικνύει μια υπό διαμόρφωση πεποίθηση για αφομοίωση ενός ευρωπαϊκού συστήματος ποινικής δίκης.**

1.10 Εφόσον λοιπόν υπάρχει μία αλληλεπίδραση μεταξύ της ελληνικής έννομης τάξης και της ευρωπαϊκής '' η νομολογία έχει κάθε λόγο **να συνυπολογίζει, να συνεκτιμά και να αναδεικνύει** τις αναγκαιότητες της δίκαιης ποινικής δίκης, όπως αυτές προκύπτουν μέσα από υπέρτερης ισχύος ευρωπαϊκά κείμενα''. Ως εκ τούτου η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, όπως αυτή επηρεάζεται από τη νομολογία του ΕΔΔΑ, και αφομοιώνει χρόνο με το χρόνο της γενικές αρχές της ευρωπαϊκής έννομης τάξης, **μπορεί αδιαμφισβήτητα να συνδράμει**

¹⁰ Βλ. υπ' αριθμόν πρωτ. 2974/9/28.11.95, 2466/18/2.9.1996 Εγκ. Εισ. Α.Π.

και να διαμορφώσει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις για μια δίκαιη δίκη ¹¹.

1.11 Συνοψίζοντας, ' 'Η προσωρινή κράτηση αποτελεί μια από τις χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις διαπάλης κράτους και ατόμου, όπου για χάρη της προστασίας του οργανωμένου κοινωνικού συνόλου προσβάλλεται ένα από τα θεμελιώδη ατομικά αγαθά και επειδή ακριβώς είναι δύσκολο να βρεθεί η λεπτή ισορροπία ανάμεσα σε αυτά τα δύο, είναι αναμενόμενο ότι κατά του θεσμού της προσωρινής κράτησης εκφράστηκε και εκφράζεται ακόμη η δριμύτερη κριτική και ο βαρύτερος φόβος σχετικά με την έμπρακτη απονομή της ποινικής δικαιοσύνης. Ξεκινώντας άλλωστε κανείς από τη διαπίστωση ότι η φυλακή ως κατασταλτικός μηχανισμός του ποινικο-δικονομικού συστήματος δεν έχει λειτουργήσει μέχρι τώρα με την πρόποσα αποδοτικότητα, αφού διαφθείρει, αποκοινωνικοποιεί και μεταβάλλεται σε σχολείο του εγκλήματος τίθεται το ερώτημα κατά πόσο είναι δυνατόν να υποστηριχτεί πειστικά ότι μπορεί να πραγματώσει τους σκοπούς της πολύ περισσότερο απέναντι σε άτομα που κατά τεκμήριο είναι ακόμη αθώα' ' ¹².

¹¹ Βλ. Αδάμ Χ. Παπαδαμάκης ' ' ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ' ', θεωρία-πράξη-νομολογία, Β' έκδοση, 2004.

¹² Ίδετε μελέτη της Ουρανίας Ι. Ψυχαράκη, Δικηγόρου.

Β ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

trupokarudos.blogspot.com

2 Ο ΝΟΜΟΣ 1128/1981 ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ''

ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ''

2.1 Δεν θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η άποψη ότι από τις σπουδαιότερες και πιο καθοριστικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα σε ότι αφορά το δίκαιο της προφυλάκισης μέχρι σήμερα ήτο η παρέμβαση του Νομοθέτη με το ν. 1128/1981 που φέρει τον τίτλο '' Περί προσωρινής κρατήσεως και άλλων τινών διατάξεων ''.

Ουσιαστικά με το νόμο αυτό επήλθε η αλλαγή της ονομασίας του

θεσμού από **'' προφυλάκιση ''**, που ήτο ο αρχικός όρος σε **'' προσωρινή κράτηση ''**. Όλες οι νομοθετικές αλλαγές που συντελέσθησαν, από τότε που αντικαταστάθηκε ο όρος **'' προφυλάκιση ''**, με τον όρο **'' προσωρινή κράτηση ''**, κατατείνουν αδιαμφισβήτητα **στον εκσυγχρονισμό του θεσμού** και στην αποφυγή να λειτουργεί αυτή ως ένα είδος **'' προποινής ''**, προσβάλλοντας υπέρμετρα την ελευθερία του ατόμου και δημιουργώντας ένα κλίμα κοινωνικής και συναισθηματικής απομόνωσης. Στην εισηγητική έκθεση του νόμου αναφερόταν χαρακτηριστικά **'' γίνεται κατάχρησης του μέτρου εκ μέρους των δικαστών κατά τρόπον ώστε εν άτομον διωκόμενον δια πλημμέλημα, ακόμη και εξ αμελείας πραττόμενον, να υφίσταται την ηθική καταρράκωσιν του εγκλεισμού εις τας φυλακάς, αδικαιολογήτους δαπάνας, απόσπασιν από το ομαλόν οικογενειακόν και επαγγελματικόν του βίου, έστω και αν ουδεμίαν παρουσιάζει ένδειξιν επικινδυνότητας ή τάσεως φυγής ή διαπράξεως άλλων εγκλημάτων ''**.

2.2 Επιπρόσθετα δε, αξίζει να σημειωθεί ότι από το περιεχόμενο της Εισηγητικής Εκθέσεως του νόμου προέκυπτε ότι δεν ήτο χρονικά τουλάχιστον τυχαία η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση, **καθόσον με αυτήν επιδιωκόταν αφενός η ευθυγράμμιση της νομοθεσίας μας με τις σύγχρονες τάσεις της επιστήμης και της πρακτικής των άλλων χωρών, που αναμφίβολα ήτο η προάσπιση των συνταγματικών δικαιωμάτων, ιδίως των ευρωπαϊκών που ανήκουν στο συμβούλιο της Ευρώπης του οποίου είναι μέλος η Ελλάδα και στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες στις οποίες επίκειτο η ένταξή μας από**

της 1^{ης} Ιανουαρίου του 1981¹³. Η επελθούσα με το ν. 1128/1981 μεταρρύθμιση του ' ' δικαίου της προφυλάκισης ' ', χαρακτηρίστηκε εύλογα ως << αναταραχή στο χρόνιο τέλμα της λεγόμενης αντεγκληματικής πολιτικής στον τόπο μας >> ¹⁴.

2.3 Με βάση τη διαπίστωση ότι η προφυλάκιση αποτελεί βαριά προσβολή της ατομικής ελευθερίας του ατόμου, με ότι συνεπάγεται αυτό όπως για παράδειγμα αποκοπή από το στενό οικογενειακό και ευρύτερο περιβάλλον, το οποίο θεωρείται αθώο μέχρι να κηρυχθεί η ενοχή και η καταδίκη του από το αρμόδιο Δικαστήριο καθώς επίσης και σε μια προσπάθεια εναρμόνισης με το σχετικό σχέδιο της υπ' αριθμόν 11/27.06.1980 απόφασης του Συμβουλίου της Ευρώπης που περιείχε γενικές αρχές και συστάσεις προς τα κράτη μέλη επί του θέματος της προφυλάκισης ή προσωρινής κράτησης, **η αναμόρφωση του θεσμού ήτο πλέον αναγκαία.**

2.4 Κατά πρώτον και σπουδαιότερον επιδιώχθηκε **η αλλαγή του ονόματός του από ' ' προφυλάκιση ' '** που ενείχε θα λέγαμε προτιμωρητικό χαρακτήρα αλλά και γλωσσική ταύτιση με την <<φυλάκιση>>¹⁵ στον όρο ' ' προσωρινή κράτηση ' '. Όπως άλλωστε και ο ίδιος ο νομοθέτης παραδέχεται στη Εισηγητική Έκθεση ' ' ο όρος

¹³ Ίδετε ομοίως μελέτη της ιδίας.

¹⁴ Παππάς, ΝοΒ 29 (1981), 649 επ.

¹⁵ Βλ. Θεοχάρης Ι. Δαλκούρας ' ' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι ' ', και εισηγητική έκθεση του ν. 1128/1981 που συγκαταλέγει την αλλαγή της ονομασίας μεταξύ των βασικών αρχών του νέου νόμου, και Παππά, ο.π. (υποσ.6), σελ. 656, Ζηκόπουλος, Κ.Π.Δ.-Συμπλήρωμα (1982), σελ 62, Παπαγεωργίου Γονατάς, Ποιν. Χρον. ΜΑ' (1991), 627.

προφυλάκιση αποτελεί εσφαλμένο χαρακτηριστικό του θεσμού αυτού, αφού φαίνεται να αποτελεί πρόδρομο μιας οριστικής φυλακίσεως προδικαζομένης ούτω της καταδίκης του προφυλακισθέντος, ενώ το μέτρο τούτο επιδιώκει τον περιορισμό του διωκόμενου, δια λόγους προληπτικούς ¹⁶. Συνεπώς θα μπορούσαμε να σημειώσουμε ότι ο εσφαλμένος όρος προφυλάκιση προσέκρουε κατ' ουσίαν στην θεμελιώδη αρχή του Κ.Π.Δ. και δη στο τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. Η ονομασία προφυλάκιση ενείχε κατά κάποιο τρόπο το χαρακτήρα της ¹⁷ προποινής ¹⁶. Άλλωστε θα μπορούσαμε να επισημάνουμε πως ουσιαστικά επιδείνωνε και χειροτέρευε την ήδη απαξιωτική ηθικοκοινωνικά θέση του κατηγορουμένου. Το ίδιο ως άνω σκεπτικό ακολούθησε και η μετέπειτα διαμορφωθείσα νομολογία, η οποία αποδοκίμασε το λανθασμένο παλαιό όρο ¹⁸ προφυλάκιση ¹⁷, ενδεικτικά μάλιστα αναφέρουμε : ¹⁹ **''Η προσωρινή κράτηση επαγομένη, ως και η ποινή, στέρηση της ελευθερίας του κατηγορουμένου σύμφωνα και με όσα διευτυπώθησαν κατά την εισηγητική έκθεση του νόμου 1128/ 1981 αποτελεί πεποίθηση πλέον εις τους ασχολουμένους με την επιστήμη και την εφαρμογή του νόμου, ότι κατά το πλείστον είναι ανώφελος, και αδικαιολόγητος δυναμένη να καταστή ενίοτε και καταστροφική, ως αποτελούσα βαρεία προσβολή της ατομικής ελευθερίας ενός προσώπου, το οποίον κατά τεκμήριο θεωρείται αθώον, μέχρι της υπό του αρμοδίου Δικαστηρίου κηρύξεως της ενοχής και της καταδίκης του προσομοιάζει κατά τούτο προς την ποινή όμως δεν αποβλέπει σε**

¹⁶ Ίδετε 1118/1989 ΕΦ. ΑΘ.

σωφρονισμό του δράστη, ως η ποινή, και επομένως δεν δύναται να συνιστά κατ' ουδέν μίαν "προκαταβολήν", έστω και μετά πλήρους βεβαιότητας, ποινής. Αποτελεί εξαιρετικό δικονομικό μέτρο και επιβάλλεται, τότε μόνον, όταν κρίνεται απολύτως αναγκαίο, κατά τα, ως άνω. Δεν δύναται με κανένα τρόπον να έχει εκδικητικό χαρακτήρα για τον κατηγορούμενο, ακόμη και αν έχει τελέσει βαρύ αδίκημα, το οποίον, έστω, συνήγειρε την κοινή γνώμη, ενδεχομένως δε προκάλεσε αγανάκτηση ή και σκάνδαλο. Όλα τα προαναφερθέντα θα πρέπει να εντάσσονται εις το πλαίσιο του όρου "αποχρώσαι ενδείξεις ενοχής" που αδιαμφισβήτητα, όπως θα αναλυθεί και κατωτέρω αποτελούν την μίαν των θετικών προϋποθέσεων των απαιτούμενων για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως. Δεν αρκούν όμως αυτές. Όσο βαρύ και να είναι το φερόμενο, ως τελεσθέν, έγκλημα, απαιτούνται και άλλες προϋποθέσεις όπως η πιθανότητα τελέσεως νέων εγκλημάτων, και η εξαιρετική πιθανότητα φυγής του κατηγορουμένου κλπ. ¹⁷.

2.5 Πάραυτα όμως θα συμφωνούσε η πλειοψηφία του νομικού κόσμου ότι αυτή η μετονομασία από '' προφυλάκιση '', στον όρο '' προσωρινή κράτηση '', δεν έχει στην πράξη καμία ουσιαστική διαφορά. ¹⁸, εφόσον οι συνέπειες με τη στενή έννοια του όρου παραμένουν οι ίδιες. Αδιαμφισβήτητα, η προσωρινή κράτηση ενέχει και αυτή το χαρακτήρα της ποινής, όπως και η προφυλάκιση με ότι συνεπάγεται αυτό, δηλαδή την στέρηση της προσωπικής

¹⁷ Ίδετε, 1118/1989 ΕΦ.ΑΘ.

¹⁸ Πολύ ορθά μάλιστα επισημαίνεται '' ότι η χρήση του όρου προσωρινή κράτηση << δεν απαλύνει τον πόνο εκείνου που φυλακίζεται >>, Λαφαζάνος, σελ. 450.

ελευθερίας, την αποκοπή του ατόμου από το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, και την αφαίρεσή της από την ποινή που τυχόν αργότερα επιβληθεί. Οι συνέπειες για τον ίδιο τον κατηγορούμενο παραμένουν ακριβώς οι ίδιες, ωσαύτως αποκόπτεται από το εργασιακό και οικογενειακό του περιβάλλον, στερείται εν γένει την προσωπική του ελευθερία και θα μπορούσαμε επιτυχώς να πούμε πως με τον νέο όρο προσωρινή κράτηση σε καμία περίπτωση δεν αισθάνεται καλύτερα. Σίγουρα έπαιξε αξιοσημείωτο ρόλο με την αναμόρφωση του θεσμού ο κατηγορούμενος να γνωρίζει ότι '' κρατείται προσωρινά'', για προληπτικούς λόγους και όχι ότι προφυλακίζεται, δηλαδή προτιμωρείται για ένα έγκλημα που ακόμα δεν εκδικάστηκε. Θα μπορούσε όμως να υποστηριχτεί η άποψη πως ο όρος '' προφυλάκιση'', ίσως και να ήτο ορθότερος εφόσον ουσιαστικά ενέχει το χαρακτήρα μιας προποινής, ως ανωτέρω προελέχθη.

2.6 Δεύτερη και σημαντικότερη τομή που επέφερε ο νέος νόμος στην προηγούμενη μορφή του θεσμού ήτο ότι καθιστούσε την προσωρινή κράτηση πάντοτε δυνητική. Με τον τρόπο αυτό σίγουρα το επαχθές μέτρο της προσωρινής κρατήσεως αντιμετωπιζόταν διαφορετικά. **Σύμφωνα με τη νέα ρύθμιση ο κανόνας ήτο η μη επιβολή της προσωρινής κρατήσεως και η επιβολή της κατ' εξαίρεση** μόνο εφόσον συνέτρεχαν συγκεκριμένοι αποχρώντες λόγοι και καθίστατο πλέον απόλυτα αναγκαία η επιβολή του επαχθούς αυτού μέτρου για την πραγμάτωση των σκοπών της ανάκρισης και εν γένει της ποινικής δίκης. **Καταργήθηκε δηλαδή η υποχρεωτική επιβολή της στην περίπτωση σοβαρών υπονοιών ενοχής για κακουργηματική πράξη.**

2.7 Σύμφωνα με τον προισχύσαντα ν. 1439/1950 η προφυλάκιση διατασσόταν πάντοτε στα κακουργήματα κατά τη διάρκεια της προδικασίας, αν προέκυπταν σοβαρές υπόνοιες ενοχής χωρίς να χρειάζεται να συντρέχει και κάποια άλλη προϋπόθεση. **Πολύ ορθά έχει υποστηριχτεί από αξιόλογους νομικούς ότι ο προηγούμενος νόμος στην ουσία εισήγαγε ένα τεκμήριο φυγής του κατηγορουμένου όταν η κατηγορούμενη πράξη αφορούσε κακούργημα.** Έτσι λοιπόν η μεταρρύθμιση του θεσμού κρίθηκε απολύτως αναγκαία γιατί ανεξάρτητα από το χαρακτηρισμό της πράξης το άτομο είναι κατά τεκμήριο αθώο και συνεπώς μόνο ένα πλαίσιο ουσιαστικών προϋποθέσεων συνδεδεμένων απόλυτα με το πρόσωπό του μπορούν να δικαιολογήσουν την στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας, και μόνο όταν συγκεκριμένοι λόγοι αναγκαιότητας το επιβάλλουν, που μπορούν να συντρέχουν ή να μη συντρέχουν τόσο σε περίπτωση κατηγορίας για κακούργημα όσο και για πλημμέλημα.

2.8 '' Ειδικότερα, με την κατάργηση της υποχρέωσης επιβολής του επί κακουργημάτων ο ποινικοδικονομικός νομοθέτης του 1981 προσέδωσε στο υπό συζήτηση μέτρο τον απαιτούμενο γενικότερο εξαιρετικό χαρακτήρα, αφού πλέον στον αυτοματισμό που διέκρινε το προηγούμενο καθεστώς της προφυλάκισης επί κακουργημάτων αντιπαραθέσε την αξίωση διενέργειας ενός ενδελεχούς ελέγχου της αναγκαιότητάς του''¹⁹. Όπως άλλωστε προαναφέραμε η υποχρεωτική επιβολή του θεσμού της προφυλακίσεως την μετέβαλε ουσιαστικά σε

¹⁹ Ίδετε Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας, '' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι σελ. 24, 1998.

προκαταβολική ποινή. Ο Έλληνας νομοθέτης με τη νέα μεταρρύθμιση επιδίωξε αναμφίβολα τουλάχιστον γλωσσικά να την απογυμνώσει από οιαδήποτε έννοια ποινής. Σκοπός του ήταν να τονίσει ότι ο κανόνας είναι η μη προφυλάκιση του απλώς υπόπτου άλλως κατά τεκμήριο αθώου, ενώ εξαίρεση αποτελεί η προσωρινή κράτησή του κάτω από εξαιρετικές περιστάσεις και υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

2.9 Ο νόμος 1128/1981 αφαίρεσε από τις προϋποθέσεις επιβολής της προφυλάκισης εκείνη που ο κατηγορούμενος είναι αλλοδαπός. Η προισχύουσα διάταξη ασφαλώς αντιμετώπιζε καθ' όλα ρατσιστικά και δυσμενώς τους αλλοδαπούς, εκφράζοντας ένα πνεύμα καχυποψίας αναχρονιστικό για τη σύγχρονη εποχή. Η ιδιότητα του αλλοδαπού άλλωστε μέχρι τότε συνιστούσε *a priori* τεκμήριο φυγής και εν γένει επικινδυνότητας²⁰. Αδιαμφισβήτητα, η διάταξη αυτή προσέβαλε ευθέως τη συνταγματική αρχή της ισότητας των ατόμων ενώπιον των ποινικών νόμων θέτοντας σε σημαντικά πιο μειονεκτική θέση του αλλοδαπούς. Πρακτικά όμως δεν αλλάζουν και πολλά πράγματα αφού οι αλλοδαποί θα προφυλακίζονται σχεδόν πάντα ' ' για να παρεμποδιστεί η εξαιρετικά πιθανή φυγή τους' ' . Στην πράξη ο αλλοδαπός και ο τσιγγάνος είναι πλέον ύποπτοι φυγής. Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση θεσπίζονται περιοριστικοί όροι οι οποίοι αποτελούν αναμφίβολα μία καινοτομία και θα δύνανται να επιβάλλονται αντί της προσωρινής κρατήσεως με αποκλειστικό σκοπό, όπως και με αυτή να εξασφαλιστεί η παρουσία του κατηγορουμένου στη συνέχεια της διαδικασίας, να

²⁰ Ιδίου, ' ' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι, σελ. 24, 1998.

αποτραπεί η τέλεση νέων εγκλημάτων και να εξουδετερωθεί ο κίνδυνος που ενσαρκώνει ο κατηγορούμενος. Επιπρόσθετα, στο άρθρο 283 Κ.Π.Δ., καθορίζεται και η σχέση τους έναντι του αδιαμφισβήτητα επαχθέστερου δικονομικού μέτρου, της προσωρινής κράτησεως. Η εν λόγω ρύθμιση, που ευθυγράμμιζε τη νομοθεσία μας με τη σύγχρονη δικαιοκρατική τάση αντιμετώπισης του προβλήματος, επιβεβαίωνε ταυτόχρονα την ορθότητα εκείνων των θεωρητικών απόψεων που πολλά χρόνια πριν, εντελώς προδρομικά, προέβλεπαν ως αναγκαία λύση τη νομοθετική κατοχύρωση υποκατάστατων μέτρων ²¹.

2.10 Η επιλογή για το αν θα επιβληθεί προσωρινή κράτηση, δικονομικό μέτρο που πλέον αν μη τι άλλο καθίσταται εξαιρετικό και επικουρικό, ή κάποιος από τους διατεθειμένους περιοριστικούς όρους **αποτίθεται στην αρχή της αναγκαιότητας**. Το βαρύτερο και επαχθέστατο μέτρο της προσωρινής κράτησης επιβάλλεται μόνο αν είναι **απολύτως αναγκαίο** για την επίτευξη των σκοπών της ποινικής διαδικασίας. Αν οι τελευταίοι μπορούν να επιτευχθούν με κάποιον ηπιότερο περιοριστικό όρο, η επιβολή προσωρινής κράτησης αποκλείεται, έχοντας ως εκ τούτου χαρακτήρα επικουρικό. Συνεπώς με αυτόν τον τρόπο καταργείται εν μέρει η προσωρινή κράτηση δεδομένου ότι εισάγονται πρόσφορα αντικατάστατα μέτρα με τα οποία εξασφαλίζεται η ελεύθερη διακίνηση του κατηγορούμενου συγχρόνως με τη διασφάλιση και των συμφερόντων της πολιτείας και του παθόντος. << Είναι

²¹ Ιδίου, '' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι '', σελ. 24, 1998 και ιδίως Τσουκαλά, ΑρχΠοινΕπιστ 1937, 301 επ. του ιδίου, Ερμηνεία Ποινικής Δικονομίας, 1943, τ' Β, σελ. 136 επ.

αυτονόητο λοιπόν ότι χωρίς την παράλληλη θέσπιση των περιοριστικών όρων η κατάργηση της υποχρέωσης επιβολής της προφυλάκισης θα κατέληγε γρήγορα σε κενό γράμμα, αφού η συνδρομή των προϋποθέσεων του νόμου θα οδηγούσε-ελλείψει υποκατάστατων-στην επιβολή του εκ των πραγμάτων μοναδικού πρόσφορου για την υλοποίηση των σκοπών της δίκης στερητικού της ελευθερίας μέτρου>>²². Βέβαια διαπιστώθηκε ότι ο θεσμός των περιοριστικών όρων εμπεδώθηκε τελικά με δυσκολία στη συνείδηση των Ελλήνων νομικών, κυρίως λόγω της πολύχρονης μέχρι τότε παραδόσεως της προφυλάκισης και των δυσαρμονιών του καινούργιου θεσμού προς την υπόλοιπη ποινική νομοθεσία.

2.11 Βαρύτητα έδωσαν οι καινούργιες διατάξεις και στον καθορισμό των δυνατοτήτων άρσης ή αντικατάστασης των ήδη επιβληθέντων επίμαχων προσωρινών μέτρων ενισχύοντας τα δικαιώματα και τη δυνατότητα δικονομικής αντίδρασης του προσωρινά κρατουμένου. Η παρασχεθείσα ευχέρεια υποβολής αίτησης στον ανακριτή προς άρση ή αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης ή των περιοριστικών όρων, όσο και το δικαίωμα προσφυγής στο δικαστικό Συμβούλιο κατά του εντάλματος προσωρινής κράτησης ή της διάταξης με την οποία επιβλήθηκαν περιοριστικοί όροι **επιτρέπει την επανεξέταση της υποθέσεως και δίδει τη δυνατότητα περιστολής της αυθαιρεσίας**. Οι προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κράτησης είναι πλέον αφενός αυστηρότερα διατυπωμένες, αφετέρου δε άρρηκτα συνδεδεμένες με το

²² Βλ. Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας, ' ' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι ' ', σελ. 24, 1998.

πρόσωπο του κατηγορούμενου και πρέπει να πηγάζουν αποκλειστικά από αυτό. Προσωρινή κράτηση λοιπόν επιβάλλεται **μόνο όταν προκύπτουν αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου** επί κακουργημάτων ή πλημμελημάτων απειλούμενων με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών σε περίπτωση που αυτό κρίνεται απολύτως αναγκαίο, προς πρόληψη τελέσεως νέων κακουργημάτων ή πλημμελημάτων ή προς παρεμπόδιση φυγής του κατηγορουμένου ή εφόσον ο κατηγορούμενος κρίνεται ιδιαίτερα επικίνδυνος.

2.12 Το επαχθές αυτό δικονομικό μέτρο επιβάλλεται μόνο όταν υφίσταται κατηγορία για κακούργημα ή πλημμέλημα απειλούμενο με ποινή φυλακίσεως τουλάχιστον τριών μηνών, και συγχρόνως προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου. Ο Κ.Π.Δ. δεν δίδει τον ορισμό του όρου ενδείξεις. **Σύμφωνα με την άποψη της επιστήμης σοβαρές ενδείξεις υπάρχουν, κατ' αντικειμενική εκτίμηση, όταν τα αποδεικτικά μέσα που υπάρχουν, εκτιμώμενα στο σύνολό τους, οδηγούν κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, στην βεβαιότητα σχετικά με το ότι ο φερόμενος ως κατηγορούμενος έχει τελέσει την αξιόποινη πράξη που του αποδίδεται.** Είχε υποστηριχτεί ότι οι όροι επαρκείς ενδείξεις ενοχής και αποχρώσεις ενδείξεις είναι ταυτόσημοι. Η ταύτιση όμως αυτή μόνο σε ελαχιστοποίηση της προσπάθειας για σαφή τεκμηρίωση της ισχύος των ενδείξεων μπορεί να οδηγήσει., κάτι που ο νομοθέτης σαφώς επεδίωκε να αποτρέψει χρησιμοποιώντας διαφορετικούς σε κάθε περίπτωση όρους. Οι αποχρώσεις ενδείξεις πρέπει να είναι ισχυρότερες από τις επαρκείς και να καταφάσκονται τότε μόνο, όταν τα στοιχεία τα οποία υπάρχουν θεμελιώνουν υψηλό βαθμό

πιθανότητας για την ενοχή του κατηγορουμένου. Ο δικαστικός λειτουργός καλείται δηλαδή σε αυτή τη φάση της προδικασίας να σχηματίσει μια δικανική πεποίθηση σχετικά με το βαθμό ενοχής του δράστη **και δεδομένου ότι η προσωρινή κράτηση αποτελεί μια πρόγευση ποινής η εκτίμηση για την ενοχή του φερόμενου ως δράστη θα πρέπει να εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας.** Αντιθέτως, ενόψει του τεκμηρίου της αθωότητας, αν υπάρχουν αμφιβολίες για τη βεβαιότητα ενοχής καθώς και αν υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το απολύτως αναγκαίο της προσωρινής κρατήσεως, ιδίως για την τυχόν ροπή του κατηγορουμένου στο έγκλημα, **δεν επιτρέπεται να τεθεί ο κατηγορούμενος σε προσωρινή κράτηση.** Στο παλαιό νομοθετικό καθεστώς αρκούσε ο κατηγορούμενος να είναι ύποπτος φυγής **ενώ τώρα γίνεται λόγος για ``την παρεμπόδιση της εξαιρετικά πιθανής φυγής του κατηγορουμένου``.** Ύποπτος φυγής εθεωρείτο εκείνος ο οποίος μετά βεβαιότητας καλούμενος ενώπιον του ανακριτού ή του δικαστηρίου δεν θα εμφανίζετο, αλλά αντιθέτως θα επεδίωκε να κρυφτεί ή να καταστήσει δυσχερή την ανεύρεση και σύλληψη του ή θα προσπαθούσε να ματαιώσει ολικώς ή μερικώς το έργο της ανακρίσεως. Με μια απλή γραμματική σύγκριση των δύο διατυπώσεων φαίνεται καθαρά η πρόθεση του νομοθέτη να τροποποιήσει την συγκεκριμένη διάταξη επί το αυστηρότερο δίδοντας ένα συσταλτικότερο προσδιορισμό της επίμαχης έννοιας. Αυτή η απόδειξη της φυγοδικίας πάντως δεν απαιτείται να είναι απτή, γιατί διαφορετικά η προσωρινή κράτηση θα κατέληγε να επιβάλλεται μόνο στις περιπτώσεις που ο κατηγορούμενος έχει ήδη αποπειραθεί να διαφύγει και απέτυχε, ενώ ο νόμος δεν φαίνεται

να αποσκοπεί σε κάτι τέτοιο. Επίσης ο κατηγορούμενος δεν είναι απαραίτητο με τη φυγή του να αποβλέπει αποκλειστικά στην παρακώλυση της εναντίον του διαδικασίας, αρκεί να αποτελεί αναγκαία συνέπεια της πράξης του. **Αδιαμφισβήτητα λοιπόν, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, ο νόμος 1128/1981 έπαιξε καθοριστικό ρόλο για τη διαμόρφωση του θεσμού της προσωρινής κρατήσεως, όπως αυτός ισχύει σήμερα.**

3 Ο ΝΟΜΟΣ 2207/1994

3.1 Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς μελετώντας το περιεχόμενο της Εισηγητικής Έκθεσης του ν. 2207/1994 ότι απώτερος σκοπός του Νομοθέτη ήταν **να απομακρύνει ως προϋπόθεση επιβολής των εκάστοτε προσωρινών μέτρων, τη βαρύτητα της πράξης.** Γι αυτό το λόγο άλλωστε διατυπώθηκε και η ρητή νομοθετική διεύρυνση στην παράγραφο 3 του άρθρου 282 Κ.Π.Δ. **ότι η αναγωγή στην κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί ως αιτιολογία για την επιβολή της προσωρινής κράτησης.**

3.2 Επιπροσθέτως, το άρθρο 2 του ν. 2207/1994 εμπεριέχει δύο **ειδικότερες** ρυθμίσεις και δη **αφενός μεν την εξειδίκευση των στοιχείων του κινδύνου φυγής,** ούτως ώστε η ύπαρξή του να **συγκεκριμενοποιείται** αντικειμενικά στις προσδιοριζόμενες από το νόμο αναγκαίες και ειδικές περιπτώσεις, **αφετέρου δε στην αιτιολογημένη επίκληση συγκεκριμένων ειδικώς μνημονευόμενων πραγματικών περιστατικών της προηγούμενης ζωής του δράστη ή συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της κατηγορούμενης πράξης**

από τα οποία να προκύπτει ότι υπάρχει κίνδυνος να διαπράξει κι άλλα κακουργήματα ή πλημμελήματα.

3.3 Ο νομοθέτης με το νόμο 2207/1994 ήθελε να προσδώσει στην μία εκ των προϋποθέσεων επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, και δη του κινδύνου φυγής του κατηγορουμένου, **σαφές περιεχόμενο**, πράγμα το οποίο κρίθηκε εξ ορισμού αναγκαίο, λόγω της έως πρότινος σε πολλές περιπτώσεις **καταχρηστικής** εφαρμογής του. Ως εκ τούτου σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 282 Κ.Π.Δ., ο κίνδυνος φυγής μπορούσε να καταφαθεί ως λόγος επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, μόνον εφόσον προέκυπτε ότι ο κατηγορούμενος **'' δεν έχει μόνιμη ή γνωστή διαμονή ή υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος στο παρελθόν''**. Με τον τρόπο αυτό αναμφίβολα ο νομοθέτης ήθελε να **αποφευχθεί οιαδήποτε διασταλτική ερμηνεία** του κινδύνου φυγής, επιδιώκοντας να περιορίσει όσο αυτό ήτο εφικτό, τις περιπτώσεις στέρξης της προσωπικής ελευθερίας, καθώς επίσης και να μειώσει τυχόν καταχρηστική εφαρμογή του.

3.4 Αδιαμφισβήτητα όμως ο ρόλος του νομοθέτη αποδείχθηκε πολύ πιο δύσκολος όταν κλήθηκε να προσδιορίσει την έννοια **'' κίνδυνος διάπραξης νέων εγκλημάτων ''**, εφόσον εκ των πραγμάτων η διατύπωση αυτή **εμπεριέχει αόριστες και ασαφείς έννοιες**. Αξίζει στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά στη διατύπωση της Εισηγητικής Εκθέσεως του ν. 2207/1994, σύμφωνα με την οποία ο αξιολογικός όρος **'' ιδιαιτέρως επικίνδυνος ''**, αντικαθίσταται από μια πληρέστερη γραμματικά προϋπόθεση και κρίση **'' ότι εάν ο δράστης αφεθεί ελεύθερος, είναι πιθανόν να διαπράξει κι άλλα κακουργήματα ή πλημμελήματα**. Με τον

τρόπο αυτό γίνεται εύλογα αντιληπτό ότι προσδιοριστικό στοιχείο της επικινδυνότητας του δράστη, **αποτελούσε η προηγούμενη εγκληματική δραστηριότητα του δράστη και η εν γένει προσωπικότητά του.** Όμως ίσως αν ανατρέξει κανείς στο παρελθόν και εξετάσει την αξιόποινη πράξη, τα χαρακτηριστικά της, τον τρόπο, τον χρόνο και τις συνθήκες τέλεσης ίσως θα μπορούσε κατά προσέγγιση να καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα. Στην περίπτωση όμως που αναφερόμαστε μελλοντικά, στην πιθανότητα τέλεσης νέων εγκλημάτων, αυτό καθίσταται ιδιαίτερος δύσκολο.

3.5 Σύμφωνα λοιπόν με το γράμμα του ν. 2207/1994 η αιτιολογημένη κρίση για τον κίνδυνο διάπραξης νέων εγκλημάτων εκ μέρους του κατηγορουμένου **όφειλε να προκύπτει ' ' από ειδικώς μνημονευόμενα πραγματικά περιστατικά της προηγούμενης ζωής του, ή συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της πράξης για την οποία κατηγορείται ' '.** Συνεπώς απαιτείτο ειδική αναφορά των στοιχείων της επικινδυνότητας στο ένταλμα προσωρινής κράτησης και στο σχετικό βούλευμα, καθώς επίσης και η υποχρεωτική αναφορά ' ' ότι μόνη η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως ' '. Ενδεικτικά, στην υπ' αριθμόν 906/1995 ΕΦ ΘΕΣ/ΚΗΣ αναφέρεται : *'Εξάλλου σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 291 παρ.1 και 282 ΚΠΔ όπως το τελευταίο αντικ. με το άρθρο 2 Ν. 2207/1994 η αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης η οποία εξακολούθησε και μετά την παραπομπή του κατηγορουμένου σε δίκη, με περιοριστικούς όρους είναι δυνητική και δεν διατάσσεται αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου για*

κακούργημα ή πλημμέλημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους και επιπλέον αυτός δεν έχει μόνιμη ή γνωστή διαμονή ή υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος στο παρελθόν αν κρίνεται αιτιολογημένα ότι εφόσον αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό να διαπράξει και άλλα κακούργηματα ή πλημμελήματα όπως προκύπτει από ειδικώς μνημονευόμενα περιστατικά της προηγούμενης ζωής του ή συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της πράξης για την οποία κατηγορείται ²³.

4 Ο ΝΟΜΟΣ 2408/1996

4.1 Με δεδομένο ότι ο Έλληνας νομοθέτης επιδιώκει να καταστήσει την προσωρινή κράτηση ως το έσχατο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, με το ν. 2408/1996 περιορίζεται η επιβολή της μόνο στα κακούργηματα. Χαρακτηριστικά, στην Εισηγητική Έκθεση του νόμου αναφέρεται : '' Μετά τη διαπίστωση ότι το ένα τρίτο των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές είναι προσωρινά κρατούμενοι, πολλοί από τους οποίους όταν γίνει η δίκη τους κρίνονται αθώοι, επιτακτική είναι η ανάγκη δραστηκής μείωσης του αριθμού των κρατουμένων που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία. Οι μέχρι σήμερα νομοθετικές επεμβάσεις οδήγησαν σε

²³ Ίδετε, 906/1995 ΕΦ ΘΕΣ., Υπεράσπιση, 1995 (1146).

1277/1995 ΕΦ. ΘΕΣ. Υπεράσπιση, 1996 (78).

2782/1995 ΕΦ. ΑΘ. Υπεράσπιση, 1996 (326).

2/1995 ΠΛΗΜ. ΑΓΡ. ΝοΒ, 1995 (905).

σχετική μόνο βελτίωση της κατάστασης, αφού τα αρμόδια για την επιβολή του επαχθούς αυτού προσωρινού μέτρου δικαστικά όργανα συνέχισαν να ερμηνεύουν με ευρύτητα τους αξιολογικούς όρους που περιγράφουν τις προϋποθέσεις για την επιβολή του ' '.

Σύμφωνα με τη διάταξη 282 παρ. 3 εδ. α' και β' Κ.Π.Δ. , όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 παρ. 11 περ. α' του ν. 2408/1996, στο οποίο παραπέμπει η διάταξη του άρθρου 287 παρ. 4 του Κ.Π.Δ. ' ' η προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί **αντί για περιοριστικούς όρους**, μόνο αν ο κατηγορούμενος διώκεται **για κακούργημα** και δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής ή κρίθηκε αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος, είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από ειδικά μνημονευόμενα περιστατικά της προηγούμενης ζωής του ή από τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξεως για την οποία κατηγορείται να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Μόνο η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή προσωρινής κράτησης.

4.2 Από τη γραμματική αλλά και τελολογική ερμηνεία των διατάξεων του ανωτέρω άρθρου 282 Κ.Π.Δ. συνάγεται ότι για να διαταχθεί ή να εξακολουθήσει η προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου, πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις : **1) σοβαρές ενδείξεις ενοχής του για κακούργημα** αφού η δυνατότητα επιβολής προσωρινής κράτησης περιορίστηκε με τον προαναφερόμενο ν. 2408/1996, άρθρο 2 παρ. 11 περ. **α) μόνο στις περιπτώσεις των**

δραστών που διώκονται για κακουργηματικές πράξεις, 2) κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου, όπως αντικειμενικοποιήθηκε με τον νόμο 2207/1994 και δη ο δράστης δεν έχει μόνιμη ή γνωστή διαμονή ή υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος στο παρελθόν, ή β) να υφίσταται κίνδυνος διάπραξης από αυτόν νέων εγκλημάτων που να προκύπτει από ειδικά μνημονευόμενα περιστατικά της προηγούμενης ζωής του, όπως αξιόποινες πράξεις που τέλεσε στο παρελθόν ή από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης για την οποία κατηγορείται όπως για παράδειγμα επιτήδεια και μεθοδευμένη εγκληματική δράση δι' επιλογής ιδιαίτερων μέσων και τρόπων τέλεσης του εγκλήματος το από την εγκληματική πράξη πηγάζον και επιδιωκόμενο όφελος, αντικοινωνική συμπεριφορά και ροπή του δράστη για την τέλεση και άλλων εγκλημάτων.

4.3 Σημειώνεται δε ότι μόνη η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης, που σημαίνει ότι ο νομοθέτης **θέλησε να συνυπάρχει αυτή (βαρύτητα) και με κάποια από τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις.** Εξάλλου από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 282 και 296 Κ.Π.Δ. προκύπτει ότι κατά την ποινική προδικασία είναι δυνατόν να επιβληθούν περιοριστικοί όροι ως μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες αντικειμενικές και σαφείς ουσιαστικές προϋποθέσεις, α) η διενέργεια κύριας ανάκρισης για κακούργημα ή πλημμέλημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών, β) η κατάφαση σοβαρών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου, γ) το μέτρο να είναι **κατάλληλο για την επίτευξη του σκοπού** του άρθρου 296 Κ.Π.Δ.

σύμφωνα με την **αρχή της προσφορότητας**, δ) το μέτρο να κρίνεται απολύτως αναγκαίο για την επίτευξη των αναφερόμενων στο άρθρο 296 Κ.Π.Δ. σκοπών είτε διότι είναι το μοναδικό που άγει στην επίτευξη των σκοπών αυτών, είτε διότι κατά κύριο λόγο είναι το ηπιότερο από τα μέτρα που διατίθενται στο νόμο, με αποτέλεσμα να απαγορεύεται η επιβολή του επαχθέστερου μέτρου **κατά αρχή της αναγκαιότητας** και ε) να βρίσκεται σε μια παραδεκτή λογική σχέση αναλογίας με τη βαρύτητα της αξιόποινης πράξης που διώκεται σύμφωνα **με την αρχή της εν στενή έννοια αναλογικότητας**.

4.4 Η προτίμηση **κατά προτεραιότητα επιβολής των περιοριστικών όρων**, έναντι της προσωρινής κρατήσεως ενισχύεται από το γεγονός ότι ο σκοπός τους είναι ομοίως με την προσωρινή κράτηση **να εξασφαλιστεί ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της σχετικής απόφασης**, δηλαδή αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση της ποινικής διαδικασίας, στην οποία εντάσσονται αποκλειστικά και στην εκπλήρωση της αποστολής της ποινικής δίκης. Επίσης σκοπός των περιοριστικών όρων είναι και η πρόληψη τέλεσης νέων αξιόποινων πράξεων, αφού διαφορετικά θα αποτελούσε απαράδεκτη αντίφαση, από την μια πλευρά ο Νομοθέτης να επιτείνει τον εξαιρετικό χαρακτήρα της προσωρινής κράτησης και από την άλλη να την θεωρεί το μοναδικό πρόσφορο και άρα υποχρεωτικό μέτρο για την αποτροπή του κινδύνου τέλεσης νέων εγκλημάτων, καθώς και η εξουδετέρωση της ιδιαίτερης επικινδυνότητάς του κατηγορουμένου όπως αυτή συμπεραίνεται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης για την

οποία κατηγορείται ²⁴ . Ενδεικτικά και προκειμένου δια της δικαστηριακής πρακτικής να αντιληφθούμε τα ανωτέρω αναφέρουμε απόσπασμα της υπ' αριθμόν 143/1999 ΠΛΗΜ. ΧΑΛΚ. : "Κατά τη λήψη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού κατά το στάδιο της ανάκρισης λειτουργούν **οι αρχές της αναγκαιότητας, της απαγόρευσης του υπέρμετρου και της αναγκαίας αναλογίας** ²⁵. Στη διαμόρφωση της κρίσης περί της "in concreto" επιλεκτέας ενέργειας πρέπει να βαρύνουν, εκτός από τις σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου, αν συντρέχει περίπτωση επιβολής προσωρινής κράτησης δηλ. στα κακουργήματα και οι περιπτώσεις που αναφέρονται **στο άρθρο 282 παρ. 3 ΚΠΔ, όπως αυτό διαμορφώθηκε με το άρθρο 2 Ν 2408/1996.** Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 282 παρ. 3 ΚΠΔ ως ισχύει: "προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί αντί για περιοριστικούς όρους, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού, μόνο αν ο κατηγορούμενος **διώκεται για κακούργημα**

²⁴ Ίδετε, 234/2009 Πλημμ. Θήβας, Ποιν. Δικ. 2009/1215, 427/1997 Ποιν.Χρ. 1997,293, Συμβ. Πλημμ. Πειραιά 564/2005 564/2005 Αρμ. 2005, 2029, Συμβ. Πλημ. Ρόδου 128/2003 ΔωδΝομ 2003, 228 ΝοΒ 2003, 1977, Συμβ. Πλημ. Αγρινίου 50/2000 Ποι. Δικ. 2000, 506, Συμβ. Πλημ. Αгр. 290/1999 Υπέρ 2000, 582, πρόταση Εισαγγελέα Γ. Σιώπη στην Πλημ. Μυτ. 15/1991 Ποιν. Χρ. 1997, 108, Λ. Μαργαρίτης ' ' Οι δικονομικού περιεχομένου διατάξεις του Ν. 2408/1996 ' ', Υπέρ 1997, 531, Φ.Ανδρέου, παρατηρήσεις στο βούλευμα Συμβ. Εφ. Λάρ. 311/1994 Υπέρ 1995, 529, Συμβ. Πλημ. Αθηνών 767/2007 Ποιν. Χρ. 2008, 255, Συμβ. Πλημ. Ροδόπ. 22/2003 Ποιν. Δικ. 2004, 543, Ανδρουλάκης ' ' Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης ' ', 1994, 284, Θ. Δαλακούρας, ' ' Περιοριστικοί όροι ' ', Υπέρ 1997, 1161 επ. και ιδίως 1171-1173, Καρράς, ' ' βασικές παρατηρήσεις στο σχ. Κ.Π.Δ.' ' Ποι. Χρ. 1995, 1026 επ. και ιδίως 1039 Κουράκης, ' ' Κώδικες Νομικής Βιβλιοθήκης Κ.Π.Δ. σελ. 345.

²⁵ Ίδετε Ν. Ανδρουλάκη τα όρια της ανακριτικής δράσεως και η αρχή της αναγκαιότητας, ΠοινΧρ ΜΑ`, 936, ΠλημΠειρ 415/1994, ΠοινΧρ ΜΔ`, 1304.

και δεν έχει γνωστή διαμονή στην χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής ή κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από ειδικά μνημονευόμενα περιστατικά της προηγούμενης ζωής του ή από τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης για την οποία κατηγορείται **να διαπράξει και άλλα εγκλήματα**. Μόνο η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης". **Η αιτιολογία** για την επιβολή της προσωρινής κράτησης **δεν πρέπει** να κάνει χρήση **γενικών κριτηρίων**, όπως και εννοιών αντικοινωνικός, ριψοκίνδυνος, επίβουλος, αλλά πρέπει να στηρίζεται στις περιστάσεις και στα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης πράξης που διενεργήθηκε και να εξηγεί γιατί από αυτά ανάγει την κρίση περί της πιθανότητας επανάληψης από τον κατηγορούμενο παρόμοιων πράξεων²⁶.

²⁶ Ίδετε, 143/1999 ΠΛΗΜ. ΧΑΛΚ. Ποινική Δικαιοσύνη 1999, (832), (856), ΣυμβΕφΘεσ 737/1994 Υπερ 1, 1995, 104, βλ. για την έννοια της ροπής με την οποία εξειδικεύεται η έννοια της επικινδυνότητας (ως πρόγνωση μελλοντικής συμπεριφοράς) στον ποινικό χώρο, Χρ. Μυλωνόπουλος, Διαθετικές έννοιες και Ποινικό Δίκαιο, Υπερ 2, 1993, σελ. 243, από δε εγκληματολογική προσέγγιση, για τον Ελλαδικό χώρο Βλ. ενδεικτικά, Στ. Αλεξιάδη "Έννοια και κριτήρια της επικινδυνότητας" Εγκληματολογία, εκδ. Σάκκουλα 1989, σελ. 257 και επ. και "Les points de resistance de la notion de dangerosite" Γ. Νικολόπουλος, Διδακτορική Διατριβή, Louvain la Neuve, 1993", όπου μεταξύ άλλων δεικνύεται η διαφορετική προσέγγιση της έννοιας στον ευρωπαϊκό χώρο (κλινική υπόθεση Pinatel για την εγκληματική προσωπικότητα, η προσέγγιση του Ch. Debuyss για το πέρασμα στην πράξη, όπως και η προσέγγιση της A.M. Favard), σε

5 Ο ΝΟΜΟΣ 3346/2005

5.1 Στην παράγραφο 3 του άρθρου 282 του Κ.Π.Δ. προστίθεται εδάφιο τελευταίο που έχει ως εξής : << **Υπό τις ίδιες προϋποθέσεις και σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή.** Στην περίπτωση αυτή το ανώτατο όριο της προσωρινής κράτησης είναι διάρκειας έως έξι μηνών, που μπορεί να παραταθεί για άλλους τρεις μήνες >>. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου ' ' με το άρθρο 11 λαμβάνεται πρόνοια για την επιβολή προσωρινής κράτησης ειδικά για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, εν όψει του ότι η πράξη αυτή ενέχει σε πολλές περιπτώσεις ιδιαίτερη βαρύτητα. Σύμφωνα δε με τη ρητή επιταγή του άρθρου 6 παρ. 4 του Συντάγματος, η διάρκεια της προσωρινής κράτησης επειδή πρόκειται για πλημμέλημα, δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι μήνες με δυνατότητα παράτασής της για τρεις ακόμη μήνες' ' ²⁷.

5.2 Αν και η προσωρινή κράτηση μπορούσε να επιβληθεί μόνο για τα κακουργήματα, με την ως άνω ρύθμιση δόθηκε η δυνατότητα

σχέση με τον αμερικανικό χώρο (θεωρία *juste du* και ωφελιμιστική στρατηγική επιλεκτικής εξουδετέρωσης).

424/1998 ΕΦ. ΑΘ. Υπεράσπιση, 1998 (574).

1264/1999 ΕΦ. ΑΘ. Ποινικά Χρονικά 2002 (147).

1398/1999 ΕΦ. ΑΘ. Ποινική Δικαιοσύνη, 1994 (1113)

16/1999 ΠΛΗΜ. ΞΑΝΘ. Υπεράσπιση, 2000 (872).

Καφέλη ' ' η δημοσιότητα στην ποινική δίκη ' ', 1986, σελ. 21 επ.

Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος (ΕΝοΒΕ), η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, τ. 20, Θεσσαλονίκη 1993.

²⁷ Ίδετε αιτιολογική έκθεση ν. 3346/2005.

επιβολής αυτής και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, εφόσον συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 282 Κ.Π.Δ. για την επιβολή της προσωρινής κράτησης και για τα κακουργήματα. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι η νέα και ιδιαίτερα επαχθής για τον κατηγορούμενο ρύθμιση του επαχθέστερου μέτρου δικονομικού καταναγκασμού, της προσωρινής κράτησης πρέπει να εφαρμόζεται όπως προκύπτει **και από την αιτιολογική έκθεση του νόμου μόνο σε περίπτωση πολύνεκρων δυστυχημάτων και όχι λ.χ. σε ένα τροχαίο ή εργατικό δυστύχημα που επέφερε το θάνατο 2-3 ανθρώπων**²⁸. Όπως είναι αντιληπτό δεν μπορεί ο νομοθέτης να θέσει ποσοτικό κριτήριο στην ανθρώπινη ζωή, αφού πρόκειται για απόλυτο και μείζον έννομο αγαθό²⁹. Όμως είναι σαφές ότι η διάταξη αυτή, πρέπει να εφαρμόζεται σε αντίστοιχες υποθέσεις με εκείνες που απασχόλησαν το πανελλήνιο σοβαρών πολύνεκρων δυστυχημάτων (ναυάγια, περιπτώσεις σεισμών, δυστύχημα Τεμπών κ.τ.λ.), όπου παρατηρήθηκε, λόγω της ιδιαίτερης σοβαρότητάς τους και της αγανάκτησης της κοινής γνώμης, και με την άδικη πολλές φορές πίεση των Μ.Μ.Ε., να αντιμετωπίζονται οι υποθέσεις αυτές με μη νόμιμο τρόπο, ώστε μέσω αυτών, και κυρίως προς εκτόνωση της κοινής γνώμης να επιδιώκεται η προσωρινή κράτηση των υπαιτίων.

5.3 Είναι γεγονός ότι η αδυναμία επιβολής της προσωρινής κράτησης, σε συνδυασμό με το ύψος της συνολικής επαπειλούμενης ποινής για αυτά τα πολύνεκρα δυστυχήματα, **ώθησε, με τις ευλογίες**

²⁸ Ίδετε Τσιρίδης Π. Πολυχρόνης '' ο νέος νόμος για την επιτάχυνση της ποινικής δίκης '', 2006, σελ. 99.

της κοινής γνώμης, χειραγωγούμενης από τα Μ.Μ.Ε. που διαμόρφωναν αντίστοιχο κλίμα, σε άσκηση ποινικών διώξεων για ανθρωποκτονία κατά συρροή από πρόθεση με ενδεχόμενο δόλο.

Όμως θα πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας όπως άλλωστε αναφέρεται και στην έκθεση του νομοσχεδίου, ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει η δύναμη επιρροής των Μ.Μ.Ε. να κατισχύει, ούτε η καταπράυνση της κοινής γνώμης να αποτελεί λόγο θεμελίωσης της προσωρινής κρατήσεως²⁹. Άλλωστε είναι γνωστές οι επικρίσεις που δέχθηκαν αυτές οι απόψεις από τους θεωρητικούς και τελικά στην πλειοψηφία τους και η νομολογία που διαμορφώθηκε γι αυτά τα ίδια τα πολύνεκρα δυστυχήματα αποδοκίμασε την εκδοχή του ενδεχόμενου δόλου (με εξαίρεση την απόφαση της πολιτικής Ολομέλειας του Α.Π. στην υπόθεση RICOMEX με ισχυρή μειοψηφία 17 μελών)³⁰.

²⁹ Ίδετε, Α' διεύθυνση επιστημονικών μελετών τμήμα νομοτεχνικής επεξεργασίας σχεδίων και προτάσεων νόμων, έκθεση νομοσχεδίου για την επιτάχυνση της ποινικής δίκης .

³⁰ Σε σχέση με την κριτική που άσκησε ο επιστημονικός κόσμος για την ανάμιξη των ΜΜΕ, στην απονομή της δικαιοσύνης, ενδεικτικά : Η. Αναγνωστοπούλου, '' δικονομικές εγγυήσεις και δημόσια αγανάκτηση'', ΝοΒ 1983, σελ. 770 (772), Ν. Ανδρουλάκη, '' η ποινική Δογματική και η απήχυσή της στην πράξη 50 χρόνια μετά '' , Ποιν. Χρον. (ΝΒ/2000), σελ. 290, Κ. Βιθιώτη, δόλος : θεμελίωση και αποκλεισμός του στο ποινικό δίκαιο, Αθήνα, 2003, Ν. Παρασκευοπούλου, '' ο νομοθέτης, ο δικαστής και τα θύματα της ασφάλτου, Ελευθεροτυπία 21-4-2004, του ιδίου '' πολύνεκρα ατυχήματα, δόλος ή αμέλεια ; Ελευθεροτυπία, 7-5-2003, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, '' θέματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου στο νομοσχέδιο '' για την επιτάχυνση της διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων '', Ποιν. Δικ. 2005, σελ. 189, Π. Τσιρίδη, '' ο ενδεχόμενος δόλος – θεωρία και πρακτική '', Ποιν. Χρ. (ΝΒ/2002), σελ. 961 (967), του ιδίου, '' θέματα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης από τη σκοπιά του συνηγόρου '' ΥΠΕΡ 2000, σελ. 253 (262), Αρ. Χαραλαμπίκη, '' η υπαιτιότητα ως εργαλείο αντεγκληματικής πολιτικής '' Ποι. Χρ.

5.4 Ειδικότερα με την υπ' αριθμόν 1661/2004 απόφαση του Αρείου Πάγου, που μάλιστα αφορά το πλέον πολύνεκρο εκ των τραγικών δυστυχημάτων που απασχόλησαν τη νομολογία, το ναυάγιο του πλοίου ' ' ΣΑΜΙΝΑ ' ', παρά την προηγηθείσα, αντίθετη απόφαση του Αρείου Πάγου, έγινε δεκτό ότι δεν αρκεί μόνον η γνώση του υψηλού κινδύνου επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος από τυχόν παραλήψεις του δράστη ή ελλείψεις ενός πράγματος για να μεταβάλλει σε ενδεχόμενο δόλο μια βαριά ή ελαφρά παράβαση του οικείου καθήκοντος επιμέλειας, **αλλά προσαπαιτείται η διαπίστωση ότι ο υπαίτιος, κατά την κρίσιμη χρονική στιγμή, δεν απώθησε από την συνείδησή του την παράσταση του εγκληματικού αποτελέσματος που προέβλεψε και εντεύθεν επιδοκίμασε.** Δεν συντρέχει δε περίπτωση ενδεχόμενου δόλου, όταν δεν μπορεί κατ' αντικειμενική κρίση, να καταφαθεί και το βουλητικό στοιχείο της πρόθεσης, όπως συμβαίνει όταν δεν προκύπτει κάποιο λογικό κίνητρο του υπαιτίου προς διάπραξη ενός σοβαρού εκ δόλου εγκλήματος ή όταν ο δράστης καθίσταται και ο ίδιος εν δυνάμει θύμα ενδεχομένως της σχετικής εγκληματικής πράξης ή παράλειψής του.

(ΝΔ/2004), σελ. 681, του ιδίου, ' ' ο ενδεχόμενος δόλος – πρόσφορο μέσο αντεγκληματικής πολιτικής; ' ', Τιμητικός τόμος για τον Ν. Ανδρουλάκη, σελ. 801 επ.

Γ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

6 ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ

gianniotis.blogspot.com

6.1 Σύμφωνα με το άρθρο 24 του ν. 3811/2009 (ΦΕΚ 231/18.12.2009 τεύχος Α), η παρ. 3 του άρθρου 282 Κ.Π.Δ. αντικαθίσταται ως εξής ³¹: << 3. Προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί **αντί για περιοριστικούς όρους – αν αιτιολογημένα** κριθεί ότι οι τελευταίοι **δεν επαρκούν** – εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού, μόνο αν ο κατηγορούμενος διώκεται **για κακούργημα** και δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, εφόσον από

³¹ Ίδετε πρόσφατη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, 131/2010 ΕΦ. ΘΕΣ. Ποινική Δικαιοσύνη, 2010 (697). 963/2010 ΕΦ. ΑΘ. Ποινική Δικαιοσύνη, 2010 (823). 4/2010 ΠΛΗΜ. ΣΕΡ. Ποινική Δικαιοσύνη, 2010 (689). 12/2010 ΠΛΗΜ ΚΑΤΕΡ. Ποινική Δικαιοσύνη, 2010 (553). 343/2010 ΠΛΗΜ ΘΕΣ. Ποινική Δικαιοσύνη, 2010 (687).

την συνδρομή των παραπάνω στοιχείων προκύπτει σκοπός φυγής ή κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από προηγούμενες αμετάκλητες καταδίκες του για ομοειδείς αξιόποινες πράξεις να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Εάν η αποδιδόμενη στον κατηγορούμενο πράξη απειλείται στο νόμο με ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη, προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί και όταν με βάση τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Μόνο η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή προσωρινής κράτησης. Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον αιτιολογημένα κρίνεται ότι δεν επαρκούν οι περιοριστικοί όροι, μπορεί να επιβληθεί προσωρινή κράτηση και για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, αν προκύπτει σκοπός φυγής του κατηγορουμένου, με βάση τα κριτήρια που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου. Στην περίπτωση αυτή, το ανώτατο όριο της προσωρινής κράτησης είναι διάρκειας έως έξη μηνών.>>

2) Το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 287 Κ.Π.Δ. αντικαθίσταται ως εξής : << Αν η προσωρινή κράτηση διαρκέσει έξι μήνες, στην εντελώς εξαιρετική περίπτωση της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή τους τρεις μήνες, το δικαστικό συμβούλιο αποφαινεται με ειδικά αιτιολογημένο βούλευμά του, αν πρέπει να απολυθεί ο κατηγορούμενος από τις φυλακές ή να εξακολουθήσει η προσωρινή κράτησή του.>> 3) Το άρθρο 296 Κ.Π.Δ. αντικαθίσταται ως εξής : << Ο σκοπός των περιοριστικών όρων είναι να αποτραπεί ο κίνδυνος τέλεσης νέων

εγκλημάτων και να εξασφαλιστεί ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης .>>

6.2 Σύμφωνα με την υπέρτερη συνταγματική αρχή του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, **'' ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας''**. Η εν λόγω αρχή σε συνάρτηση με **''το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου''** αδιαμφισβήτητα θα λέγαμε ότι επιβάλλεται να διαπνέει όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας ή τουλάχιστον με νομοθετικές ρυθμίσεις να επιδιώκεται η κατά το δυνατόν ορθότερη εφαρμογή αυτής. Ακόμη και **η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας** θα πρέπει **να υποχωρεί** έναντι της εν λόγω αρχής και δη ο άνθρωπος ακόμη κι αν θεωρείται ότι τέλεσε ορισμένο έγκλημα, δεν θα πρέπει επουδενί να χρησιμοποιείται ως αντικείμενο της ποινικής δίκης ακόμη και στην περίπτωση που θα πρέπει να υποβληθεί σε κάποιο δικονομικό καταναγκασμό ή και να εξεταστεί ως αποδεικτικό μέσο. Συνεπώς τα μέτρα που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται σε οιαδήποτε ανακριτική δραστηριότητα θα πρέπει να είναι **'' απολύτως αναγκαία ''** ενώ παράλληλα **θα πρέπει να προτιμάται το λιγότερο επαχθές μέτρο** και να επιλέγεται το επαχθέστερο μέτρο, μόνο όταν το λιγότερο επαχθές **δεν είναι πρόσφορο** στη συγκεκριμένη περίπτωση για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού όπως επιτάσσει η αρχή της αναγκαιότητας. Επιπρόσθετα, κάθε φορά που θα επιβάλλεται ο κατηγορούμενος να υφίσταται διάφορα εξαναγκαστικά μέτρα από τον

ανακρίνοντας, **θα πρέπει να σταθμίζονται όλοι οι παράμετροι**, ούτως ώστε να μην προσβάλλεται στα ουσιώδη έννομα αγαθά του υπέρμετρα με τρόπο αδικαιολόγητο και αφόρητο **σύμφωνα με την αρχή της απαγόρευσης του υπερμέτρου**. Παράλληλα δε, δεν θα πρέπει να παραληφθεί ότι το εκάστοτε μέτρο δικονομικού καταναγκασμού που χρησιμοποιείται από τον ανακρίνοντα για την ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας και την ανακάλυψη των δραστών, θα πρέπει να τελεί σε **εύλογη αναλογία με τη βαρύτητα του κάθε εγκλήματος κατά την η αρχή της αναγκαίας αναλογίας**, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι προκειμένου να επιβληθεί οιοδήποτε μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, όπως για παράδειγμα η προσωρινή κράτηση, και οι περιοριστικοί όροι θα πρέπει **να υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής** σε βάρος του κατηγορουμένου σύμφωνα **με την αρχή του προσήκοντος βαθμού υπονοιών ή ισχύος των ενδείξεων**. Λαμβανομένων υπόψη όλων των προαναφερθέντων θεμελιωδών αρχών και με δεδομένο **ότι οι περιοριστικοί όροι επιδιώκουν τους ίδιους ακριβώς σκοπούς** με το εξαναγκαστικό μέτρο της προσωρινής κρατήσεως, αδιαμφισβήτητα **θα πρέπει** όταν αυτοί κρίνονται πρόσφοροι και έχοντας εξετάσει όλες τις παραμέτρους, **να προτιμώνται έναντι της τελευταίας που είναι και επαχθέστερη**. Ως εκ τούτου, το εξαναγκαστικό μέτρο της προσωρινής κρατήσεως θα πρέπει να επιβάλλεται κάθε φορά, εφόσον συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις επιβολής του, **στην περίπτωση που οι περιοριστικοί όροι κρίνονται αποδεδειγμένα ανεπαρκείς**.

6.3 Σύμφωνα με την ως άνω νομοθετική μεταβολή εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι επιδιώκεται μία προσπάθεια **ουσιαστικής**

υλοποίησης της κατά προτεραιότητα επιβολής των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως. Ως εκ τούτου, κάθε φορά που επιλέγεται το επαχθέστερο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού και δη η προσωρινή κράτηση επιβάλλεται **η διπλή αιτιολόγηση** αυτής της επιλογής. **A) Κατά πρώτον, η ρητή, ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία από την οποία θα προκύπτει καταφανώς η απροσφορότητα των περιοριστικών μέτρων.** Δηλαδή θα πρέπει να εκτίθενται όλα τα πραγματικά περιστατικά που θα κατατείνουν στο να μην επαρκούν οι περιοριστικοί όροι για την επίτευξη των σκοπών της ποινικής προδικασίας. **B) Κατά δεύτερον θα πρέπει να αιτιολογείται εξίσου ρητά και εμπεριστατωμένα η συνδρομή των προϋποθέσεων επιβολής του επαχθέστερου δικονομικού μέτρου, της προσωρινής κρατήσεως.** Ωσαύτως δηλαδή, θα πρέπει να εκτίθενται τα πραγματικά περιστατικά που κατατείνουν στην επιλογή της προσωρινής κρατήσεως, **ως του πλέον πρόσφορου μέτρου** δικονομικού καταναγκασμού για την επίτευξη των σκοπών της ποινικής προδικασίας.

6.4 Σύμφωνα με την ανωτέρω νομοθετική ρύθμιση αναδιατυπώνονται τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις επιβολής ή διατήρησης της προσωρινής κράτησης ως εξής: **A) Απαιτείται η ρητή αιτιολόγηση του κινδύνου φυγής του κατηγορουμένου.** Ο κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου ως γνωστόν στοιχειοθετείται από μία σειρά πραγματικών περιστατικών, όπως για παράδειγμα το γεγονός **ότι δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του, ή κατά το παρελθόν**

υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι από την ανάγκη ρητής αιτιολόγησης του σκοπού φυγής του κατηγορουμένου διαφαίνεται ότι δεν αρκεί μόνο η διαπίστωση των λοιπών προϋποθέσεων για την επιβολή της προσωρινής κράτησης, ενώ παράλληλα συμβαδίζει απόλυτα με τον σκοπό του άρθρου 296 Κ.Π.Δ. **Β) Ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων.** Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ανωτέρω νόμου, << αναδιατυπώνεται και γίνεται αντικειμενικό το μοντέλο πιθανολόγησης του κινδύνου τέλεσης νέων εγκλημάτων. Συγκεκριμένα : αα) Είναι ακριβές ότι η ορθή κριτική που είχε ασκηθεί στο παρελθόν για τη χρήση του αξιολογικού και αόριστου όρου του **'' ιδιαίτερα επικίνδυνου δράστη ''** είχε οδηγήσει στη διατύπωση του κριτηρίου των **'' ειδικώς μνημονευόμενων πραγματικών περιστατικών της προηγούμενης ζωής του ''**. **Ήδη το κριτήριο αυτό αντικαθίσταται από μια σαφέστερη και ευχερώς αποδείξιμη προϋπόθεση :** τη διαπίστωση **'' προηγούμενων αμετάκλητων καταδικών για κακούργημα ''**. Έτσι, ως πραγματικά περιστατικά της προηγούμενης ζωής του δράστη δεν επιτρέπεται να αξιολογούνται συμπεριφορές αποκλίνουσες ή συγκλίνουσες σε κοινωνικά μοντέλα, ή συμπεριφορές προκύπτουσες έμμεσα από εγκληματολογικά δελτία ή άδηλα από αόριστες πληροφορίες, **αλλά μόνο ειδικά περιστατικά που έχουν ποινική απαξία και είναι πραγματικά και υπαρκτά στον εμπειρικό κόσμο, αφού αποτυπώνονται σε αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου.** Είναι σαφές ότι για την ορθή εφαρμογή του κριτηρίου δεν αρκεί μόνη η διαπίστωση των προηγούμενων αμετάκλητων

καταδικών, αλλά επιπλέον, απαιτείται να διαλαμβάνεται σε ειδική αιτιολογία η αξιοποίηση των αιτιακών όρων, που απορρέουν από το ως άνω ποινικό παρελθόν, και δικαιολογούν την εγγύζουσα τη βεβαιότητα κρίση για τη συνέχιση της εγκληματικής συμπεριφοράς του στο μέλλον.

ββ) Επαναλαμβάνεται η διατύπωση για το κριτήριο των ''συγκεκριμένων χαρακτηριστικών'' της αποδιδόμενης στον κατηγορούμενο πράξης καθώς και του κριτηρίου των '' ιδιαιτερών '' χαρακτηριστικών της, έτσι ώστε emphatic να τονιστεί ότι απαιτείται η συνδρομή συγκεκριμένων στοιχείων που να προσδίδουν ιδιαιτερότητα στην πράξη. Το εύρος εφαρμογής του συγκεκριμένου κριτηρίου περιορίζεται πλέον μόνο στα πολύ σοβαρά κακουργήματα, δηλαδή εκείνα για τα οποία απειλείται στο νόμο ποινή ισόβιας κάθειρξης, πρόσκαιρης κάθειρξης (5-20 έτη) ή κάθειρξης τουλάχιστον (10-20 έτη), ενώ ρητά αποκλείονται από τα κακουργήματα τα ηπιότερα, δηλαδή τα απειλούμενα με ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης μέχρι δέκα ετών (5-10 έτη).

4) Αναδιατυπώνονται οι προϋποθέσεις επιβολής ή διατήρησης προσωρινής κράτησης στην περίπτωση του εγκλήματος της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή. Προβλέπεται ρητά ότι πρόκειται για '' εντελώς εξαιρετική '' περίπτωση και εισάγεται ομοίως ανάγκη διπλής αιτιολογίας από την οποία θα προκύπτει και για ποιο λόγο κρίνεται ότι οι περιοριστικοί όροι δεν αρκούν και για ποιο λόγο κρίνεται αναγκαία η επιβολή προσωρινής κράτησης.

Τέλος, προσδιορίζεται το αντικειμενικό κριτήριο της '' υποψίας φυγής '' σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του προηγούμενου εδαφίου.

6.5 Σε ότι αφορά το άρθρο 296 Κ.Π.Δ. , οι αναφερόμενοι σκοποί του, για την επίτευξη των οποίων ήταν δυνατόν να διαταχθούν περιοριστικοί όροι, αφορούσαν μέχρι σήμερα αποκλειστικά την εξασφάλιση **αφενός της παρουσίας του κατηγορουμένου αυτοπροσώπως ή μη στην ποινική διαδικασία και αφετέρου της δυνατότητας εκτέλεσης της απόφασης.** Έτσι, όμως, δημιουργείται η εντύπωση ότι οι σκοποί αυτοί δεν ταυτίζονται με τους αναγραφόμενους στο άρθρο 282 παρ. 3 Κ.Π.Δ. σκοπούς της προσωρινής κράτησης, αφού στους τελευταίους ρητά συμπεριλαμβάνεται (σε ό,τι αφορά στα κακουργήματα) και ο εγκληματοπροληπτικός σκοπός της παρεμπόδισης νέων εγκλημάτων. Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαία η αντικατάσταση του άρθρου 296 Κ.Π.Δ. **έτσι ώστε οι σκοποί των περιοριστικών όρων να ταυτίζονται με εκείνους που περιγράφονται στο άρθρο 282 παρ. 3** για τα κακουργήματα. Είναι προφανές ότι η προσθήκη αυτή δεν αφορά στην εντελώς εξαιρετική περίπτωση της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή αφού δεν μπορεί να γίνει λόγος για εγκληματοπροληπτικό σκοπό παρεμπόδισης νέων εγκλημάτων όταν το κρινόμενο έγκλημα είναι έγκλημα από αμέλεια.

6.6 Προκειμένου να γίνουν κατανοητά τα ανωτέρω κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε και στο σκεπτικό πρόσφατης νομολογίας και δη '' Κατά τη διάταξη του άρθρου 282 παρ. 3 ΚΠΔ, όπως αρχικώς αντικ/κε με άρθρο 2 παρ. 11 του Ν. 2408/1996 και εκ νέου με άρθρ. 24 § 1 Ν. 3811/17.12.2009 (ΦΕΚ 231 Α'): Προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί αντί για περιοριστικούς όρους **-εάν αιτιολογημένα κριθεί ότι οι τελευταίοι δεν επαρκούν-** εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις

της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού, **δηλαδή να προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου** (ή ορθότερα υπόνοιες ενοχής) που δεν ταυτίζονται ακριβώς με τις επαρκείς, αλλά απαιτούν ισχυρότερη πιθανολόγηση³², μόνο αν ο κατηγορούμενος διώκεται για κακούργημα και σε εξαιρετικές περιπτώσεις για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, και δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατούμενου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, εφόσον από τη συνδρομή των παραπάνω στοιχείων προκύπτει σκοπός φυγής ή κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από προηγούμενες αμετάκλητες καταδίκες του για ομοειδείς αξιόποινες πράξεις να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Εάν η αποδιδόμενη στον κατηγορούμενο πράξη απειλείται στο νόμο με ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη, προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί και όταν με βάση τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Μόνο η κατά το νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή προσωρινής κράτησης. Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 296 ΚΠΔ, όπως αντικ/κε με άρθ. 24 § 3 Ν. 3811/17.12.2009 (ΦΕΚ 231 Α'): Ο σκοπός των περιοριστικών όρων είναι πλέον να αποτραπεί ο κίνδυνος τέλεσης

³² Ίδετε Καρρά, Επίτομη Ερμηνεία του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας έκδ. 1995,528.

νέων εγκλημάτων και να εξασφαλιστεί ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης. Τέλος, κατά το άρθρο 286 παρ. 2 ΚΠΔ: εκείνος που προσωρινά κρατείται ή εκείνος στον οποίο έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι μπορεί να υποβάλει αίτηση στον ανακριτή για την άρση των μέτρων αυτών ή για την αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους ή για την αντικατάσταση των περιοριστικών όρων με άλλους. Εναντίον της διάταξης του ανακριτή επιτρέπεται προσφυγή στο συμβούλιο μέσα σε πέντε ημέρες από τότε που κοινοποιήθηκε η ανακριτική πράξη σ' εκείνον που υπέβαλε την αίτηση. Από τις ως άνω διατάξεις (ως η α' και η β' εξ αυτών, ισχύουν από 17.12.2009) σαφώς προκύπτει πως για την κατ' αρθ. 282 Κ.Ποιν.Δ. επιβολή προσωρινής κρατήσεως (για τις προαναφερόμενες περιοριστικώς ως άνω κακουργηματικές και κατ' εξαίρεση πλημ/κή πράξεις), πέραν της υπάρξεως «σοβαρών ενδείξεων ενοχής»³³ προαπαιτείται να αποκλεισθεί κατηγορηματικά ότι οι περιοριστικοί όροι της παρ. 2 του αρθ. 282 Κ.Ποιν.Δ., κρίνονται ρητά «ως ανεπαρκείς για την προώθηση των σκοπών της ποινικής διαδικασίας»³⁴. Η κρίση περί της επιβολής των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως, **πέραν του ότι θα προηγείται πλέον της αντίστοιχης αιτιολόγησης συνδρομής των προϋποθέσεων προσωρινής κράτησης, καθόσον έχει σαφές προβάδισμα λόγω του ολιγότερου επαχθούς δικονομικού μέτρου**

³³ Ίδετε Μαργαρίτη Λ., Εφαρμοσμένη Ποινική, Δικονομία, έκδ. 1997, Παπαδαμάκη Α., Ποινική Δικονομία, 2004, β' έκδ., σελ. 324επ.

³⁴ Ίδετε εισηγητική έκθεση του ν. 3811/2009.

έναντι της τελευταίας, δευτερευόντως, λόγω του ότι εφεξής, εισάγεται το κριτήριο της διπλής αιτιολόγησης της «επιλογής του επαχθέστερου μέτρου του δικονομικού καταναγκασμού», ήτοι της προσωρινής κρατήσεως, επιβάλλεται η «ανάγκη ρητής, ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας από την οποία θα προκύπτει με σαφήνεια η απροσφορότητα των περιοριστικών όρων». Κατά

συνέπεια εφεξής, θα πρέπει αφού αποκλεισθεί αρχικώς με ειδική αιτιολογία -in concrete- ο λόγος που η επιβολή περιοριστικών όρων δεν «ήταν πρόσφορη για την επίτευξη των σκοπών του άρθρου 296 ΚΠΔ», ο οποίος(σκοπός), ρητώς εξειδικεύεται πλέον συμπλεκτικώς και για να αποτραπεί ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων και για να εξασφαλιστεί ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποιεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης, εν συνεχεία να αιτιολογείται ειδικά και εμπεριστατωμένα η «διαπίστωση της συνδρομής των προϋποθέσεων επιβολής προσωρινής κράτησης». Περαιτέρω, τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις επιβολής ή διατήρησης της προσωρινής κράτησης, μετά την αναδιατύπωσή τους ως άνω, οριοθετούνται στο ότι ο κατηγορούμενος : 1) δεν τυγχάνει ύποπτος φυγής, όχι απλώς βάση των μέχρι της τροποποίησής του άρθ. 282 Κ.ΠοινΔ. υπάρχουσών προϋποθέσεων, ήτοι του ότι δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, αλλά επιπροσθέτως για την «ανάγκη ρητής αιτιολόγησης του σκοπού φυγής του κατηγορουμένου», δοθέντος ότι δεν εξαρκεί μόνη η

διαπίστωση τους αλλά προαπαιτείται και η εναρμόνιση τους «με τους σκοπούς του άρθρου 296 ΚΠΔ», 2) Ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων. Το μέχρι της τροποποιήσεως του άρθ. 282 Κ.ΠοινΔ., κριτήριο περί πιθανολόγησης του κινδύνου αυτού (τέλεσης νέων εγκλημάτων), ως τούτο προέκυπτε από τα ειδικώς μνημονευόμενα πραγματικά περιστατικά της προηγούμενης ζωής του κατηγορουμένου, αντικαθίσταται από την αντικειμενική πλέον διαπίστωση των **«προηγούμενων αμετάκλητων καταδικών για κακούργημα»³⁵**, χωρίς να αξιολογούνται πλέον πραγματικά περιστατικά της προηγούμενης ζωής του δράστη αν εμπίπτουν σε συμπεριφορές «αποκλίνουσες ή συγκλίνουσες σε κοινωνικά μοντέλα», ή συμπεριφορές προκύπτουσες έμμεσα από «δελτία εγκληματικότητας ή άδηλα από αόριστες πληροφορίες», **αλλά μόνο ειδικά περιστατικά που έχουν ποινική απαξία και είναι πραγματικά, αφού αποτυπώνονται σε «αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου» και -προσθετικώς- απαιτείται να διαλαμβάνεται σε ειδική αιτιολογία η αξιοποίηση «των αιτιακών όρων**, που απορρέουν από το ως άνω ποινικό παρελθόν», και δικαιολογούν την «εγγύζουσα τη βεβαιότητα κρίση για τη συνέχιση της εγκληματικής συμπεριφοράς του στο μέλλον»³⁶, 3) Το κριτήριο των «συγκεκριμένων χαρακτηριστικών» και των «ιδιαιτέρων» χαρακτηριστικών^{37 38} της αποδιδόμενης στον κατηγορούμενο πράξης εξακολουθεί μεν να ισχύει, πλην δε, περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο

³⁵ Εισηγητική έκθεση του ν. 3811/2009.

³⁶ Ίδετε Εισηγητική Έκθεση του ν. 3811/2009.

σε κακουργήματα μείζονος για την έννομη τάξη σημασίας για τα οποία επαπειλείται «αφηρημένα στο νόμο με ποινή ισόβιας κάθειρξης ή πρόσκαιρης κάθειρξης (5 - 20 έτη) ή κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών (10-20 έτη)», ενώ ρητώς αποκλείονται από τα υπόλοιπα κακουργήματα, ήτοι τα επαπειλούμενα «με ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης μέχρι δέκα ετών (5-10 έτη)» (βλ. Εισηγητική έκθεση ως άνω νόμου).³⁹

7 Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΚΜΗΡΙΟ ΤΗΣ ΑΘΩΟΤΗΤΑΣ

7.1 Η προσωρινή κράτηση θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι η επαχθέστερη των ανακριτικών πράξεων που λαμβάνουν χώρα κάθε φορά από τα αρμόδια όργανα της πολιτείας για την διακρίβωση των τελούμενων εγκλημάτων και την ανακάλυψη των δραστών. Αναμφίβολα προσβάλλεται το έννομο αγαθό της προσωπικής ελευθερίας, η οποία συνεπάγεται πέραν των ψυχολογικών προβλημάτων, αποκοπή από το οικογενειακό και εργασιακό περιβάλλον, εν γένει προσβολή της προσωπικότητας και άλλα τα οποία χρήζουν ιδιαίτερης εξέτασης. Μάλιστα, κατά την δύσκολη αυτή διαδρομή που αδιαμφισβήτητα απώτερο σκοπό έχει την ανακάλυψη της αλήθειας, είναι δυνατόν να θεωρηθούν ύποπτοι τελέσεως κάποιου εγκλήματος αθώοι και το χειρότερο, να κατηγορηθούν στο τέλος γι αυτό.

³⁹ Ίδετε 344/2010 ΠΛΗΜ. ΠΕΙΡ. Α' Δημοσίευση στη ΝΟΜΟΣ (525829).

7.2 Έτσι λοιπόν, η επιβολή αυτού του μέτρου και δη της προσωρινής κρατήσεως, εκτός από τα ως άνω επιγραμματικά διατυπωμένα δυσάρεστα αποτελέσματα, τα οποία επιφέρει, **έρχεται σε πλήρη αντίφαση με το τεκμήριο της αθωότητας, αντίφαση που λαμβάνει δραματικό χαρακτήρα σε όσες περιπτώσεις ο στερούμενος την προσωπική του ελευθερία μετέπειτα αθώνεται από την κατηγορία εναντίον του** ⁴⁰. Το τεκμήριο της αθωότητας

⁴⁰ Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά σε μία απόφαση και δη στην υπ' αριθμόν 1123/2010 Α.Π., κατά την οποία απερρίφθη η αίτηση της Χ για αναίρεση της υπ' αριθμόν 1177/2009 απόφασης του Εφετείου Αθηνών. Αξίζει να δούμε έστω και συνοπτικά, τι κρίθηκε με την εν λόγω απόφαση : Η αναιρεσείουσα, με την υπ' αριθμόν 21-25/19-11-1991 απόφαση του Μικτού Ορκωτού του Δικαστηρίου Τριπόλεως, κηρύχθηκε ένοχη ανθρωποκτονίας των γονέων της, παράνομης οπλοφορίας, κατοχής όπλων και οπλοχρησίας και της επιβλήθηκε η ποινή της ισόβιας κάθειρξης (δισ). Όμως με την υπ' αριθμόν 76-86/1995 απόφαση του Μικτού Ορκωτού Εφετείου Ναυπλίου κηρύχθηκε αθώα των εν λόγω εγκλημάτων, η απόφαση δε αυτή κατέστη αμετάκλητη μετά την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως, που είχε ασκήσει κατ' αυτής ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου. Το Μικτό Ορκωτό Εφετείο του Ναυπλίου, αποφάνθηκε με την ανωτέρω αθωωτική απόφασή του ότι δεν συντρέχει λόγος αποζημιώσεως της αναιρεσείουσας για το χρονικό διάστημα που αυτή κρατήθηκε, στις φυλακές και το οποίο κατά τους ισχυρισμούς της ανέρχεται συνολικά στα 4 έτη και εννέα μήνες. Με την από 16-10-2006 αγωγή της όμως που κατατέθηκε στο Πρωτοδικείο Ναυπλίου ζήτησε χρηματική αποζημίωση σε βάρος του Δημοσίου, τόσο για τα διαφυγόντα κέρδη, τόσο για τη ζημία που υπέστη, όσο και για την ηθική της βλάβη, η οποία όμως απερρίφθη. Ομοίως απερρίφθη και στο δεύτερο βαθμό και δη από το Εφετείο Ναυπλίου. Σήμερα εν έτη 2010 δέκα πέντε έτη μετά την αθώωσή της, η συγκεκριμένη απόφαση του Αρείου Πάγου έκρινε ότι ορθά εφήρμοσε το νόμο η απόφαση του Εφετείου, η οποία απέρριψε ως απαράδεκτη την αγωγή για έλλειψη δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων να κρίνουν την ορθότητα ή όχι της με αριθμό 162/12-2-1997 αμετάκλητης απόφασης του Μικτού Ορκωτού Εφετείου Ναυπλίου ως προς το ότι δεν συντρέχει περίπτωση αποζημιώσεως της αναιρεσείουσας, χωρίς αίτησή της, αλλά αυτεπαγγέλτως και χωρίς προηγούμενη ακρόαση αυτής και του εισαγγελέα και εν ολίγοις καταδίκασε την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα του ανερειβλήτου, τα οποία όρισε στο ποσό των 350 ευρώ.

απορρέει κατά βάση από την αρχή του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου. Το τεκμήριο αυτό καθιερώνεται και ρητά τόσο με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., σύμφωνα με την οποία κάθε πρόσωπο κατηγορούμενο για κάποιο αδίκημα **τεκμαίρεται πως είναι αθώο**, μέχρις ότου αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του, όσο και με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 14 Δ.Σ.Α.Π.Δ., που ορίζει ότι κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο εωσότου η ενοχή του αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο⁴¹.

7.3 Η παραδοχή του ανωτέρω τεκμηρίου επηρεάζει γενικότερα την ποινική δίκη και επιβάλλει ο κατηγορούμενος να αντιμετωπίζεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας και έως την αμετάκλητη καταδίκη του **ως μη ένοχος, αλλά και ως απλός ύποπτος**. Όμως μολονότι το τεκμήριο της αθωότητας αναγνωρίζεται γενικώς και κατοχυρώνεται από διάταξη με αυξημένη τυπική δύναμη, ωστόσο η έκταση της εφαρμογής του στην ποινική δίκη δεν έχει την απαραίτητη σαφήνεια με αποτέλεσμα η πρακτική σημασία του να παραμένει αδικαιολογήτως περιορισμένη ⁴². **Η**

⁴¹ Ίδετε, Αλεξιάδης ΕΕΕυρΔ1 (1986), 35 επ., Ρήγος Ποιν. Χρον. ΜΒ' (1992), 625 επ., Μυλωνάς, '' πτυχές του τεκμηρίου της αθωότητας '', 1994, Άγγελ. Κωνσταντινίδης '' η θέση του συνηγόρου υπερασπίσεως στην ποινική δίκη '', (1992), σελ. 213 επ.

⁴²Α. Καρράς Ποινικό Δικονομικό δίκαιο σελ. 56 1998, Schubarth, Zur Tragwait des Grudsatzes der Unschuldsvermutung, 1978 σελ 2, Δημητράτος ΝοΒ 39 (1991), σελ. 342 επ., Κρουσταλάκη '' Υπεράσπιση '', 1993, 820 επ., Κ. Κωνσταντινίδης, '' ποινικό δίκαιο και ανθρώπινη αξιοπρέπεια '' (1987), σελ. 67 επ., Ζησιάδης Β. η εφαρμογή της αρχής '' in dubio pro reo '' στα στάδια της ποινικής διαδικασίας, Θεσ. (1989), Δημητράτος Ν. '' προβλήματα δημοσιότητας στην ποινική δίκη '', ΝοΒ 39 (1991), σελ. 342 επ.

αρχή της αμφιβολίας υπέρ του κατηγορουμένου χρειάζεται να εφαρμόζεται όχι μόνο κατά την οριστική κρίση και απόφαση για την αντίστοιχη κατηγορία, αλλά και κάθε φορά που στην πορεία της ποινικής δίκης ανακύπτει ζήτημα εκτίμησης της ενοχής του κατηγορουμένου. Ως εκ τούτου η ύπαρξη αμφιβολιών όσον αφορά την ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής για τη διάταξη προσωρινής κράτησης ή περιοριστικών όρων του κατηγορουμένου (άρθρο 282 παρ. 1) ή αποχρωσών για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο (άρθρο 310 παρ. 1) θα πρέπει να οδηγεί **στην άφεση ελεύθερου του κατηγορουμένου** χωρίς όρους (άρθρο 283 παρ. 1) ή στην έκδοση βουλεύματος που να αποφαινεται ότι δεν πρέπει να απαγγελθεί κατηγορία (άρθρο 310 παρ. 1).

7.4 Οι περισσότερες νομοθεσίες και μάλιστα διαφορετικών ομάδων δικαίων αποδέχονται τον δικονομικό αυτό θεσμό ως **'' αναγκαίο κακό ''**, επιδιώκοντας όμως **να περιορίσουν όσο γίνεται περισσότερο, τις δυνατότητες επιβολής του και να συντομεύσουν τη χρονική διάρκεια της κράτησης.**⁴³ Ακολουθώντας τη σύγχρονη αυτή τάση και ο Έλληνας νομοθέτης, με σχετική νομοθετική μεταβολή τον Νόμο 1128/1981 **'' περί προσωρινής κρατήσεως και άλλων τινών διατάξεων ''**, προσπάθησε σε αρκετά σημεία με επιτυχία να εναρμονισθεί με το γενικότερο αίτημα να καταστεί η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας

⁴³ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο 1998 και βλ. συγκριτική ανάλυση των αντίστοιχων δικαίων 15 Ευρωπαϊκών κρατών στο συλλογικό έργο των H. Jeschect και J. Krumpelmann, Die Untersuchungshaft im Deutschen, ausländischen und internationalen Recht, 1971 σελ. 932 επ.

κατά τη διάρκεια της προδικασίας **εντελώς εξαιρετικό μέτρο**. Έτσι η προσωρινή κράτηση όπως ονομάζεται πια η αντίστοιχη ανακριτική πράξη αντί για τον παλαιό όρο προφυλάκιση **θα πρέπει να διατάσσεται εξαιρετικώς, να αποτελεί δηλαδή το τελευταίο δικονομικό μέτρο,** στο οποίο θα καταφεύγει ο δικαστής αφού προηγουμένως εξαντληθεί η εκτίμηση όλων των προβλεπόμενων από τη διατύπωση του άρθρου 282 παρ. 2 περιοριστικών όρων.

8 Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑΣ

8.1 Στην προσπάθειά μας να διατυπώσουμε με σαφήνεια τη λειτουργία της εν λόγω αρχής, θα ήταν σκόπιμο να αναφέρουμε πως η διερεύνηση των τελούμενων εγκλημάτων και η ανακάλυψη των δραστών από τα αρμόδια όργανα της πολιτείας είναι ιδιαίτερος δύσκολη, επίπονη αλλά και χρονοβόρα, εφόσον οι συνθήκες τέλεσης των εκάστοτε εγκλημάτων και ιδίως τα αίτια αυτών διαφέρουν κάθε φορά ενώ συνήθως διαπράττονται με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να μην μπορούν ίσως και ποτέ να ανακαλυφθούν. Σε όλη αυτή τη διαδρομή λοιπόν, από την διαπίστωση τελέσεως ενός εγκλήματος μέχρι την ανακάλυψη των πραγματικών δραστών μεσολαβούν ορισμένες ανακριτικές πράξεις. **Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, οι οποιεσδήποτε ανακριτικές πράξεις που επιβάλλονται κάθε φορά για την διακρίβωση των τελούμενων εγκλημάτων καθώς επίσης και για την ανακάλυψη των δραστών τους, όπως για παράδειγμα η ενέργεια αυτοψίας, η ενέργεια πραγματογνωμοσύνης, η εξέταση του κατηγορουμένου**

και ειδικότερα η επαχθέστερη ανακριτική πράξη και δη η προσωρινή κράτηση αυτού εφόσον τελικά απαιτηθεί, οφείλουν να λαμβάνουν χώρα μόνο όταν και εφόσον κρίνονται απολύτως αναγκαίες για την επίτευξη του προαναφερθέντος σκοπού που δεν είναι άλλος από την διαλεύκανση των υποθέσεων και την ανακάλυψη των εγκληματιών ⁴⁴.

Αδιαμφισβήτητα όμως όλα τα παραπάνω υπαγορεύονται πρωτίστως από τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, κατά την οποία ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας ⁴⁵. Ως ανθρώπινη αξία νοείται η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, δηλαδή παν ό,τι αποτελεί περιεχόμενο της προσωπικότητας αυτού και συγκεκριμένα όχι μόνο του Έλληνα πολίτη, αλλά κάθε ανθρώπου. Έτσι με την παραπάνω συνταγματική διάταξη καθιερώνεται μια γενική αρχή, σύμφωνα με την οποία τα διάφορα όργανα του Κράτους υποχρεούνται αφ' ενός μεν να σέβονται την αξία του ανθρώπου και να μην επεμβαίνουν με πράξεις ή παραλείψεις τους σε έναν ελάχιστο προσωπικό χώρο που του διασφαλίζει η εν λόγω διάταξη, αφ' ετέρου δε να την προστατεύουν, δηλαδή να μεριμνούν για την αποτροπή της προσβολής της, τόσο εκ μέρους των φορέων της κρατικής εξουσίας όσο και εκ

⁴⁴ Α. Καρράς Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 1998 σελ. 368,

Ανδρουλάκης Ν., σελ 18. ' ' αυτό είναι το περιεχόμενο της ονομαζόμενης της αρχής της αναγκαιότητας που η ιδιαίτερη σημασία της στο στάδιο της ανακρίσεως είναι προφανής, εφόσον με την εφαρμογή αυτής της αρχής προσδιορίζονται τα όρια της ανακριτικής δράσης' '.

⁴⁵ Αξίζει να σημειωθεί ότι η απαγόρευση επιβολής μη αναγκαίων περιορισμών των θεμελιωδών δικαιωμάτων διακηρύσσεται σαφώς στα άρθρα 8 παρ. 2, 9 παρ. 2, 10 παρ. 2, 10 παρ. 2, και 11 παρ. 2 της ΕΣΔΑ.

μέρους ιδιωτών. Εξάλλου παρόμοια με την παραπάνω συνταγματική διάταξη είναι και αυτή, που θεσπίζεται με το άρθρο 7 παρ. 2 του Συντάγματος. Έτσι, σύμφωνα με την τελευταία πιο πάνω διάταξη, κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύεται και τιμωρείται όπως ο νόμος ορίζει⁴⁶. Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί πως η Ελληνική Πολιτεία, για να είναι συνεπής με την ανωτέρω πρωταρχική υποχρέωσή της, **με το Ν 2462/1997 προέβη στην κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Πραγματικά κατά το άρθρο 10 παρ. 1 του νόμου αυτού**, κάθε πρόσωπο που στερείται της ελευθερίας του αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και σεβασμό της εγγενούς ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του⁴⁷.

8.2 Αδιαμφισβήτητα, με την αρχή της αναγκαιότητας, επιδιώκεται η διαφύλαξη του ατόμου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του από τυχόν προσβολές της κρατικής εξουσίας. **Με την εν λόγω αρχή κρίνεται σκόπιμο να αναζητάται η οιαδήποτε λιγότερο επαχθής δυνατή και πρόσφορη λύση, με την οποία θα επιτυγχάνεται η υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού.** Συνεπώς για να επιβληθεί η προσωρινή κράτηση και οι περιοριστικοί όροι θα πρέπει να καταφάσκει η αναγκαιότητά ενός εκάστου εξ αυτών, προκειμένου να

⁴⁶ Ίδετε, σχετ.Π. Δαγτόγλου, "Ατομικά Δικαιώματα", τομ. Α', σελ. 1134-1141, Αριστοβ. Μάνεση, "Συνταγματικά Δικαιώματα", τομ. Α', σελ. 108 και επομ., Π. Παραρά, Σύνταγμα 1975 άρθρο 2, σελ. 21 και Γ. Χατζησάββα, "Η ανθρώπινη αξία. Η συνταγματική επιταγή του σεβασμού και της προστασίας της", Μελέτη - Δίκαιο και Πολιτική, τεύχος 17-18, σελ. 235).

⁴⁷ Ίδετε, 10/2000 ΓΝΩΜ. ΕΙΣ. Α.Π., Ποινική Δικαιοσύνη, 2000 (1217), καθώς επίσης Ποινικά Χρονικά 2000, (1017).

επιτευχθούν οι σκοποί της ποινικής δίκης. Έχοντας λοιπόν ως γνώμονα την υλοποίηση του σκοπού της ποινικής δίκης που δεν είναι άλλος από την ορθή απονομή της δικαιοσύνης θα διαπιστώνεται κάθε φορά πιο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού θα επιβληθεί εφόσον αυτό κρίνεται απολύτως αναγκαίο και περιορίζει στο λιγότερο βαθμό που είναι αυτό εφικτό τα θεμελιώδη δικαιώματα. '' **Ως αναγκαίο** θεωρείται ένα μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, **όταν περιορίζει την άσκηση του κατά περίπτωση θιγόμενου ατομικού δικαιώματος λιγότερο από οποιοδήποτε άλλο εξίσου πρόσφορο μέτρο προς υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού** ''⁴⁸. Ως εκ τούτου θα πρέπει να επιβάλλεται η προσωρινή κράτηση ή οι περιοριστικοί όροι όταν τα μέτρα αυτά κρίνονται απολύτως αναγκαία, ενώ παράλληλα θα πρέπει να προτιμάται το λιγότερο επαχθές μέτρο, που αναμφίβολα είναι οι περιοριστικοί όροι, έναντι της προσωρινής κρατήσεως και να επιλέγεται η τελευταία μόνο όταν εκτιμάται ότι οι περιοριστικοί όροι **δεν είναι πρόσφοροι** στη συγκεκριμένη περίπτωση για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού.

8.3 Αξίζει λοιπόν στο σημείο αυτό προκειμένου να γίνει κατανοητό το ανωτέρω να κάνουμε μία αναφορά στην υπ' αριθμόν 234/2009 απόφαση του Πλημμελειοδικείου Θηβών, κατά την οποία κρίθηκε ορθώς πως έπρεπε να αντικατασταθεί η προσωρινή κράτηση που επιβλήθηκε στην κατηγορούμενη για το έγκλημα της απόπειρας ανθρωποκτονίας με περιοριστικούς όρους. Το σκεπτικό της εν λόγω απόφασης είχε ως εξής :

⁴⁸ Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας, '' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι '', 1998, σελ. 102.

<<.....με βάση τα παραπάνω προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής της κατηγορουμένης, Χ.Κ., για τις αξιόποινες πράξεις α) της απόπειρας ανθρωποκτονίας με πρόθεση και β) της οπλοχρησίας οι οποίες (σοβαρές ενδείξεις ενοχής) δεν εξασθένησαν κατά την μέχρι στιγμής πορεία της κύριας ανάκρισης, πλην όμως από την συνολική εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών δεν συντρέχουν οι δεσμευτικές και απαραίτητες για την εξακολούθηση του εξαιρετικού μέτρου της προσωρινής κράτησης προϋποθέσεις, αφού : **1) έχει (και είχε) γνωστή στη χώρα και δη στο Λ. – Βοιωτίας διαμονή. 2) δεν έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή της, ούτε υπήρξε κατά το παρελθόν φυγόποινος ή φυγόδικος και δεν κρίθηκε ένοχη για απόδραση ή παραβίαση περιορισμών διαμονής.** Αντίθετα μεσημβρινές ώρες της 13.12.2008 προσήλθε οικειοθελώς στο Τμήμα Ασφαλείας Θηβών και ομολόγησε την τέλεση της ανωτέρω αξιόποινης πράξης και 3) δεν είναι πιθανό αν αφεθεί αυτή ελεύθερη να διαπράξει και νέα εγκλήματα, με δεδομένο ότι τα αίτια που την οδήγησαν στην προπεριγραφείσα πράξη συνδέονταν αποκλειστικά με το πρόσωπο του παθόντος, η δε εγκληματική της βούληση εξαντλήθηκε στην τέλεση της ανωτέρω απόπειρας ανθρωποκτονίας και δεν έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη άλλων αντικειμενικών δεδομένων που να δικαιολογούν τη συνέχιση της εγκληματικής της δραστηριότητας, ενόψει μάλιστα και του θανάτου του παθόντος που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της προσωρινής κράτησης. Μόνη δε η βαρύτητα της αξιόποινης πράξης της απόπειρας ανθρωποκτονίας δεν αρκεί για να εξακολουθήσει η προσωρινή κράτηση,

χωρίς δηλαδή τη συνδρομή και κάποιας από τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις. Για τους λόγους αυτούς κρίθηκε ότι δεν πρέπει να εξακολουθήσει η προσωρινή κράτηση της κατηγορουμένης Πρέπει όμως για να εξασφαλιστεί ότι η κατηγορούμενη Χ.Κ., θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο Δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της σχετικής απόφασης, να αντικατασταθεί η προσωρινή κράτησή της με τους περιοριστικούς όρους: α) της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα και β) της εμφάνισης αυτής εντός του πρώτου πενθημέρου κάθε μήνα στο Α.Τ. του τόπου κατοικίας της, αφού ληφθούν υπόψη : 1) η βαρύτητα της αξιόποινης πράξης της απόπειρας ανθρωποκτονίας για της οποία κατηγορείται, 2) ότι προκύπτουν ευχερώς σοβαρές ενδείξεις ενοχής της κατηγορουμένης για την ως άνω αξιόποινη πράξη, 3) ότι οι ανωτέρω περιοριστικοί όροι είναι κατάλληλοι και απολύτως αναγκαίοι για την εξασφάλιση της παρουσίας της στο Δικαστήριο και στην υποβολή της στην εκτέλεση της απόφασης που θα εκδοθεί και 4) η προσωπικότητα της κατηγορουμένης ⁴⁹. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι από το αποδεικτικό υλικό που συγκεντρώθηκε κατά τη διάρκεια των προανακριτικών πράξεων που έλαβαν χώρα σύμφωνα με το άρθρο 243 παρ. 2 Κ.Π.Δ. καθώς επίσης και της μέχρι στιγμής κύριας ανάκρισης και ειδικότερα από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων και τα έγγραφα της δικογραφίας σε συνδυασμό και με την απολογία της κατηγορουμένης προέκυψε ότι η τελευταία επί σειρά ετών υπήρξε θύμα κακοποίησης σωματικής και ψυχολογικής από το ίδιο το

⁴⁹ Βλ. 234/2009 ΠΛΗΜΜ. ΘΗΒΩΝ Ποινική Δικαιοσύνη 2009/1215.\$

θύμα- πατέρα της, ο οποίος χτυπούσε επανειλημμένα και έβριζε συνεχώς όχι μόνο την ίδια την κατηγορούμενη αλλά και όλα τα μέλη της οικογένειάς του. Με ανατριχιαστικό τρόπο περιγράφονται από τους μάρτυρες αλλά και από την ίδια την κατηγορούμενη οι πράξεις κακοποίησης και ασελγείας στις οποίες προέβαινε σε βάρος της ο ίδιος ο πατέρας της. Στην πράξη της αυτή δηλαδή οδηγήθηκε κατόπιν μεγάλης απελπισίας και αγανάκτησης που της προκάλεσε η καθ' όλα ανήθικη κραυγαλέα και καταδικαστέα συμπεριφορά του. Εύκολα μπορεί να αντιληφθεί κανείς πως στην προκειμένη περίπτωση δεν έχουμε μία εγκληματική προσωπικότητα με την στενή έννοια του όρου και δη έναν άνθρωπο που χωρίς σπουδαίο λόγο ή ακόμη και χωρίς καμία αφορμή αποφασίζει να σκοτώσει τον ίδιο τον πατέρα της, αλλά έναν άνθρωπο αγανακτισμένο και απελπισμένο που αποφασίζει με αυτόν τον σίγουρα καταδικαστέο τρόπο, να δώσει τέλος στο συνεχές μαρτύριο που επί σειρά ετών βιώνει. **Ορθά λοιπόν κρίθηκε με την ανωτέρω απόφαση πως έπρεπε να αντικατασταθεί η προσωρινή κράτηση με περιοριστικούς όρους εφόσον αυτή, δεδομένου ότι 1) η κατηγορούμενη είχε γνωστή διαμονή, 2) δεν είχε κάνει ποτέ προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή της, ούτε υπήρξε κατά το παρελθόν φυγόποινος ή φυγόδικος και δεν κρίθηκε ένοχη για απόδραση ή παραβίαση περιορισμών διαμονής και 3) δεν ήτο πιθανό αν αφηνόταν ελεύθερη να διέπραττε και νέα εγκλήματα με δεδομένο ότι τα αίτια που την οδήγησαν την συγκεκριμένη πράξη συνδεόντουσαν αποκλειστικά με το πρόσωπο του παθόντος, δεν ήτο κατάλληλη και αναγκαία για την**

εξασφάλιση της παρουσίας της στο Δικαστήριο εφόσον αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα με τους περιοριστικούς όρους που αδιαμφισβήτητα είναι και το λιγότερο επαχθές μέσο.

9 Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

9.1 Κατά ρητή συνταγματική αρχή του αναθεωρηθέντος Συντάγματος του έτους 2001 κατοχυρώνεται πλέον ρητά η αρχή της αναλογικότητας άρθρο 25 αρ. 1 Συντάγματος, η οποία **δεσμεύει κάθε δημόσια εξουσία, τόσο νομοθέτη και τη διοίκηση, όσα τα δικαστήρια και την αστυνομική αρχή.** Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή τα συνταγματικά κατοχυρωμένα ατομικά δικαιώματα πρέπει να περιορίζονται από το νόμο αυτό, **εφόσον και καθόσον είναι απολύτως αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.** Η εν λόγω αρχή γίνεται δεκτή τόσο στο δίκαιο της ΕΣΔΑ όσο και στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταδεικνύοντας το γεγονός ότι το είδος και η έκταση της κρατικής επέμβασης δικαιολογείται **ως μέσο επίτευξης του επιδιωκόμενου σκοπού εφόσον τελεί σε αναλογία προς αυτό** (ΣΤΕ 1340/1982, 1917/1998, 2245/1999).

9.2 Η αρχή της αναλογικότητας με την ευρεία έννοια, περιλαμβάνει ο στοιχείο της προσφορότητας, της αναγκαιότητας και της

και της (*stricto sensu*) αναλογικότητας⁵⁰. Με άλλες λέξεις ο περιορισμός ή το μέτρο πρέπει να είναι πρόσφορο και αναγκαίο για την πραγματοποίηση του δημόσιου σκοπού. Το μέτρο, **αφενός μεν** θεωρείται **κατάλληλο όταν με αυτό μπορεί να επιτευχθεί το ζητούμενο αποτέλεσμα, αφετέρου δε** αναγκαίο όταν δεν είναι δυνατή η επιλογή ενός άλλου, εξίσου αποτελεσματικού μέτρου, το οποίο να περιορίζει λιγότερο αισθητά το θεμελιώδες δικαίωμα. Την αρχή αυτή στις τρεις ειδικότερες μορφές της είναι υποχρεωμένος να τηρεί όχι μόνο ο νομοθέτης προβαίνοντας σε περιορισμό ατομικού δικαιώματος μέσω διαδικαστικής ρυθμίσεως, **αλλά και τα δικαστήρια προχωρώντας στη νομολογιακή διάπλαση της αρχής.**

9.3 Η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας **θεμελιώνεται στο κράτος δικαίου** και αναμφίβολα πρέπει να καθορίζει τη βάση κανόνων

⁵⁰ '' Η αρχή της αναλογικότητας χρησιμοποιείται κατά κόρον από το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο. αα) Ο νομοθέτης οφείλει να μπορεί να θεμελιώσει την επέμβαση στο θεμελιώδες δικαίωμα με ανταποκρινόμενες προς τα πράγματα και έλλογες παραμέτρους δημοσίου συμφέροντος και δεν επιτρέπεται να καταχραστεί της νομοθετικής εξουσίας για σκοπούς ξένους προς τη φύση του πράγματος. ββ) το μέσον που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης πρέπει να είναι κατάλληλο και αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Το μέσο είναι κατάλληλο, όταν μπορεί με την βοήθειά του να επιτευχθεί το ζητούμενο αποτέλεσμα. Είναι αναγκαίο όταν ο νομοθέτης δεν θα μπορούσε να είχε επιλέξει ένα άλλο, εξίσου αποτελεσματικό μέσο, το οποίο δεν θα πριόριζε ή θα περιόριζε λιγότερο αισθητά το θεμελιώδες δικαίωμα. γγ) Σε μια συνολική αποτίμηση μεταξύ της βαρύτητας της προσβολής και του βάρους και της πιεστικότητας των δικαιολογητικών της βάσεων θα πρέπει να τηρείται το όριο της λογικής επιβάρυνσης. Όσο πιο σοβαρά περιορίζονται, οι φορείς του δικαιώματος, τόσο ισχυρότεροι πρέπει να είναι οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, τους οποίους εξυπηρετεί η νομοθετική ρύθμιση'', ιδείτε Κ. Χρυσόγονος, ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα 2002, Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, η αρχή της αναλογικότητας στο εσωτερικό δημόσιο δίκαιο, ΣΤΕ 21/1958, 1961/1966, 202/1974, 58/1977ΟΛ 811/1977, ΟΛ. 1340 και 1341/1982 και Α.Π. 782/1979.

δικαίου λειτουργίας του σε όλα τα επίπεδα, (νομοθετικό, εκτελεστικό, δικαστικό), και **με δεσμευτικό πεδίο εφαρμογής** ανάλογα ευρύ. Επιπροσθέτως οριοθετεί το επίπεδο ενεργειών όλων των κρατικών οργάνων, στη σχέση μεταξύ κράτους και πολιτών προς προστασία των ατομικών δικαιωμάτων τους, αποτελώντας το οριακό σημείο μέχρι του οποίου επιτρέπεται η δεσμευτική πολιτιστική δράση χάριν του δημοσίου συμφέροντος.

9.4 **Σύμφωνα με τη στενή έννοια της αναλογικότητας (stricto sensu), το μέτρο που επιλέγεται κάθε φορά θα πρέπει να ανταποκρίνεται στην ένταση της προσβολής του ατομικού δικαιώματος. Πρόκειται για μια αντιπαράθεση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού συμφέροντος που έχει ως κύριο σκοπό την προστασία και την όσο το δυνατόν ασφαλέστερη θωράκιση του τελευταίου.** Εάν δηλαδή το ατομικό δικαίωμα θίγεται ανεπανόρθωτα από κάποιο ληφθέν μέτρο, ενώ παράλληλα το δημόσιο συμφέρον ωφελείται από την παραπάνω κατάσταση, **η stricto sensu επεμβαίνει διορθωτικά περιορίζοντας ή ακόμη και εξαλείφοντας το ληφθέν μέτρο χάριν της προστασίας του ιδιωτικού συμφέροντος.**

9.6 Στο **ποινικό δικονομικό δίκαιο**, η αρχή της αναλογικότητας παίζει καθοριστικό και πρωτεύοντα ρόλο στο **πεδίο εφαρμογής των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού**, τα οποία αναμφίβολα προκειμένου να επιβληθούν και να συνδράμουν στην ομαλή διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας, προϋποθέτουν επέμβαση στην ατομική σφαίρα των πολιτών, θίγοντας αναπόφευκτα ορισμένα συνταγματικώς κατοχυρωμένα ατομικά δικαιώματα, **όπως για παράδειγμα το**

δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας άρθρο Σ. 5 παρ. 3, 6 παρ. 1,
το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, το
απαρβίαστο ασύλου της κατοικίας, την προστασία που παρέχεται
για τα προσωπικά δεδομένα άρθρο 9^Α του Συντάγματος. Για παράδειγμα, τα αρμόδια όργανα στα οποία ανατίθεται η εξουσία διερεύνησης ορισμένων εγκλημάτων, η ανακάλυψη των δραστών, η διενέργεια ανακριτικών πράξεων, η επιβολή των εκ του νόμου προβλεπόμενων ποινών ή μέτρων ασφαλείας, είναι πολύ πιθανό, στην προσπάθειά τους να εκπληρώσουν την αποστολή τους που δεν είναι άλλη από τη διερεύνηση των εγκλημάτων και την ανακάλυψη των ενόχων, **να προσβάλλουν ορισμένα προστατευόμενα έννομα αγαθά του ατόμου** όπως λόγου χάρη με την προσωρινή κράτηση ενός ενδεχομένως αθώου πολίτη, όπου προσβάλλεται το προστατευόμενο έννομο αγαθό της ελευθερίας, ή ακόμα και με το να απαγγελθεί κατηγορία σε βάρος του, όπου προσβάλλεται η τιμή, η υπόληψη και εν γένει η προσωπικότητά του ⁵¹. **Από τη μία λοιπόν ανακύπτει η ανάγκη ασφάλειας του**

⁵¹ '' Οι πράξεις αυτές ονομάζονται συνήθως << μέτρα δικονομικού καταναγκασμού >>, ή σύμφωνα με άλλη νεώτερη και ορθότερη άποψη << ποινικές δικονομικές προσβολές ατομικών δικαιωμάτων >> και ανήκουν στην κατηγορία των << δικονομικών πράξεων διπλής λειτουργίας >>, δηλαδή επενεργούν αφενός στην ποινική δίκη και αφετέρου στο χώρο του ουσιαστικού ποινικού δικαίου και επομένως έχουν διπλό χαρακτήρα, δικονομικό και ουσιαστικό. Η πρακτική σημασία της διπλής αυτής λειτουργίας έγκειται στο ότι οι πράξεις αυτές πληρώνουν την αντικειμενική υπόσταση ορισμένου αντίστοιχου εγκλήματος (π.χ. δυσφήμιση, παράνομη κράτηση), αλλά το δικονομικά νομότυπό τους συνεπάγεται την άρση του άδικου χαρακτήρα τους κατά το άρθρο 20 Π.Κ., επειδή αποτελούν ενάσκηση δικαιώματος ή εκπλήρωση καθήκοντος που επιβάλλεται από το νόμο. Πάντως οι πράξεις αυτές πρέπει να έχουν πάντοτε προσωρινό χαρακτήρα ''.

κοινωνικού συνόλου ούτως ώστε αυτό να δρα ελεύθερο σε ένα ήρεμο και ασφαλές περιβάλλον, πράγμα που επιτάσσει τα αρμόδια κρατικά όργανα να ενεργούν με γνώμονα την επίτευξη αυτού του σκοπού, **από την άλλη όμως ανακύπτει η προσπάθεια στο να μην προσβάλλονται υπέρτερης σημασίας έννομα αγαθά, όπως για παράδειγμα η προσωπική ελευθερία στο βωμό της ασφάλειας των πολιτών και εν γένει της ελληνικής κοινωνίας** ⁵².

9.5 Η ορθή εφαρμογή όμως της αρχής της αναλογικότητας, η οποία εμπεριέχεται και σε ειδικότερες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, και επιτάσσει το λαμβανόμενο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού να είναι ανάλογο της βαρύτητας του προσβαλλόμενου αγαθού, χωρίς όμως η βαρύτητα από μόνη της να αρκεί για την επιβολή του μέτρου, **αφενός μεν μειώνει τον κίνδυνο καταστρατήγησης** και προσβολής των ατομικών δικαιωμάτων, **αφετέρου δε αποτελεί τροχοπέδη απέναντι στις οιοσδήποτε κρατικές αυθαιρεσίες** που ενδεχομένως λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια επιβολής των εκάστοτε μέτρων δικονομικού. Η μάχη λοιπόν ανάμεσα στους δύο κυρίαρχους σκοπούς του Ποινικού Δικονομικού Δικαίου **και δη αφενός μεν στην προστασία της ανθρώπινης αξίας των πολιτών και στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους, αφετέρου δε στην προστασία της Πολιτείας από τις εγκληματικές προσβολές** δεσπόζει στο

Βλ. Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο 1998, Χωραφά, Ποινικόν Δίκαιον τ. Α', σελ 184, Ανδρουλάκης σελ. 23, Noll σελ 13.

⁵² Ίδετε, Ανδρουλάκης, Ποιν. Χρον. ΚΕ' (1975), 3 επ. (9), Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα Ι, σελ. 177, Δαλακούρας, ' ' η αρχή της αναλογικότητας ' ', σελ. 105 επ.

Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, και η επιτυχία αυτού αδιαμφισβήτητα **έγκειται στο να εναρμονισθούν ομαλά αμφότεροι.** Γι αυτό το λόγο διατάξεις του Ποινικού Δικονομικού Δικαίου με σειρά διατυπώσεων περιορίζουν αισθητά την ελευθερία των κρατικών οργάνων κατά την ενάσκηση των δραστηριοτήτων τους, **τα οποία οφείλουν να τις τηρούν και να μην δρουν ανεξέλεγκτα, αυθαίρετα και επιπόλαια**⁵³. Ως εκ τούτου, **το λαμβανόμενο από το κρατικό όργανο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού πρέπει να τελεί σε ευθέως ανάλογη σχέση με τη βαρύτητα του φερομένου ως τελεσθέντος εγκλήματος, χωρίς βέβαια η βαρύτητα αυτή από μόνη της να αρκεί για την επιβολή του μέτρου**⁵⁴. Ως εκ τούτου, **δεν αφήνεται από το Νομοθέτη ανεξέλεγκτη η δράση των κρατικών οργάνων αλλά θα πρέπει αυτά να σέβονται και να τηρούν την εν λόγω αρχή καθ' όλη τη διάρκεια ενάσκησης των καθηκόντων τους.**

⁵³ '' Οι δικονομικοί αυτοί τύποι επιτελούν κατ' αυτόν τον τρόπο ουσιώδη προστατευτική λειτουργία για τα άτομα και επομένως ευστόχως αποκαλούνται << προστατευτικοί τύποι >> '', βλ. Α. Καρρά , Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο 1998 σελ. 36, Ανδρουλάκη σελ. 23 επ. και ιδίως σελ 26 επ.

⁵⁴ Ίδετε, 36/2010 Πλημμ. Πειρ. Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ (525832).

343/2010 Πλημμ. Θεσ. Ποιν./νη 2010 (687).

8/2008 Πλημμ. Χαλκ. ΑρχΝ 2009 (132).

3/2006 Πλημμ. Καβ. Ποιν./νη 2006 (750).

97/2006 Πλημμ. Ροδ. Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ (427078).

3662/2001 Πλημμ. Αθ. Ποιν./Χρον. 2002 (367).

563/2000 Πλημμ. Θεσ/κης Υπεράσπιση 2000 (1045).

143/1999 Πλημμ. Χαλκ. Ποιν/νη 1999, (832) και Ποιν.Χρον. 1999, (856).

5/1998 Πλημμ. Κατ. Υπεράσπιση 1998, (595).

39/1995 Πλημμ. Καβ. Αρμ. 1995 (936).

24/1994 Πλημμ. Θεσ. Υπεράσπιση 1994, (357).

415/1994 Πλημμ. Πειρ. Ποιν. Χρ. 1994, (1304).

9.6 Συμπερασματικά, από τη γενικότερη αρχή του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, χάριν του οποίου υφίσταται και οργανώνεται η έννομη τάξη, συνάγεται ότι η προσωρινή κράτηση -που συνιστά θεμελιακή αντίθεση προς το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου⁵⁵ είναι δικαιολογημένη και σύμφωνη με τις αρχές του κράτους δικαίου, τότε μόνον, όταν κρίνεται **απολύτως αναγκαία** για την ομαλή διεξαγωγή της ποινικής διαδικασίας ή την αποτροπή σφόδρα πιθανολογούμενης διάπραξης άλλων εγκλημάτων, σε οριακές περιπτώσεις σημαντικών και επειγουσών αναγκών προστασίας της κοινωνίας. Υπ' αυτήν τη θεώρηση, η οποία αντιστοιχεί και ευθυγραμμίζεται προς τις γενικότερες αρχές της αναγκαιότητας, της απαγορεύσεως του υπέρμετρου, της αναγκαίας αναλογίας και της μη εμπλοκής της προσωρινής κράτησης σε ανταποδοτικές και γενικοπροληπτικές λειτουργίες, δικαιολογείται το ως άνω επαχθές μέτρο δικονομικού καταναγκασμού. Αν όμως εξετάζεται η περίπτωση επιβολής προσωρινής κρατήσεως και υπάρχει αμφιβολία ως προς την συνδρομή των αναγκαιών προς τούτο προϋποθέσεων, δεν μπορεί παρά να ισχύσει και εδώ ο κανόνας **IN DUBIO PRO REO**, ο οποίος, μαζί με το τεκμήριο αθωότητας, αποτελούν το ακτινοβόλο ζεύγμα στο χώρο απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και το

⁵⁵ άρθρο 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία κυρώθηκε με το ΝΔ 53/1974.

βάθρον της νομικής ευσταθείας κατά του σχηματισμού της δικανικής κρίσης⁵⁶.

10 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΕΡΜΕΤΡΟΥ

10.1 Η αρχή της απαγόρευσης του υπερμέτρου επιβάλλει στον ανακρίνοντα την προσεκτική στάθμιση των ειδικών συνθηκών, κάθε περίπτωσης κατά την εφαρμογή των διάφορων εξαναγκαστικών μέτρων, ώστε ο κατηγορούμενος που τα υφίσταται **να μην προσβάλλεται σε ουσιώδη έννομα αγαθά του με τρόπο αφόρητο σε βαθμό αδικαιολόγητο.**

10.2 Ήδη εύκολα γίνεται αντιληπτό, ότι ο νομοθέτης **εναρμονιζόμενος πλήρως με την αρχή της αναγκαιότητας,** θέσπισε ρητά **την προτεραιότητα** επιβολής των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως. Η προτίμηση του λιγότερο επαχθούς μέτρου των περιοριστικών όρων προέκυπτε από το άρθρο 282 Κ.Π.Δ., και πριν από την τροποποίησή του με το ν. 2207/1994, στον οποίο διαφαινόταν η προτεραιότητα επιβολής τους έναντι της προσωρινής κρατήσεως, η οποία είχε καθαρά δυνητικό και επικουρικό χαρακτήρα.

⁵⁶ Ίδετε, 5/1998 Πλημμ. Κατ. Υπεράσπιση /1998 (595), ενδεικτικώς Λ. Μαργαρίτη, Ανθρώπινη αξιοπρέπεια-Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Υπεράσπιση 1996, σελ. 467 επ., Ελ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Προσωρινή Κράτηση-Νομικός Κανόνας και Πράξη, Υπεράσπιση 1991, σελ. 95 επ., Θεοχ. Ααλακούρα, Κριτική Θεώρηση του επίμαχου θεσμού της προσωρινής κράτησης, Υπεράσπιση 1996, σελ. 715).

10.3 Στη συνέχεια δε και μετά τις τροποποιήσεις του ιδίου άρθρου με τους νόμους 2207/1994 και 2408/1996, παρά το γεγονός ότι μεταβλήθηκαν οι προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κρατήσεως και των περιοριστικών όρων, η προτεραιότητα επιβολής των τελευταίων παρέμενε το ίδιο αναγκαία. Σύμφωνα δε με την εισηγητική έκθεση **του νόμου 2207/1994 κρίθηκε απαραίτητη η αναφορά των προϋποθέσεων επιβολής του λιγότερου επαχθούς μέτρου σε ξεχωριστή παράγραφο,** ούτως ώστε να καταστεί σαφές ότι πρόκειται για το πρώτο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού **στο οποίο θα προστρέξει ο ανακριτής αν προκύψει ανάγκη ενός περιορισμού του κατηγορουμένου.**

10.4 Διαφαίνεται λοιπόν με τον τρόπο αυτό, ότι στις περιπτώσεις ουσιώδους επέμβασης στην προσωπική ελευθερία του κατηγορουμένου, καθίσταται αδήριτη ανάγκη, **η προτίμηση του λιγότερου επαχθούς μέτρου** όπως άλλωστε επιτάσσουν η συνταγματική αρχή της προστασίας και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αρχής της αναγκαιότητας και του τεκμηρίου της αθωότητας του κατηγορουμένου. Εν κατακλείδι εφόσον οι περιοριστικοί όροι κρίνονται πρόσφοροι για την υλοποίηση των ειδικότερων σκοπών της ποινικής δίκης, θα πρέπει να προτιμώνται έναντι της προσωρινής κρατήσεως, η οποία και θα επιβάλλεται μόνον στις περιπτώσεις που αυτοί **θα κρίνονται ανεπαρκείς.**

11 Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΥΠΟΝΟΙΩΝ

11.1 Το ουσιαστικό νόημα αυτής της αρχής έγκειται στο ότι όσο σοβαρότερο είναι το μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος του κατηγορουμένου, τόσο περισσότερες ενδείξεις θα πρέπει να έχουν συγκεντρωθεί. Έτσι, κατ' άρθρο 282 Κ.Π.Δ., για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως αλλά και των περιοριστικών όρων αναγκαία είναι η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής. Άλλωστε καθίσταται αντιληπτό ότι παρά τις ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις που συνετέλεσθησαν σε νομοθετικό επίπεδο, σε ότι αφορά τις προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κρατήσεως αλλά και των περιοριστικών όρων, η πιο σημαντική και απαραίτητη αναδεικνύεται η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής. Ανεξάρτητα βέβαια από το ανωτέρω, η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής, παίζει ουσιαστικό ρόλο σε όλη τη διαδρομή της ποινικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, η ύπαρξή τους ή μη καθορίζει σε γενικότερο πλαίσιο την άσκηση ή μη της ποινικής δίωξης, την διενέργεια των εκάστοτε ανακριτικών πράξεων, καθώς επίσης και την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο.

11.2 Εύκολα λοιπόν αντιλαμβάνεται κανείς ότι η ύπαρξη του εκάστοτε βαθμού υπονοιών, τελεί σε εύλογη σχέση με την επιβολή των εκάστοτε μέτρων δικονομικού καταναγκασμού. Έτσι λοιπόν για την διενέργεια έρευνας σε κατοικία, αρκεί η συνδρομή απλών ενδείξεων ενοχής του ενοίκου, για τη σωματική έρευνα όμως σε τρίτα πρόσωπα απαιτείται να υπάρχει σοβαρή και βάσιμη υπόνοια, ενώ για τη βίαιη προσαγωγή του κατηγορουμένου αποχρώσεις ενδείξεις. **Αναφορικά**

όμως με την προσωρινή κράτηση, τη σύλληψη αλλά και τους περιοριστικούς όρους, ο νομοθέτης εξαρτά την επιβολή της στο ισχύον νομικό πλαίσιο από την κατάφαση σοβαρών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου⁵⁷.

11.3 Η δυνατότητα εννοιολογικής και σημασιολογικής διαφοροποίησης των σοβαρών από τις επαρκείς ενδείξεις ενοχής δεν μπορεί να προκύψει *de lege lata* από το γράμμα του νόμου, αλλά μόνον βάσει της ερμηνευτικής οδού που θα υλοποιεί το πνεύμα της αρχής του προσήκοντος βαθμού της ισχύος των ενδείξεων ενοχής και ιδίως το πνεύμα της αρχής της αναλογικότητας. Διότι, στο βαθμό που η αρχή της αναλογικότητας αξιώνει μια ανάλογη με την ένταση της προσβολής αντιμετώπιση των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, επιτάσσει ασφαλώς και την προτεινόμενη εξάρτηση της επιβολής ιδίως των στερητικών της ελευθερίας δικονομικών μέτρων (σύλληψη, προσωρινή κράτηση, ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη) από την συνδρομή σοβαρών ενδείξεων ενοχής, δηλαδή από την συνδρομή υψηλότερου βαθμού υπονοιών σε σχέση με το βαθμό των απαραίτητων για την παραπομπή επαρκών ή αποχρώσων ενδείξεων⁵⁸

⁵⁷ βλ. Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας ' ' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι ' ', σελ. 89, Λεμπέσης Ν. ' ' σοβαρά υπόνοιαι και αποχρώσαι ενδείξεις ' ', Ποιν. Χρον. ΙΗ' (1968), σελ. 445 επ.

⁵⁸ Ιδίου, σελ. 91.

12 Η ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

12.1 Δύσκολα θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η άποψη ότι με την εισαγωγή των περιοριστικών όρων ο Έλληνα Νομοθέτης επιδίωκε κατά κάποιο τρόπο **την μερική κατάργηση της προσωρινής κρατήσεως**, εφόσον με αυτούς εξασφαλίζεται η παρουσία του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη και αν μη τι άλλο εξυπηρετούνται και οι σκοποί της⁵⁹. Από τη νέα νομοθετική ρύθμιση σαφώς προκύπτει πως για την κατά το άρθρο 282 Κ.Π.Δ. επιβολή προσωρινής κρατήσεως πέραν της υπάρξεως ''σοβαρών ενδείξεων ενοχής'', **προαπαιτείται να αποκλειστεί κατηγορηματικά ότι οι περιοριστικοί όροι της παρ. 2 του άρθρου 282 Κ.Π.Δ., κρίνονται ρητά ως ανεπαρκείς για την προώθηση των σκοπών της ποινικής διαδικασίας.** Η κρίση περί της επιβολής των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως, πέραν του ότι **θα προηγείται** πλέον της αντίστοιχης αιτιολόγησης συνδρομής των προϋποθέσεων προσωρινής κράτησης, καθόσον έχει σαφές προβάδισμα λόγω του ολιγότερου επαχθούς δικονομικού μέτρου έναντι της τελευταίας, δευτερευόντως, λόγω του ότι εφεξής, εισάγεται το κριτήριο **της διπλής αξιολόγησης** της επιλογής του επαχθέστερου μέτρου δικονομικού καταναγκασμού, ήτοι της προσωρινής κρατήσεως, **επιβάλλεται η ανάγκη ρητής, ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας από την οποία θα προκύπτει με σαφήνεια η απροσφορότητα των**

⁵⁹ Ίδετε, Σταθάς, '' προσωρινή κράτηση '', 1981, σελ. 70, Ι.Ζαγκαρόλας Ποιν. Χρον. ΚΑ', (1971), 28 επ., Φλώρου Α. Ποιν. Χρον. ΚΑ' (1971), 639 επ., καθώς επίσης και την Εισηγητική Έκθεση του ν. 1128/1981.

περιοριστικών όρων. Κατά συνέπεια εφεξής, **θα πρέπει** αφού αποκλεισθεί αρχικώς **με ειδική αιτιολογία – in concrete –** ο λόγος που η επιβολή περιοριστικών όρων δεν ήταν πρόσφορη για την επίτευξη των σκοπών του άρθρου 296 Κ.Π.Δ., ο οποίος ρητώς εξειδικεύει πλέον συμπλεκτικώς και για να αποτραπεί ο κίνδυνος τέλεσης νέων εγκλημάτων και για να εξασφαλιστεί ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκαν θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης, **εν συνεχεία να αιτιολογείται ειδικά και εμπεριστατωμένα η διαπίστωση της συνδρομής των προϋποθέσεων επιβολής της προσωρινής κράτησης** ⁶⁰.

12.2 Έχει κατά καιρούς υποστηριχτεί πως η προσωρινή κράτηση αποτελεί ένα μέτρο δικονομικού καταναγκασμού με πολλές δυσλειτουργίες **μία εκ των οποίων θα μπορούσε να θεωρηθεί ο υπέρμετρος περιορισμός του δικαιώματος της ελευθερίας του ατόμου.** Γι αυτό άλλωστε ο νομοθέτης **με γνώμονα την αρχή της αναγκαιότητας,** έρχεται να προσδώσει στην προσωρινή κράτηση **δευτερεύοντα ρόλο** και να ενισχύσει τη θέση των περιοριστικών όρων, ούτως ώστε **αφενός μεν να επιτυγχάνεται** ο σκοπός της ποινικής δίκης με τον κατά ο δυνατόν λιγότερο επώδυνο τρόπο, **αφετέρου δε να μην περιορίζεται υπέρμετρα** στις περιπτώσεις που αυτό κρίνεται εφικτό, **η προσωπική ελευθερία του ατόμου.** Αξίζει στο σημείο αυτό να λεχθεί ότι η προτεραιότητα των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως σύμφωνα με το άρθρο 282 Κ.Π.Δ. ανέκυπτε και πριν από την

⁶⁰ Βλ. Εισηγητική έκθεση, και 344/2010 απόφαση Πλημ. Πειραιά.

τροποποίησή του με το ν. 2207/1994, στο οποίο προτασσόταν ρητά η δυνατότητα επιβολής των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως που είχε χαρακτήρα δυνητικό και επικουρικό. Όμως και στη συνέχεια μετά την τροποποίηση του άρθρου 282 Κ.Π.Δ. με τους νόμους 2207/1994 και 2408/1996, με τους οποίους διαφοροποιήθηκαν οι προϋποθέσεις επιβολής των δύο προσωρινών μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, η προτεραιότητα στην προτίμηση των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κρατήσεως έμεινε αναλλοίωτη έως και σήμερα.

12.3 Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς πως ο νομοθέτης έχοντας υπόψη του το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου και δη θέλοντας να αποφύγει τυχόν κινδύνους της ποινικής δίκης, κατέστησε τους περιοριστικούς όρους ως το πλέον πρόσφορο και νόμιμο μέσο, θέτοντας την προσωρινή κράτηση σε δεύτερη μοίρα, ακόμη και στις περιπτώσεις διάπραξης σοβαρών πλημμελημάτων. Ως εκ τούτου, η προσωρινή κράτηση θα πρέπει πλέον να εφαρμόζεται μόνο στις ειδικές εκείνες περιπτώσεις όπου οι περιοριστικοί όροι κρίνονται αιτιολογημένα απρόσφοροι και ανεπαρκείς για την προώθηση των σκοπών της ποινικής δίκης. Αναντίρρητα λοιπόν η αρχή της αναγκαιότητας προλαμβάνει όλους τους κινδύνους τυχόν υπέρμετρης προσβολής του προσωπικής ελευθερίας του ατόμου, καθιστώντας τους περιοριστικούς όρους το κατά προτεραιότητα εξεταζόμενο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, **ο αποκλεισμός των οποίων θα πρέπει να συνοδεύεται από ειδική αιτιολογία.**

12.4 Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθούμε στο σκεπτικό **της υπ' αριθμόν 59/2010 απόφαση του Πλημμελειοδικείου Πειραιά,** κατά την οποία Ο Εισαγγελέας Κωνσταντίνος Σοφουλάκης, πρότεινε α) Να γίνει τύποις και ουσία δεκτή η υπ' αριθμόν.....προσφυγή του κατηγορουμένου, β) να καταργηθεί η ισχύς του υπ' αριθμόν.....Εντάλματος Προσωρινής Κρατήσεως.....γ) Να αρθεί η προσωρινή κράτηση δ) Να διαταχθεί η απόλυσή του από τις φυλακές.....ε) Να αντικατασταθεί η προσωρινή του κράτηση με τους εξής περιοριστικούς όρους>>. Την ανωτέρω πρότασή του την στήριξε ως εξής :<< Από την παράθεση όμως των ως άνω πραγματικών περιστατικών αν και προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του προσφεύγοντος για τις ως άνω κακουργηματικές (που εν προκειμένω ενδιαφέρει) και πλημ/κές πράξεις, οπότε πληρούνται κατ' αρχήν ο βασικός σκοπός της παραγράφου 1 του άρθρου 282 Κ.Π.Δ., ωστόσο δέον να ερευνηθεί περαιτέρω, αφενός μεν, εάν η αιτιολογία του διμελούς δικαιοδοτικού οργάνου (Εισαγγελέως και Ανακρίτριας) για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως σε βάρος του, τυγχάνει σήμερα μετά την αναδιατύπωση της διατάξεως της παρ. 3 του άρθρου 282 Κ.Π.Δ., ειδική και εμπεριστατωμένη, αφετέρου δε, εάν ο αποκλεισμός επιβολής των περιοριστικών όρων in concreto, εγένετο με την αυτή ως άνω αιτιολογία. Υπό το πρίσμα αυτό τα υπό κρίση πραγματικά περιστατικά οδηγούν ευθέως στο συμπέρασμα ότι : 1) η α' των προαναφερθέντων περιπτώσεων, με την οποία διετάχθη η προσωρινή κράτηση, σύμφωνα με την οποία κρίθηκε αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό να διαπράξει και άλλα εγκλήματα, όπως τούτο προέκυψε εκ των

'' ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πράξεων (επίδειξη επικινδυνότητας, θρασύτητα, αναληψία), φρονούμε πως δεν βρίσκει έδαφος εφαρμογής πλέον..... **αποκλείεται η διάπραξη τελέσεως εκ μέρους του των ίδιας φύσεως εγκλημάτων, καθόσον τεκμαίρεται πλέον αντικειμενικώς ότι αυτός δεν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για** **'' ομοειδείς αξιόποινες πράξεις, ...3)** η περίπτωση φυγής του προσφεύγοντος.....επίσης θα πρέπει να αποκλειστεί δοθέντος ότι αυτός μεγάλωσε στην Ελλάδα, ...έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, ήτοι τυγχάνει μόνιμος κάτοικος.....με μόνιμη και σταθερή εργασία, δεν επιχείρησε να κάνει οιαδήποτε προπαρασκευαστική ενέργεια για να διευκολύνει τη φυγή του, ούτε δε κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου.....

Παράλληλα, διέτεινε ότι η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης, που σημαίνει ότι ο Νομοθέτης θέλησε να συνυπάρχει αυτή (βαρύτητα) και με κάποια από τις προαναφερόμενε προϋποθέσεις ⁶¹. Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά και **στην υπ' αριθμόν 142/2008 απόφαση του Αρείου Πάγου**, η οποία αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ειδικά όμως κάνει δεκτή την αίτηση της αιτούσας για αντικατάσταση επιβληθείσας προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους. Συγκεκριμένα κρίθηκε πως η σύλληψη και η κράτηση της αιτούσας σύμφωνα με το άρθρο 445 Κ.Π.Δ. είχε το χαρακτήρα του μέσου εξασφάλισης της παρουσίας της εκζητουμένης στο έδαφος του κράτους

⁶¹ Βλ. σκεπτικό πρότασης του Εισαγγελέα Κωνσταντίνου Σοφουλάκη στην υπ' αριθμόν 59/2010 Πλημ. Πειραιά ΑΡΜ 2010/713, α' δημοσίευση Νόμος.

από το οποίο ζητείτο να γίνει η έκδοση και στη συνέχεια η εκζητούμενη μπορούσε να ζητήσει την άρση της προσωρινής κράτησης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 παρ. 3 του Ν. 3251/2004 και του άρθρου 449 Κ.Π.Δ. Το Συμβούλιο έκρινε ότι η αίτηση ήτο βάσιμη και κατ' ουσίαν διότι από τα στοιχεία της δικογραφίας προέκυψε ότι η αιτούσα είχε γνωστή διαμονή στη χώρα, δεν υπήρξε φυγόδικος ή φυγόποινος και γενικά δεν κρίθηκε ότι είναι ύποπτη φυγής ούτε πιθανολογήθηκε ότι αν αφεθεί ελεύθερη, θα διαπράξει άλλα εγκλήματα. Έτσι έγινε δεκτή η αίτηση και αντικαταστάθηκε η προσωρινή κράτηση που είχε επιβληθεί με την υπ' αριθμόν 335/2007 του Συμβουλίου Εφετών Λάρισας με 1) την απαγόρευση εξόδου από τη χώρα 2) εμφάνιση στο Α.Τ. του τόπου κατοικίας της μέσα στο πρώτο πενήνήμερο κάθε μήνα. Επιπρόσθετα δε αξίζει να αναφερθούμε και στην υπ' αριθμόν 6/2010 ΔΙΑΤ. ΑΝΑΚΡ. ΠΛΗΜ. ΘΕΣΣ., κατά την οποία αντικαταστάθηκε η προσωρινή κράτηση με περιοριστικούς όρους και δη με χρηματική εγγύηση, εμφάνιση στο Α.Τ. και απαγόρευση εξόδου από τη χώρα. Καίτοι προκύπτουν σοβαρότατες ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου, ενόψει της τροποποίησης του άρθρου 282 Κ.Π.Δ. με το νόμο 3811/2009 και του γεγονότος ότι ο αιτών έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, η προσωρινή κράτηση δεν κρίνεται απολύτως αναγκαία, καθώς δεν αρκεί για την επιβολή της να είναι πολύ πιθανό ότι αυτός θα διαπράξει και άλλα συναφή εγκλήματα, στην περίπτωση που θα αφεθεί ελεύθερος ⁶².

⁶² Βλ. 6/2010 Διατ. Ανακρ. Θεσσ (ΠΛΗΜΜ), ποιν/νη 2010/698.

13 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ

Α ΥΠΑΡΞΗ ΣΟΒΑΡΩΝ ΕΝΔΕΙΞΕΩΝ ΕΝΟΧΗΣ

13.1 Κατά τη διάταξη του άρθρου 282 παρ. 3 Κ.Π.Δ. όπως αρχικώς αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 παρ. 11 του ν. 248/1996 και εκ νέου με το άρθρο 24 παρ. 1 του ν. 3811/2009, προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί αντί για περιοριστικούς όρους εάν αιτιολογημένα κριθεί ότι οι τελευταίοι δεν επαρκούν εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού, **δηλαδή να προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου** ή ορθότερα υπόνοιες ενοχής που δεν ταυτίζονται ακριβώς με τις επαρκείς,

αλλά **απαιτούν ισχυρότερη πιθανολόγηση** ⁶³ , μόνο αν ο κατηγορούμενος διώκεται **για κακούργημα** και σε εξαιρετικές περιπτώσεις για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή.....κ.τ.λ.

Αναμφίβολα, προκειμένου να επιβληθούν τα εκάστοτε μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, για να επιτευχθούν οι σκοποί της ποινικής διαδικασίας, **θα πρέπει να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής**, οι οποίες εφόσον διαπιστωθούν, θα πρέπει να συσχετιστούν και να ερμηνευτούν σε συνάρτηση με το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. << **Όσο βαρύτερο είναι το μέτρο του καταναγκασμού και όσο πιο κοντινό γίνεται με την οικεία πράξη το ενδεχόμενο της καταδίκης, τόσο εντονότερος πρέπει να είναι ο βαθμός υπονοίας (δηλαδή δύναμης των ενδείξεων) για τέλεση του εγκλήματος, ο οποίος προϋποτίθεται για την επιβολή του καταναγκασμού, και τόσο μεγαλύτερη προσοχή πρέπει να αποδίδεται στην *in concreto* διακρίβωση του εν λόγω βαθμού** >>

⁶⁴.

13.2 Κρίσιμη καθίσταται στο σημείο αυτό η αρχή της αναλογικότητας, σύμφωνα με την οποία **όσο υψηλός είναι ο βαθμός των υπονοιών σχετικά με την ενοχή του κατηγορουμένου, τόσο επαχθές θα πρέπει να είναι και το μέτρο δικονομικού καταναγκασμού που θα εφαρμοστεί.** Ως εκ τούτου, αντιλαμβάνεται κανείς έχοντας ως αφετηρία την αρχή του προσηκόντος βαθμού

⁶³ Βλ. Καρρά Α., Επίτομη ερμηνεία του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας έκδοση 1195,528, 344/2010 Πλημ.Πειραιά, 59/2010 Πλημ. Πειραιά.

⁶⁴ Βλ. Ανδρουλάκης Ν., ' ' Θεμελιώδεις έννοιες ' ', 1994, σελ. 19.

υπονοιών και την αρχή της αναλογικότητας, ότι αφενός μεν απαιτούνται **σοβαρές ενδείξεις ενοχής** και ουχί απλές ή επαρκείς για την επιβολή του επαχθέστερου μέτρου, και δη της προσωρινής κράτησης, αφετέρου δε αυτές λειτουργούν **αρνητικά-περιοριστικά** στην εφαρμογή της. Η ισχύς λοιπόν των ενδείξεων ενοχής, **αποτελούν μία αρνητική προϋπόθεση** αναφορικά με τη λήψη των εκάστοτε μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, και αναμφίβολα η λειτουργία τους είναι υπέρ του κατηγορουμένου⁶⁵. << Σε ότι αφορά αναλυτικότερα την περιοριστική λειτουργία των σοβαρών ενδείξεων ενοχής κατά την επιβολή προσωρινής κράτησης ή περιοριστικών όρων, το δεσπίζον σημείο στην περίπτωση μη συνδρομής τους εντοπίζεται στον αποκλεισμό της δυνατότητας λήψης του επίμαχου ανακριτικού μέτρου, ακόμα και αν καταφάσκονται οι υπόλοιπες τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις, που επιτάσσει ο νόμος. Τούτο είναι ευνόητο, καθόσον η προϋπόθεση συνδρομής σοβαρών ενδείξεων δρα αυτοτελώς και η επίκλησή της, προηγείται χρονικά του ελέγχου των άλλων προϋποθέσεων. Έτσι λ.χ. αν οι υπάρχουσες κατά την κρίσιμη περίπτωση ενδείξεις ενοχής ενός κατηγορουμένου για κακούργημα **δεν χαρακτηρίζονται ως σοβαρές, η στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας είναι ανεπίτρεπτη**, έστω κι αν τα στοιχεία της δικογραφίας θα μπορούσαν να θεμελιώσουν την επιβολή προσωρινής κράτησης λόγω κινδύνου φυγής >> ⁶⁶.

⁶⁵ Βλ. Καρράς, Επίτομη ερμηνεία Κ.Π.Δ., 1995, σελ 528, και Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας '' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι '', 1998, σελ. 95.

⁶⁶ Βλ. Θεοχάρης Ι. Δαλακούρας '' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι '', 1998, σελ. 96.

13.3 Αξίζει λοιπόν να επισημανθεί στο σημείο αυτό πως οι σοβαρές ενδείξεις ενοχής λειτουργούν μεν **αρνητικά-περιοριστικά** ως προελέχθη, αλλά σε καμία περίπτωση δεν λειτουργούν **αυτοτελώς** σε σχέση με τις λοιπές προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κράτησης. **Ως εκ τούτου θα πρέπει πέραν των σοβαρών ενδείξεων ενοχής που απαιτούνται, να συντρέχουν συμπλεκτικώς και οι λοιπές προϋποθέσεις, και αφού αποκλειστεί η δυνατότητα επιβολής του ηπιότερου μέτρου δικονομικού καταναγκασμού που είναι αναμφίβολα οι περιοριστικοί όροι, να επιβληθεί η προσωρινή κράτηση.**

13.4 Γεννάται όμως ζήτημα, πως θα μπορούσε να ερμηνευτεί η ύπαρξη των σοβαρών ενδείξεων ενοχής **σε σχέση με το τεκμήριο της αθωότητας.** Από τη μία η διακρίβωσή τους καθίσταται απαραίτητη προκειμένου να επιβληθεί η προσωρινή κράτηση, από την άλλη όμως ως γνωστόν, απαγορεύεται ο κατηγορούμενος να αντιμετωπίζεται ως ένοχος και να επιβάλλονται σε αυτόν κυρώσεις, πριν από την σύμφωνα με το νόμο απαγγελία της ενοχής του. Στο σημείο αυτό ορθό είναι να ανατρέξουμε και να θυμηθούμε τους σκοπούς των εκάστοτε μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, που δεν είναι άλλοι από την ορθή πορεία και ομαλή διεξαγωγή της ποινικής δίκης, καθώς επίσης και την επίτευξη των σκοπών της ανάκρισης και δη τη βεβαίωση τέλεσης του εγκλήματος και την διευκρίνιση της ενοχής ή αθωότητας του κατηγορουμένου. **Οι σοβαρές λοιπόν ενδείξεις ενοχής, λειτουργούν αντιστρόφως και**

περιοριστικά σε σχέση με το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. Ειδικότερα, εφόσον αυτές ενυπάρχουν ενισχύεται η πιθανότητα ενοχής του και σε περίπτωση που συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις επιβολής προσωρινής κρατήσεως – αφού όμως εν πρώτοις αποκλειστεί η δυνατότητα επιβολής των περιοριστικών όρων, ως μη επαρκή – μπορεί αυτή να επιβληθεί σε βάρος του κατηγορουμένου. Συμπερασματικά λοιπόν, η ορθή λειτουργία και κυρίως **η ορθή εφαρμογή των σοβαρών ενδείξεων ενοχής,** ως προϋπόθεση επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, **εναρμονίζεται πλήρως** με το περιεχόμενο και τη λειτουργία του τεκμηρίου της αθωότητας του κατηγορουμένου, με αποτέλεσμα είτε η ύπαρξή τους να ενισχύει τη δυνατότητα επιβολής της προσωρινής κρατήσεως, είτε η απουσία τους να την αποδυναμώνει, και να ενισχύει την δικονομική θέση του κατηγορουμένου⁶⁷.

Β ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΦΥΓΗΣ

13.5 Σύμφωνα με τον εύστοχο ορισμό που διατυπώνει **ο Κοροτζής, ' ' εξαιρετικά πιθανή θεωρείται η φυγή του δράστη, όταν η πράξη για την οποία κατηγορείται έχει σοβαρές συνέπειες τις οποίες θα θελήσει αυτός να αποφύγει, είτε κρυπτόμενος στην ημεδαπή είτε μεταβαίνοντας στην αλλοδαπή ' '**⁶⁸. Αδιαμφισβήτητα για να διεξαχθεί ομαλά η ποινική διαδικασία, θα πρέπει με κάποιο τρόπο να εξασφαλιστεί η παρουσία του κατηγορουμένου στο ακροατήριο. **Συνεπώς ο κίνδυνος φυγής του νομιμοποιεί τη λήψη μέτρων**

⁶⁷ Βλ. σχετικά, Θεοχάρης Ι Δαλακούρας, ' ' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι ' ', 1998, σελ. 98.

⁶⁸ Ίδετε, Κοροτζής Ποιν. Χρον. ΜΓ', 128.

δικονομικού καταναγκασμού σε βάρος του⁶⁹. Ο νομοθέτης θέλοντας να μην αφήσει περιθώρια για ελεύθερες δικαστικές εκτιμήσεις ή αφηρημένες αξιολογήσεις, προσδιόρισε το περιεχόμενο της έννοιας του κινδύνου φυγής, αναφερόμενος σε δράστη που δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του, ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής. Ως εκ τούτου θα πρέπει να εξεταστεί διεξοδικά από το δικαστήριο αν η πράξη για την οποία κατηγορείται ο δράστης έχει ιδιαίτερες συνέπειες γι αυτόν, τις οποίες και θα θελήσει με κάθε τρόπο να αποφύγει, είτε μεταβαίνοντας στο εξωτερικό, είτε παραμένοντας κρυπτόμενος στο εσωτερικό. **Θα πρέπει λοιπόν να συνεκτιμηθούν ορισμένα πραγματικά περιστατικά με παράλληλη εκτίμηση της προσωπικότητας του δράστη, ούτως ώστε να αποφευχθεί η οιαδήποτε επιπόλαιη και λανθασμένη κρίση.** Σημειωτέον δε ότι με τον όρο φυγή δεν εννοούμε μόνο την καθεαυτή εν στενή έννοια φυγή, αλλά και τη φυγοδικία, δηλαδή την αποφυγή εμφάνισης του κατηγορουμένου στη δίκη και της πιθανής υποβολής του στην ενδεχόμενη περίπτωση καταδίκης ποινή.

13.6 Σύμφωνα με το νέο νόμο 3811/2009, τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις επιβολής ή διατήρησης της προσωρινής κράτησης, μετά

⁶⁹ Ίδείτε Θ. Δαλακούρα, '' Υπεράσπιση '', 1996, 715 επ. Στο πλαίσιο δε του προισχυσάντος δικαίου '' ο όρος ύποπτος φυγής είχε μεταβληθεί για τη νομολογία σε από μηχανής θεός για την κατάφαση του ομώνυμου μέτρου, σημειώνει χαρακτηριστικά ο Παπαδογιάννης Κώδις Ποινικής Δικονομίας 1981, σελ. 535, επίσης Στεργιόπουλος, ΝοΒ 14, 902 επ., και Γαβριηλίδης, ο.π. σελ. 653 επ.

την αναδιατύπωσή τους ως άνω οριοθετούνται στο ότι ο κατηγορούμενος

1) δεν τυγχάνει ύποπτος φυγής, όχι απλώς βάση των μέχρι της τροποποιήσεως του άρθρου 282 Κ.Π.Δ. υπάρχουσών προϋποθέσεων ήτοι, του ότι δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, **αλλά επιπροσθέτως για την ανάγκη ρητής αιτιολόγησης του σκοπού φυγής του κατηγορουμένου, δοθέντος ότι δεν αρκεί απλά και μόνο η διαπίστωσή τους, προαπαιτείται και η εναρμόνισή τους με τους σκοπούς του άρθρου 296 Κ.Π.Δ.** Δηλαδή θα πρέπει εν ολίγοις να παρατίθενται σαφώς και εμπεριστατωμένα όλα εκείνα τα πραγματικά περιστατικά που δικαιολογούν το γεγονός πως ο κατηγορούμενος έχει προβεί σε τέτοιες ενέργειες που μετά βεβαιότητας αποδεικνύουν ότι υπάρχει κίνδυνος να μην παραστεί στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και πως δεν θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης ⁷⁰.

13.7 Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά **στην υπ' αριθμόν 245/2009 απόφαση του Αρείου Πάγου** και δη στην εξαιρετικά διατυπωμένη και εύστοχη μειοψηφούσα γνώμη του Αρεοπαγίτη Νικολάου Ζαίρη με την οποία έκρινε ότι '' συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούντος οι ουσιαστικές προϋποθέσεις, σύμφωνα με τα άρθρα 449 και 291 του Κ.Π.Δ., προκειμένου να αντικατασταθεί η προσωρινή κράτηση του εκζητουμένου με περιοριστικούς όρους και ως εκ τούτου πρέπει να

⁷⁰ Βλ. 344/2010 Πλημμ. Πειραιά.

γίνει δεκτή και ως ουσία βάσιμη η προφορική αίτησή του. Την άποψή του αυτή στήριξε στο γεγονός ότι ο αιτών διέμενε μονίμως από το έτος 1998 αφότου ήλθε στην Ελλάδα σε συγκεκριμένη οδό, στην οποία και κατοικούσε μονίμως. Συνέχισε δε αναφέροντας πως στο διάστημα της δεκαετούς παραμονής του είχε τελέσει γάμο με ομοεθνή του έχοντας αποκτήσει ένα κορίτσι ηλικίας 5 ετών. Αιτιολόγησε δε στη συνέχεια ότι κατά το διάστημα παραμονής του στην Ελλάδα δεν είχε επιδείξει οποιαδήποτε αντικοινωνική συμπεριφορά, διέμενε με την οικογένειά του και τους λοιπούς συγγενείς του ησυχώς και διατηρούσε με αυτούς άριστες οικογενειακές σχέσεις. Ο ίδιος ασχολείτο με αγροτικές εργασίες, προσέφερε τις εργασίες του σε τρίτους και από το εισόδημα της εργασίας του συντηρούσε την οικογένειά του. Από τις οικείες δε αστυνομικές αρχές του τόπου κατοικίας του βεβαιώθηκε ότι δεν ήτο ανεπιθύμητο πρόσωπο, το οποίο ενδεχομένως να δημιουργούσε προϋποθέσεις για την απέλασή του. Επιπρόσθετα δε, **στο υπ' αριθμόν 1491/2007 Βούλευμα του Συμβ. Εφετών Θεσσαλονίκης αναφέρεται ότι** :<<....Στην προκειμένη περίπτωση ο αιτών ισχυρίζεται ότι λόγοι οικογενειακοί και επαγγελματικοί καθιστούν αναγκαία την παρουσία του κοντά στην οικογένειά του και στον τόπο που ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα επί της οδού...στον Πειραιά γι αυτό δεν είναι ύποπτος φυγής, ούτε ύποπτος τέλεσης νέων αδικημάτων και ότι δεν προσήλθε στον Ανακριτή να απολογηθεί όχι από πρόθεση φυγοδικίας αλλά εξαιτίας οικογενειακών και επαγγελματικών λόγων. Οι ισχυρισμοί του αυτοί ενόψει των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίζει κρίνονται βάσιμοι, αφού πράγματι είναι έγγαμος και πατέρας δύο ανηλίκων τέκνων, η δε

σύζυγός του αντιμετωπίζει προβλήματα υγείας και ο ίδιος δραστηριοποιείται επαγγελματικά στο χώρο των ναυτιλιακών επιχειρήσεων στον Πειραιά και στην ως άνω διεύθυνση. Εξάλλου δεν προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή ότι υπήρξε κατά το παρελθόν φυγόποινος ή καταδικάστηκε για απόδραση και τέλος δεν πιθανολογήθηκε ότι αυτός, αν αντικατασταθεί η προσωρινή του κράτηση με περιοριστικούς όρους θα διαπράξει νέα εγκλήματα, καθόσον η εμπλοκή του στην ένδικη υπόθεση καθώς και σε άλλες παρόμοιες οφείλεται στην επαγγελματική του συνεργασία με τον αδελφό του.....(και συγκατηγορούμενό του), η οποία και έχει διακοπή και με τον οποίο βρίσκεται σε αντιδικία.....Σημειώνεται ότι σε παρόμοιες περιπτώσεις τα αρμόδια συμβούλια αντικατέστησαν τα σε βάρος του αιτούντος εντάλματα προσωρινή κράτησης με περιοριστικούς όρους (βλ. τα επικαλούμενα και προσκομιζόμενα 2315,2316,1392 και 291/2006 βουλεύματα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών) ενώ πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στον συγκατηγορούμενο αδελφό του που κατά τις παραδοχές του παραπεμπτικού βουλεύματος ήταν ' ' ο βασικός καθοδηγητής ' ', κρίθηκε ότι έπρεπε να του επιβληθούν περιοριστικοί όροι, η δε επιβολή της προσωρινής κράτησης σε βάρος του αιτούντος κατηγορουμένου οφείλεται στη μη εμφάνισή του στον ανακριτή και στην έκδοση του εντάλματος σύλληψής του.....η προσωρινή του κράτηση δεν κρίνεται απολύτως αναγκαία αλλά αντίθετα για την εξασφάλιση της εμφάνισής του στο ακροατήριο και της υποβολής του στην εκτέλεση της απόφασης κρίνεται ότι αρκεί να επιβληθούν στον αιτούντα-

κατηγορούμενο περιοριστικοί όροι και δη : α) της καταβολής εγγυοδοσίας, ποσού 10.000 ευρώ, β) της εμφανίσεώς του το πρώτο πενθήμερο κάθε μήνα ενώπιον του Διοικητή του Αστυνομικού Τμήματος του τόπου της εκάστοτε κατοικίας του και γ) της απαγορεύσεως εξόδου από τη χώρα ⁷¹.

Γ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΔΙΑΠΡΑΞΗΣ ΑΛΛΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

13.8 Αποτελεί γεγονός ότι η επίκληση αυτού του λόγου και δη του κινδύνου διάπραξης άλλων εγκλημάτων, για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως, δεν εξυπηρετούσε ουσιαστικά την ομαλή διεξαγωγή και εν γένει τους σκοπούς της ποινικής δίκης όπως άλλωστε συνέβαινε με την επίκληση του κινδύνου φυγής, **αλλά κυρίως διαφύλαξη της προστασίας του γενικότερου κοινωνικού συνόλου, από την παρουσία εγκληματιών**⁷². Σε σχέση με τις πρώτες από τις διαζευκτικά συντρέχουσες ουσιαστικές προϋποθέσεις επιβολής της προσωρινής κράτησης δηλαδή τη σφόδρα πιθανή φυγή του δράστη, ο νομοθέτης ως ελέχθη ανωτέρω, **προσδιόρισε αυθεντικά** το περιεχόμενο της έννοιας αυτής, αναφερόμενος σε δράστη : που δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει την φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε

⁷¹ Αδημοσίευτη απόφαση, όπως αυτή εμπεριέχεται στη μελέτη του Ιωάννη Θ. Ηρειώτη.

⁷² Ίδετε, Αναγνωστόπουλος Η. Ποιν. Χρον. ΛΓ' (1983), 772 επ., Καλφέλης ' ' η περάτωση της τακτικής ανακρίσεως ' ', σελ 287, Baumann JZ 1969, 135, Roxin, ZSTW82 (1970) 1125 επ., Wolter, ZSTW 93 (1981), 485, Anagnostopoulos, Haftgrunde, σελ. 44.

ένοχος για απόδραση κρατουμένου, ή παραβίαση περιορισμών διαμονής. Με την αναλυτική καταγραφή των αντικειμενικών αυτών προϋποθέσεων δημιουργείται αμάχητο τεκμήριο ότι ο δράστης είναι ύποπτος φυγής ενώ παράλληλα **δεν αφήνονται περιθώρια για ελεύθερες δικαστικές εκτιμήσεις ή αφηρημένες αξιολογήσεις.** Ποτέ δεν μπορεί να κρατηθεί προσωρινά ο δράστης στη βάση της υποψίας για πιθανότητα φυγής, εάν δεν συντρέχει μία έστω από τις αναφερθείσες προϋποθέσεις.

Απομένει η δεύτερη πυκνή ουσιαστική θεμελίωση της επιβολής προσωρινής κράτησης, δηλαδή **η πρόληψη της υποτροπής.** Εδώ **καθώς έλειπε** η περιοριστική διατύπωση **ίσως πριν την νομοθετική μεταβολή να ήτο πρόσφορες οι οιοσδήποτε ελεύθερες δικαστικές αξιολογήσεις αλλά συχνά και οι ερμηνευτικές εκτροπές.** Οι όροι κλειδιά που ήτο ανάγκη να προσεχτούν και να αξιοποιηθούν ερμηνευτικά ήταν : **'' η συνδρομή των παραπάνω στοιχείων ''**, και **'' τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης ''**. Δεν αρκούσε λοιπόν η γενική και αφηρημένη εκτίμηση του ενδεχόμενου υποτροπής του κατηγορουμένου και της τέλεσης από αυτόν και άλλων εγκλημάτων με βάση **γενικόλογες περιστροφές** που συχνά περιορίζοντουσαν στη διατύπωση του νόμου όταν δεν εγκλωβίζοντουσαν σε φρονηματικούς χαρακτηρισμούς της πράξης ή στην απεχθή προσωπικότητα του δράστη. Το αληθινά αιτιολογημένο βούλευμα θα έπρεπε να αναφέρεται **σε συγκεκριμένα περιστατικά της προηγούμενης ζωής του δράστη και σε συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης,** τα οποία λογικά και αιτιακά συνέθεταν το κρίσιμο όρο μιας αντικειμενικά δρομολογημένης

εγκληματικής δραστηριότητας. Ακριβώς γι αυτό το λόγο κρινόταν απολύτως αναγκαία και μπορούσε να επιβληθεί εξακολουθήσει και παραταθεί η προσωρινή κράτηση, **δηλαδή έπρεπε να ανακύψει μια αποδεδειγμένα δρομολογημένη συνέχιση της εγκληματικής δραστηριότητας του δράστη**. Τέλος να σημειωθεί ότι κατά τη νομολογία για την παράταση της προσωρινής κράτησης εντελώς εξαιρετική περίπτωση αποτελούσε και η ιδιαίτερη βαρύτητα της πράξης σε συνδυασμό με τον τρόπο τέλεσης αυτής ⁷³.

13.9 Σύμφωνα όμως με την αιτιολογική έκθεση του νέου νόμου, ως προελέχθη και ανωτέρω, << αναδιατυπώνεται και γίνεται αντικειμενικό το μοντέλο πιθανολόγησης του κινδύνου τέλεσης νέων εγκλημάτων. Συγκεκριμένα : αα) Είναι ακριβές ότι η ορθή κριτική που είχε ασκηθεί στο παρελθόν για τη χρήση του αξιολογικού και αόριστου όρου του ' ' ιδιαίτερα επικίνδυνου δράστη ' ' είχε οδηγήσει στη διατύπωση του κριτηρίου των ' ' ειδικώς μνημονευόμενων πραγματικών περιστατικών της προηγούμενης ζωής του ' ' ⁷⁴. Ήδη το

⁷³ Βλ. 158/2010 ΕΦ. ΛΑΡ, δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ (524831), Α.Π. 1216/1998 Ποιν. Χρ. ΜΘ-674.

⁷⁴ Ίδετε υπ' αριθμόν 344/2010 απόφαση του Πλημμελειοδικείου Πειραιά, κατά την οποία :<< Στην προκειμένη περίπτωση, κατά του ως άνω κατηγορουμένου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για τις προαναφερθείσες αξιόποινες πράξεις, που φέρουν η μεν πρώτη κακουργηματικό, οι δε λοιπές πλημ/κού χαρακτήρα, και μετά την απολογία του στον άνω Ανακριτή, διατάχθηκε.....η προσωρινή του κράτηση, όσον αφορά την α' πράξη, επειδή πέραν του ότι προέκυψαν αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής του, κρίθηκε ότι αν αφεθεί ελεύθερος, είναι πολύ πιθανό να διαπράξει και άλλα εγκλήματα όπως προκύπτει από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής ήτοι ' ' επανειλημμένη τέλεση, επίθεση κατά ανυπεράσπιστων γυναικών, ιδιαίτερη σκληρότητα και αναλγησία ' '. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που επιζητεί η ratio της διατάξεως της παρ. 2

κριτήριο αυτό αντικαθίσταται από μια σαφέστερη και ευχερώς αποδείξιμη προϋπόθεση : **τη διαπίστωση ' ' προηγούμενων αμετάκλητων καταδικών για κακούργημα ' '.** Έτσι, ως πραγματικά περιστατικά της προηγούμενης ζωής του δράστη **δεν επιτρέπεται** να αξιολογούνται συμπεριφορές αποκλίνουσες ή συγκλίνουσες σε κοινωνικά μοντέλα, ή συμπεριφορές προκύπτουσες έμμεσα από εγκληματολογικά δελτία ή άδηλα από αόριστες πληροφορίες, **αλλά ΜΟΝΟ ειδικά περιστατικά που έχουν ποινική απαξία και είναι πραγματικά (υπαρκτά στον εμπειρικό κόσμο), αφού αποτυπώνονται σε αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου.** Είναι σαφές λοιπόν ότι για την ορθή εφαρμογή του κριτηρίου δεν αρκεί μόνη η διαπίστωση των προηγούμενων αμετάκλητων καταδικών, αλλά, επιπλέον, απαιτείται να διαλαμβάνεται **σε ειδική αιτιολογία η αξιοποίηση των αιτιακών όρων,** που απορρέουν από το ως άνω ποινικό παρελθόν, και δικαιολογούν **την εγγύζουσα** τη βεβαιότητα **κρίση** για τη συνέχιση της εγκληματικής συμπεριφοράς του στο μέλλον. **ββ) Επαναλαμβάνεται η**

του άρθρου 282 Κ.Π.Δ. όσον αφορά την προαναφερθείσα κακούργηματική πράξη του τετελεσμένου εν απόπειρα βιασμού, που τον βαρύνει και ειδικότερα από τα μέσα και τον τρόπο που συνόδευαν την προπαρασκευή και την εκτέλεσή της ' ' επίθεση κατά ανυπεράσπιστων γυναικών, ιδιαίτερη σκληρότητα και αναλγησία ' ', καθώς και την ένταση του δόλου τούτου ' ' επανειλημμένη τέλεση σε βραχύ χρονικό διάστημα' ', ο εκ της εγκληματικής ενέργειάς του επιδιωκόμενος σκοπός, ήτοι της ικανοποίησης της γενετήσιας επιθυμίας του, ' 'πάση θυσία' ', σε συνδυασμό με τα προφυλακτικά μέτρα που ελάμβανε για την εξαφάνιση των ιχνών του εγκλήματος.....διατάσσεται η εξακολούθηση της προσωρινής κράτησης του κατηγορουμένου....κατά 6 ακόμη μήνες από της ενάρξεως της προσωρινής κρατήσεως αυτού την 11.10.2009 και μέχρι συμπληρώσεως έτους από της ενάρξεως αυτής ήτοι μέχρι 11.10.2010.

διατύπωση για το κριτήριο των 'συγκεκριμένων χαρακτηριστικών' της αποδιδόμενης στον κατηγορούμενο πράξης καθώς και του κριτηρίου των **'ιδιαιτέρων' χαρακτηριστικών της,** έτσι ώστε εμφατικά να τονιστεί ότι απαιτείται η συνδρομή συγκεκριμένων στοιχείων που να προσδίδουν ιδιαιτερότητα στην πράξη. Το εύρος εφαρμογής του συγκεκριμένου κριτηρίου περιορίζεται πλέον μόνο στα **πολύ σοβαρά κακουργήματα,** δηλαδή εκείνα για τα οποία απειλείται στο νόμο ποινή ισόβιας κάθειρξης, πρόσκαιρης κάθειρξης (5-20 έτη) ή κάθειρξης τουλάχιστον (10-20 έτη), **ενώ ρητά αποκλείονται** από τα κακουργήματα τα ηπιότερα, δηλαδή τα απειλούμενα με ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης μέχρι δέκα ετών (5-10 έτη). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται ο Γρηγόρης Καλφάλης σε πρόσφατη μελέτη του, **'είναι επαινετέα η τάση του Νομοθέτη να εξειδικεύσει και να εμπειριοποιήσει ακόμη περισσότερο το μέγεθος της επικινδυνότητας, ως προϋπόθεση για την ενεργοποίηση του ζητούμενου επαχθούς μέτρου του δικονομικού καταναγκασμού, αφού ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού των φυλακών στην Ελλάδα, αποτελείται - απαράδεκτα - από τους προσωρινά κρατούμενους'**. Ως προελέχθη, πριν από τη νέα ρύθμιση η επικινδυνότητα ως προϋπόθεση για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως, προέκυπτε από ειδικά μνημονευόμενα πραγματικά περιστατικά της προηγούμενης ζωής του δράστη. Το γεγονός αυτό όμως **προκάλεσε την έντονη αντίθεση** του νομικού κόσμου για το λόγο ότι στο μέγεθος της επικινδυνότητας **μπορούσαν να παρεισφρήσουν και διάφορες αόριστες έννοιες αξιολογικές και όλως γενικές οι**

οποίες κατ' ουδένα τρόπο δεν μπορούσαν από μόνες τους να συνηγορήσουν στην στοιχειοθέτηση του επικινδύνου της συμπεριφοράς του δράστη. Με τη νέα ρύθμιση, η επικινδυνότητα του δράστη θα πρέπει να προκύπτει από προηγούμενες καταδίκες για ομοειδείς πράξεις εκτός αν η αποδιδόμενη στον κατηγορούμενο πράξη απειλείται στο νόμο με ισόβια ή με πρόσκαιρη κάθειρξη με ανώτατο όριο τα είκοσι χρόνια, οπότε μπορούν να αξιολογηθούν τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εγκλήματος και να επιβληθεί η προσωρινή κράτηση προφανώς με ευχερέστερο τρόπο. **Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς πως σε περίπτωση που διαγνωστεί στο παρελθόν ομοειδή καταδίκη του δράστη, συνάγεται ευχερώς πως είναι πιθανό κατά τη κοινή λογική να επαναληφθεί παρόμοια πράξη στο μέλλον.**

14 Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΠΑΡ. 3 ΤΗΣ

ΕΣΔΑ

14.1 Είναι ολοένα και πιο αποδεκτό πλέον τα τελευταία χρόνια ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ελέγχει σε αυστηρά πλαίσια την αιτιολογία των αποφάσεων των ελληνικών Δικαστηρίων σχετικά με την επιβολή του περιοριστικού μέτρου της προσωρινής κρατήσεως καθώς επίσης και τους όρους παράτασής της. Δεν θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η άποψη ότι η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής είναι η πιο σημαντική παράμετρος σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, ώστε να επιβληθεί η προσωρινή κράτηση. Από την άλλη

δεν θα πρέπει να παραληφθεί **το τεκμήριο της αθωότητας** του κατηγορουμένου, το οποίο αναμφίβολα πρέπει να ενυπάρχει καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας μέχρι την απαγγελία της κατηγορίας.

14.2 Εξάλλου τα όρια που θέτει το άρθρο 5 παρ. 3 της ΕΣΔΑ είναι σαφή και δη : *''Παν πρόσωπον συλληφθέν ή κρατηθέν, υπό τας προβλεπομένας εν παραγράφω 1γ του παρόντος άρθρου συνθήκας, οφείλει να παραπεμφθεί συντόμως ενώπιον δικαστού ή ετέρου δικαστικού λειτουργού νομίμως εντεταλμένου όπως εκτελεί δικαστικά καθήκοντα έχει δε το δικαίωμα να δικασθή εντός λογικής προθεσμίας ή απολυθή κατά την διαδικασίαν. Η απόλυσις δύναται να εξαρτηθή από εγγύησιν εξασφαλίζουσιν την παράτασιν του ενδιαφερομένου εις την δικάσιμον ''*.

14.3 Από τις πιο σημαντικές αποφάσεις στις οποίες θα μπορούσαμε να αναφερθούμε και η οποία μεταξύ πολλών άλλων επιβεβαιώνει τη συνεχή παραβίαση του ως άνω άρθρου της ΕΣΔΑ από τα ελληνικά Δικαστήρια, **είναι η απόφαση NERATTINI**. Στην υπόθεση αυτή το ΕΔΔΑ έλεγξε για πρώτη φορά ευθέως εάν η απόφαση του αρμόδιου Δικαστικού Συμβουλίου, για την επιβολή της προσωρινής κράτησης σε κατηγορούμενο για διακίνηση ναρκωτικών ήταν συμβατή με το άρθρο 5 παρ. 3 της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση αυτής της διάταξης, διότι το αρμόδιο Συμβούλιο είχε βασίσει την απόφασή του τόσο σε άσχετα στοιχεία όσο και αποκλειστικά στη βασιμότητα των κατηγοριών, οι οποίες είχαν απαγγελθεί εναντίον του. Το ΕΔΔΑ τόνισε για παράδειγμα ότι τα ελληνικά Δικαστήρια δεν είχαν λάβει υπόψην ότι ο προσφεύγων ήταν ηλικιωμένος κι έπασχε από σοβαρή ασθένεια, γεγονός που μείωνε τις πιθανότητες διαφυγής του εφόσον αφηνόταν ελεύθερος.

Μέσα στο 2009, το ΕΔΔΑ εξέδωσε τρεις ακόμη αποφάσεις στις οποίες αντιμετώπισε το ίδιο ζήτημα και κατέληξε σε παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 3. Έτσι **στη VAFIADIS C. GREECE (2.7.2009)**, θεώρησε αντιφατικό το γεγονός ότι το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών είχε αποφασίσει την απόλυση του προσφεύγοντος, ο οποίος είχε συλληφθεί ένα χρόνο περίπου πριν με την κατηγορία κατοχής ναρκωτικών ουσιών, βασιζόμενο σε στοιχεία (ότι ο προσφεύγων είχε μόνιμη κατοικία, εργασία και οικογένεια) που είχε αγνοήσει πέντε μήνες πριν, όταν είχε εξετάσει τη σκοπιμότητα παράτασης της προσωρινής του κράτησης. Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξε το Δικαστήριο του Στρασβούργου **και στην πολύ πρόσφατη SHUVAE c. Greece (29.10.2009)**, όπου ο προσφεύγων είχε επίσης τεθεί σε προσωρινή κράτηση για τη διάπραξη αδικημάτων σχετικά με τα ναρκωτικά. Αντιθέτως στην **SIASIOS et autres c. Greece (4.6.2009)**, το Ευρωπαϊκό δικαστήριο προσπέρασε το ζήτημα διαπιστώνοντας γενικά την ανυπαρξία στοιχείων που θα μπορούσαν να θέσουν εν αμφιβόλω τη νομιμότητα της κράτησης. Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι στις **Vafiadis και Shuvaev** το ΕΔΔΑ διαπίστωσε και παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, καθώς οι προσφεύγοντες είχαν παραμείνει κατά το μεγαλύτερο μέρος της προσωρινής τους κράτησης σε αστυνομικό κελί, δηλαδή σε χώρο που αντικειμενικά δεν προσφέρεται για κράτηση μεγαλύτερη από ολιγοήμερο χρονικό διάστημα. Συγκεκριμένα το ΕΔΔΑ τόνισε ότι το ποσό των 5,87 ευρώ που χορηγούσαν οι αστυνομικές αρχές καθημερινά στους προσφεύγοντες προκειμένου να αντεπεξέρχονται στις ανάγκες σίτισής δεν ήταν αρκετό. Αξιοσημείωτο είναι ότι το ΕΔΔΑ δεν περιορίσθηκε στην

τελευταία διαπίστωση αλλά τόνισε ότι ο τρόπος αυτός σίτισης ήταν καθαυτόν προβληματικός, αφού οι άνθρωποι αυτοί παρέμειναν κρατούμενοι για σημαντικό χρονικό διάστημα, χωρίς να υφίσταται σοβαρό πρόγραμμα και σύστημα σίτισής τους από τις ίδιες τις σωφρονιστικές αρχές. **Αδιαμφισβήτητα λοιπόν, η σημαντικότερη παράμετρος για την πιστή εφαρμογή της διαδικασίας με όλες τις εγγυήσεις των ατομικών δικαιωμάτων είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.** Από τη νομολογία του αποκρυσταλλώνεται η έννοια πολλών όρων και **εξασφαλίζεται η πίστη στο τεκμήριο αθωότητας.** Πολλές είναι όμως οι καταδικαστικές αποφάσεις εις βάρος της Ελλάδας. Οι πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις καταδίκης της χώρας μας είναι οι εξής : **ΕΔΔΑ 3-7-1995 Καμπάνης εναντίον Ελλάδας., ΕΔΔΑ 29-5-1997 Τσιρλής και Κουλούμπας εναντίον Ελλάδας, ΕΔΔΑ 29-5-1997 Γεωργιάδης εναντίον Ελλάδας, ΕΔΔΑ 1-7-1998 Σινεάλ εναντίον Ελλάδας, ΕΔΔΑ 3-3-1999 Γούτσος εναντίον Ελλάδος, ΕΔΔΑ 17-10-2000 Καρακάσης εναντίον Ελλάδας.**

15 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ

ΣΤΗΝ Ε.Ε.

15.1 Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου, η προσωρινή κράτηση θα πρέπει να θεωρείται εξαιρετικό και έσχατο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού και ενόψει του

φαινομένου της καταχρηστικής επιβολής του σε ορισμένες κατηγορίες ύποπτων, όπως για παράδειγμα αλλοδαπούς, μη μόνιμους κατοίκους του κράτους, όπου εκκρεμεί η ποινική διαδικασία, και του κινδύνου διακριτικής μεταχείρισης αυτών σε σχέση με τους ημεδαπούς, **η ευρωπαϊκή επιτροπή επεξεργάστηκε Απόφαση – Πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης**, που αποβλέπει στο να καταστεί δυνατή η υποβολή του υπόπτου σε προδικαστικό μέτρο επιτήρησης στο φυσικό του περιβάλλον, δηλαδή εκείνο της συνήθους νόμιμης διαμονής του, στο οποίο κατά πάσα πιθανότητα διατηρεί και άλλους δεσμούς όπως για παράδειγμα κοινωνικούς, επαγγελματικούς κ.τ.λ. Με το ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης, που αποτελεί δικαστική απόφαση, είναι δυνατόν να επιβάλλεται στον ύποπτο μία ή περισσότερες υποχρεώσεις, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος α) εξάλειψης των αποδεικτικών στοιχείων, β) υποτροπής και γ) κυρίως φυγής. Επιπρόσθετα στην απόφαση πλαίσιο προβλέπονται μερικοί περιορισμένης έκτασης λόγοι άρνησης εκτέλεσης (' ' ne bis in idem ' ', ποινική ανευθυνότητα λόγω ανηλικότητας, ύπαρξη προνομίου ή ασυλίας, αμνηστία) ⁷⁵. Με τον τρόπο αυτό **επιτυγχάνεται αναμφίβολα η αποσυμφόρηση των φυλακών**, όπως άλλωστε και με οιαδήποτε εναλλακτική μορφή της προσωρινής κρατήσεως, ενώ παράλληλα **μειώνεται ο κίνδυνος διαφορετικής μεταχειρίσεως** των αλλοδαπών με τους ημεδαπούς της χώρας όπου διαπράχθηκε το αδίκημα.

⁷⁵ Απόφαση – πλαίσιο ενόψει της Συνθήκης της Λισσαβόνας για το ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης σε προδικαστικές διαδικασίες μεταξύ των κρατών μελών της ευρωπαϊκής ένωσης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν ανωτέρω, αντιλαμβάνεται κανείς πως η προσωρινή κράτηση είναι ένα δικονομικό μέτρο, **το οποίο εξασφαλίζει την παρουσία του κατηγορουμένου** ανά πάσα στιγμή χρειαστεί, είτε ζητηθεί από τον ανακριτή κατά την προδικασία, είτε πρόκειται για την εμφάνιση στο Δικαστήριο κατά τη δικάσιμο. Δεν έχει σε καμία περίπτωση τουλάχιστον στην Ελλάδα το χαρακτήρα '' προ-ποινής '' αλλά απλώς και μόνο εξασφαλίζει την ομαλή περάτωση της ποινικής δίκης. Η προσωρινή κράτηση στο ελληνικό ποινικό δίκαιο, **θεωρητικά τουλάχιστον** και μετά από αρκετές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, **επαληθεύει τον εξαιρετικό χαρακτήρα της προσωρινής κράτησης ως ύστατο μέτρο,** δικονομικού καταναγκασμού **και σε σχέση επικουρικότητας με τους περιοριστικούς όρους** που μπορεί να επιβάλλει ο ανακριτής. Κεφαλαιώδεις είναι στα πλαίσια του θεσμού αυτού **οι αρχές της αναγκαιότητας, της αναλογικότητας και του τεκμηρίου της αθωότητας που αναπτύχθηκαν στην παρούσα.** Δυστυχώς όμως παρά τις θεσμικές εγγυήσεις, **η πρακτική έχει δείξει ότι το μέτρο της προσωρινής κράτησης αποτελεί τον κανόνα.** Με βάση διαθέσιμα στοιχεία, μέχρι πρότινος τουλάχιστον έδειχναν ότι το 30,3 % των συνολικών κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές τελούσαν σε καθεστώς προσωρινής κράτησης (πάνω από 3.000 σε απόλυτο αριθμό). Επίσης ο μέσος χρόνος προσωρινής κράτησης στην Ελλάδα ήτο περίπου 6,5 μήνες.

Το γεγονός ότι η απόφαση εξακολούθησης της κράτησης γινόταν μετά την πάροδο του εξαμήνου συνδέοταν πολύ πιθανώς με την κατάσταση στο σύστημα της προσωρινής κράτησης και στη χρονική διάρκεια αυτής.

Πάραυτα όμως δεν θα μπορούσε όμως να αμφισβητηθεί η άποψη ότι πλέον γίνονται σοβαρές προσπάθειες να τίθενται αυστηρότερες προϋποθέσεις για την επιβολή της προσωρινής κρατήσεως ⁷⁶. Αναμφίβολα στο γεγονός αυτό συνέτεινε και η εφαρμογή της ΕΣΔΑ που αν μη τι άλλο με τη συνδρομή διαφόρων παραγόντων

⁷⁶ Ίδετε χαρακτηριστικά ένα μόλις έτος πριν από την τελευταία τροποποίηση του άρθρου 282 Κ.Π.Δ., 2307/2009 ΕΦ. ΑΘ. Ποινική Δικαιοσύνη, 2010 (428) 'Προϋπόθεση, κατ' άρθρον 282 ΚΠΔ προς επιβολήν ή διατήρησιν, κατά την προδικασίαν, της προσωρινής κρατήσεως, είναι να υπάρχουν αποκρώσεις ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου για το κακούργημα και επιπροσθέτως αυτός να μην έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή να έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες διευκολύνσεως της φυγής του ή κατά το παρελθόν να υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή να εκρίθη ένοχος αποδράσεως κρατουμένου ή παραβιάσεως περιορισμών διαμονής ή να κρίνεται ητιολογημένως ότι, εάν αφεθεί ελεύθερος, είναι πολύ πιθανόν, ως προκύπτει εξ ειδικώς μνημονευομένων περιστατικών της προηγούμενης ζωής του ή εκ των συγκεκριμένων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της πράξεως για την οποία κατηγορείται, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα.

Μόνη η κατά νόμον βαρύτης της πράξεως δεν αρκεί για την προσωρινή κράτηση. Εν περιπτώσει συνδρομής των ως άνω προϋποθέσεων, τότε μόνον διατηρείται η προσωρινή κράτηση, που είναι μέτρον επαχθέστερον των περιοριστικών όρων (εγγυοδοσίας, απαγορεύσεως εξόδου εκ της χώρας, απαγορεύσεως διαμονής εις ορισμένον τόπον, εμφανίσεως κατά τακτά διαστήματα ενώπιον αρχών τίνων κ.λπ.), όταν η επιβολή των τελευταίων είναι πολύ πιθανόν να μην εξασφαλίσει την παρουσία του κατηγορουμένου ενώπιον των αρμοδίων δικαστικών αρχών (σχετ. ΑΠ 848/1977, 776/1977, ΣυμβΕφθράκης 184/1991 και 153/1991 Υπέρ 1991,617 και Υπέρ 1992,618, αντιστοίχως, ΕφΑΘ 750/2003 ΠοινΔικ 931, Σταθείας, «Η προσωρινή κράτηση» σελ. 24, Μπακατσούλας, «Το επικίνδυνον του εγκληματίου» ΠοινΧρ Α, 119, Ζαγκαρόλας, ΠοινΧρ Β', 346).

οδήγησε τον Έλληνα Νομοθέτη κατά καιρούς σε τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προκειμένου να αποφευχθούν οι οιοσδήποτε καταχρήσεις στο χώρο της δικαιοσύνης. Αναμφίβολα από το 1981 έως σήμερα όπου και συντελέσθηκαν οι μεγαλύτερες νομοθετικές αλλαγές, έγιναν σημαντικές προσπάθειες να επιβάλλεται το επαχθέστερο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις έχοντας ως γνώμονα την συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, την αρχή της αναγκαιότητας και τις επιμέρους αρχές που απορρέουν από αυτήν και το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. Ως εκ τούτου ευχή όλων θα είναι να μην αναφανούν ξανά παρόμοιες αδικίες όπως στο παρελθόν, και η προσωρινή κράτηση να υπηρετεί ουσιαστικότερα και αποτελεσματικότερα τον σκοπό για τον οποίο θεσμοθετήθηκε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1 Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου << αναθεώρηση του συστήματος προσωρινής κράτησης και περιοριστικών όρων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας >>.

2 Αλεξιάδης Σπέργιος, Το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου (άρθρο 6 παρ. 2 ΕυρΣΔΑ), ΕΕΕυρΔ 1 (1986), σελ. 35 επ.

- '' το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου '', σε : Εταιρία Δικαστικών Μελετών / Ένωση Ελλήνων Συνταγματολόγων, Η δημοκρατική νομιμοποίηση του δικαστή και το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, Αθήνα – Κομοτηνή 1993, σελ. 103 επ.

- Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας, Θεσσαλονίκη, 1996.

- κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής, Θεσσαλονίκη, 1993.

3 Αναγνωστόπουλος Ηλίας '' Επικίνδυνοι '' κατηγορούμενοι και δικονομικά προληπτικά μέτρα Ποιν. Χρον. ΑΤ' (1983), σελ. 769 επ.

4 Ανδρέου Φίλιππος, παρατηρήσεις στο βούλευμα Συμβ. Εφ. Αάρ. 311/1994 Υπέρ 1995, 529, Συμβ. Πλημ. Αθηνών 767/2007 Ποιν. Χρ. 2008, 255.

5 Ανδρουλάκης Νικόλαος, '' θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης '', 1994, σελ. 19. **Ιδίου**, Ποινικόν Δίκαιον, Γενικό Μέρος, том. I, Αθήναι – Κομοτηνή 1991, τ. II, 1986.

- '' Τα όρια της ανακριτικής δράσεως και η αρχή της αναγκαιότητας '', Ποινικ. Χρον. ΚΕ', (1975), 3 επ. (9)..

6 Γαβρηλίδης Αριστοτέλης '' Αποδεδειγμένως ύποπτος φυγής '', Ποιν. Χρον. ΚΑ' (1971), σελ. 650 επ.

7 Ζαλακούρας Ι.Θεοχάρης, '' προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι '', 1998, σελ. 98.

- '' Περιοριστικοί όροι '', Υπέρ 1997, 1161 επ. και ιδίως 1171-1173.

- '' Υπεράσπιση'', (1996), 715 επ.

- '' Η αρχή της αναλογικότητας και τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού '', Αθήνα – Κομοτηνή 1993, σελ. 105 επ.

- ''Νέες κατευθύνσεις στο δίκαιο της προσωρινής κρατήσεως ;'' Κριτικές παρατηρήσεις στις σχετικές ρυθμίσεις του ν. 2207/1994, Υπεράσπιση 1269 επ.

- Η πρόσφατη τροποποίηση των διατάξεων του Κ.Π.Δ.: λόγος και αντίλογος, Ποιν. Χρον. ΜΑ' (1991), σελ. 388 επ.

8 Δακτόγλου Δ. Πρόδρομος, ''Ατομικά Δικαιώματα Ι'', σελ. 177.

9 Δημητράτος Γ. Νικόλαος προβλήματα δημοσιότητας στην ποινική δίκη, ΝοΒ 39 (1991), σελ. 342 επ.

10 Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος (ΕΝΟΒΕ), ''η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, τ. 20, Θεσσαλονίκη 1993.

11 Ζαγκαρόλας Ιωάννης ''Η απαγόρευσις αποδημίας'', Ποιν. Χρον. ΚΑ' (1971), 28 επ.

12 Ζηκόπουλος Α. Ελευθέριος Κ.Π.Δ.-Συμπλήρωμα (1982), σελ 62.

13 Ζησιάδης Ι Βασίλειος, ''η εφαρμογή της αρχής *in dubio pro reo* στα στάδια της ποινικής διαδικασίας'', Θεσ/νίκη 1989.

14 Ζησιάδης Ιωάννης, Ποινική Δικονομία, τόμος Ι-ΙΙΙ, 3^η έκδοση Θεσσαλονίκη – Αθήνα, 1977.

15 Ηρειώτης Ιωάννης ''Προσωρινή κράτηση : Δικονομικό μέτρο ή προκαταβολή ποινής ;'', ΝοΒ, τόμος 57, σελ. 1952.

16 Καλφάλης Γρηγόρης, ''Η περάτωση της τακτικής ανακρίσεως'', σελ. 287.

- ''η δημοσιότητα στην ποινική δίκη, (1986), σελ. 86 επ.

- '' οι τελευταίες τροποποιήσεις στο καθεστώς της προσωρινής κρατήσεως – και ιδιαίτερα στο μέγεθος της επικινδυνότητας με το ν. 3811/2009'', Ποινικ. Δικ. 12/2009, 1359 επ.

17 Κερράς Αργύριος, Επίτομη ερμηνεία Κ.Π.Δ., 1995, σελ 528.

- Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο 1998 σελ. 36.

- '' Βασικές Παρατηρήσεις στο σχ. Κ.Π.Δ. '' Ποι. Χρ. 1995, 1026 επ. και ιδίως 1039.

18 Κοντόγιοργα-Θεοχαροπούλου Α., ''η αρχή της αναλογικότητας στο εσωτερικό δημόσιο δίκαιο'', 1989, σελ. 98 επ.

- 19 **Κοροτζής Χ. Ιωάννης** ' ' Πρόσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι. Μια ακόμη συμβολή στην ερμηνεία του θεσμού ενόψει των τελευταίων νομοθετικών μεταρρυθμίσεων Ποιν. Χρον. ΜΤ', 128.
- 20 **Κουράκης Νέστωρ**, ' ' Κώδικες Νομικής Βιβλιοθήκης Κ.Π.Δ. σελ. 345.
- 21 **Κρουσταλάκης Ευάγγελος**, ' ' Η κάλυψη από τα μέσα μαζικής ενημερώσεως της προδικασίας στην ποινική δίκη ' ' Υπεράσπιση, (1983), 820 επ.
- 22 **Κωνσταντινίδης, Ι. Άγγελος** ' ' Η θέση του συνηγόρου υπερασπίσεως στην ποινική δίκη ' ', (1992), σελ. 213 επ.
- 23 **Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης**, ' ' Ποινικό Δίκαιο και ανθρώπινη αξιοπρέπεια ' ' (1987), σελ. 67 επ.
- 24 **Λαφαζάνος Θεόδωρος** ' ' Τινά περί προφυλακίσεως εν υπάρξει λόγω μειώσεως της ποινής ' ', Ποιν. Χρον. ΚΒ' (1972), σελ 733 επ.
- ' ' Προβλήματα από την εφαρμογή του θεσμού της προσωρινής κρατήσεως ' ', Ποιν. Χρον. ΑΒ' (1982), σελ. 449 επ.
- 25 **Λεμπέσης Νικόλαος** ' ' σοβαρά υπόνια και αποχρώσαι ενδείξεις, ποιν. Χρον. ΙΗ' (1968), σελ 445 επ.
- 26 **Μαργαρίτης Χ. Λάμπρος** ' ' Οι δικονομικού περιεχομένου διατάξεις του Ν. 2408/1996 ' ', Υπέρ 1997, 531.
- 27 **Μακρής Χρήστος**, ' ' Ο θεσμός της προσωρινής κράτησης και η αναγκαιότητα μιας νέας νομοθετικής παρέμβασης ' ', Πειραική Νομολογία, 2004 τόμος 26/4, 389 επ.
- 28 **Μυλωνάς Ι. Ιπποκράτης**, ' ' Πτυχές του τεκμηρίου της αθωότητας ' ', Σειρά Ποινικά τ. 43, Αθήνα – Κομοτηνή, 1994.
- 29 **Παπαγεωργίου Γονατάς Στυλιανός**, ' ' Πρόσωρινή κράτηση : Αναγκαία όσο ποτέ ; ' ' Ποιν. Χρον. ΜΑ' (1991), 627.
- 30 **Παπαδομάκης Χ. Αδάμ**, Ποινική Δικονομία Θεωρία-πράξη-νομολογία, Β' έκδοση Αθήνα – Θεσ/νίκη 2004.

- 31 Παπαδογιάννης Μιχαήλ ' ' Κώδιξ Ποινικής Δικονομίας ' ' , (1981), σελ. 535.
- 32 Παππάς Βασίλειος, ' ' Το πρόβλημα της προφυλάκισεως και η εξήγησίς του ' ' Ποιν. Χρον. ΚΖ' (1977), (υποσ.6), σελ. 656.
- 33 Παράρας Πέτρος ΣΥΝΤΑΓΜΑ 2001.
- 34 Πήγος Γεώργιος, ' ' Το τεκμήριο της αθωότητας. Η μεταχείριση από τα ΜΜΕ των δραστών, πραγματικών ή υποτιθέμενων εγκληματικών πράξεων. Τι σημαίνει ότι << κάθε άνθρωπος μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του για ορισμένο έγκλημα θεωρείται αθώος >>, Ποινικ. Χρον. ΜΒ' (1992), 625 επ.
- 35 Σταθείας Γεώργιος, ' ' Προσωρινή Κράτησις και Περιοριστικοί όροι ' ' Αθήνα – Κομοτηνή, (1981), σελ 70.
- 36 Στεργιάπουλος Ιωάννης ' ' Η προφυλάκισις του κατηγορουμένου ως << υπόπτου φυγής >> ' ' , ΝοΒ, 14, 902 επ.
- 37 Τσιρίδης Π. Πολυχρόνης ' ' ο νέος νόμος για την επιτάχυνση της ποινικής δίκης ' ' ν. 3346/2005, 2006.
- 38 Τσουκαλάς Κωνσταντίνος, ' ' Η προφυλάκισις ' ' , ΑρχΠοινΕπιστ 1937, 301 επ. του ιδίου, Ερμηνεία Ποινικής Δικονομίας, 1943, τ' Β, σελ. 136 επ.
- ΑρχΠοινΕπιστ 1937, 301 επ. του ιδίου, Ερμηνεία Ποινικής Δικονομίας, 1943, τ' Β, σελ. 136 επ.
- 39 Φλώρος Αλέξανδρος, ' ' Η απαγόρευσις της αποδημίας ' ' , Ποιν. Χρον. ΚΑ' (1971), 639 επ.
- 40 Χρυσόγονος Χ. Κωνσταντίνος, ' ' Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα ' ' , 2002,
- 41 Χωραφάς Νικόλαος, ' ' Ποινικόν Δίκαιον ' ' τ. Α', σελ 184, Ανδρουλάκης σελ. 23, Νολλ σελ 13.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 Anagnostopoulos, Haftgrund, σελ. 44.
- 2 Baumann JZ 1969, 135.
- 3 Roxin, ZSTW 82 (1970) 1125.

4 *Wolter*, *ZSTW* 93 (1981), 485.

